

Anker, Nini Roll

På egen grunn

rbhv magasin

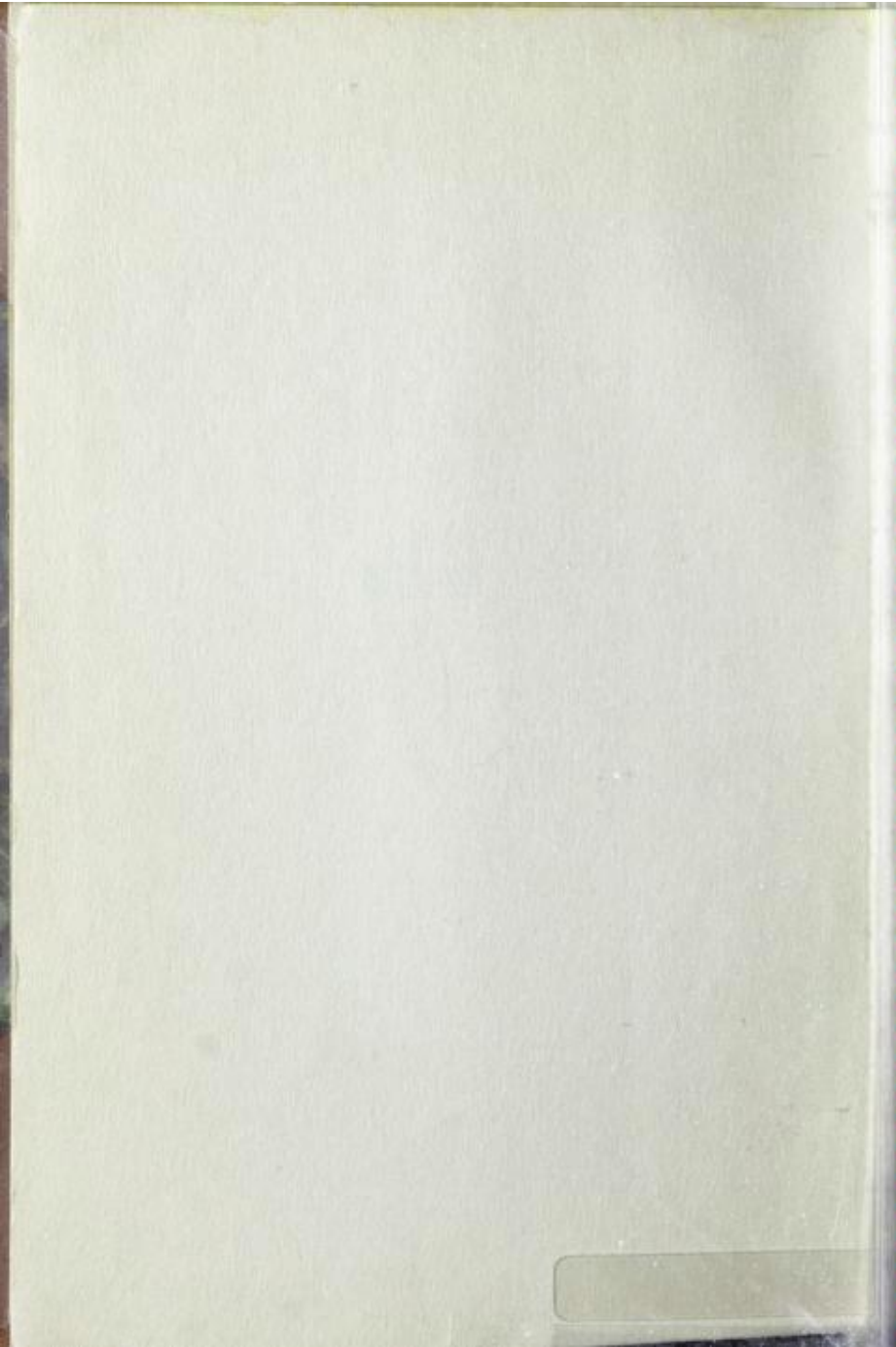
18330000293001

UTGÅTT
RANA BIBLIOTEK 1936 1

PÅ EGEN GRUNN

NINI ROLL ANKER

PÅ EGEN GRUNN

OSLO

FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

1936

293001

Copyright 1936
by H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard)
Oslo, Norway.

A
exl

Printed in Norway.
O. Christiansens Boktrykkeri, Oslo.

56722

AKNA BIBLIOTEK

I oktobermorgnens bleke sol lå rekken av de små eneboligene langs veien utenfor byen. Havskodden hvilte enda tett og klam over sjøen, inne langs den vide fjordbukten tonte hustak og kirkespir såvidt frem av sølvgrå tåke; men heroppe under åsen splittet solstrålene sløret, lyste svakt i våte taksten og fikk en og annen dråpe på løv og gresstrå til å glitre.

Klokken nedenunder i doktor Liegaards tohøiders villa hadde nettop slått seks.

Anna Liegaard reiste sig overende i sengen. På begge sider av gardinet, som var dradd for døren ut til balkongen, syntet det sig en lysstrime. Så var himlen klar! Igår på denne tiden hadde det vært svart mørke der borte... Godvær — endelig godvær efter alt høstregnet!

Lysten til å stå op kom over henne, som en uro i armer og ben følte hun den — en trang til å røre på sig, til å ta fatt, til å møte dagen nede i stuene, hvor det var arbeidslyst og full morgen. Men et løfte er et løfte; kunde det bety så meget

for Roar at hun blev i sengen til klokken syv, så fikk hun bli der.

Hun tendte den elektriske nattbordslampen og tok etter hekletøiet som lå der, det alltid brukte ligge: på stolen oppå klærne hennes. Men hun blev sittende med den halvferdige sengtepperuten mellom hendene — nå først husket hun dagen — hennes 43 års fødselsdag idag! Og i samme øieblikk mintes hun scenen, de hadde hatt igårkveld, hun og mannen. Urørlig blev hun sittende og stirre frem for sig.

Lyset fra den vesle grønne lampeskjermen la sig mildt over det tredelte skjermbrettet, som ringet inn sengens hodegjerde, over den ranke kvinneryggen i hvitt — nådde den brune løden i hårfletten, lekte sig i de sølvgrå stenkene ved tinningen, strømmet rolig om den markerte profilen.

Plutselig, som sanset hun selv at farven hadde forlatt ansiktet, løftet hun hendene og gned kindene.

Om en time vilde Annik og Sverre og Ingrid — i hvert fall småjenta og Sverrestompen — komme med pakkene sine; pakker surret omkring med hyssing, gavner gjemt bak mange harde knuter, som langsomt skulde løses...

Brystet under nattkjolen løftet sig; men sukket hadde som for tung en bør, det døde innen det nådde de halvåpne lebene.

Før barna kom måtte hun få gjort det godt igjen med Roar...

Hun la sig bakover mot puten. Men da nøstet trillet ned av sengen, reiste hun sig igjen, rakte sig ut foran skjermbrettet og hentet det inn med heklenålen. Borte ved den andre veggen sov mannen — hun skimtet det mørke bakhodet over lakenbretten. Og med ett løsnet den i henne igjen, bitterheten — løsnet og rullet sig op omkring sinnet, som garnet under fingrene vindet sig om nøstet...

Hun hadde hatt rett igåraftes! *Hun* hadde hatt rett! Til å begynne med hadde hun hatt rett...

Det var kanskje en liten ting — som han alltid sa — den første årsaken til tretten. Men er det ikke små ting, tenkte hun — små ting alt det som til slutt blir det store, blir selve livet? Han foraktet alt småtteri, han. Ja, han hadde enda sagt til henne, engang for to år siden, at hun var «stor i bagateller». Hun mintes det nok! Men hvis ikke hun styrte med bagatellene, hvem skulde gjøre det da? Hvem skulde ha et proppert hus og et pent bord og en god middag ferdig til ham, når han kom hjem fra praksisen? Og renvaskete barn? Og en nett hushjelp? Et hjem han hadde ære av!

Hun skulde latt det forfalle! Ja, mer enn en gang hadde hun tenkt, hun burde la allting skure et års tid, så fikk han kanskje øinene op. Men hun *kunde* det ikke — ikke for sin egen skyld. Hun kunde ikke trives i uorden og tilfeldighet, hun kom fra et hjem, hun, hvor hun hadde lært familiebudene «Arbeide er livets lykke», «Gjør

din plikt, Anna», «Svikt ikke, og livet vil lønne dig».

Amen, amen sa det enda inne i brystet, bare hun tenkte på barndomshjemmet.

Men Roar hadde vært eneste barn, han — eneste bortskjemte sønn. Og *hun* hadde fått en gutt mer å opdra — utenfor dem, Vårherre hadde gitt henne i barselseng. En stor egenrådig fyr, jevnaldrende med henne selv...

Og det at hun arbeidet så forgjeves med ham, *det* var det... Når han *enda* kunde gjøre slikt som det igår!

«En liten ting...»

Hun hadde hatt sine venninder til aftens, Karoline Sturland og Marie Harris. Marie hadde bedt om å få ta med sig sin eldste sønn — hennes mann og Sturland var i klubben begge to. Den unge Harris var en velopdragen ung mann, ansatt i forretning i Oslo. Og hun hadde sagt til Marie at hun visste, det vild^e glede Roar å treffe ham. Men efter aftensmåltidet hadde Roar satt sig til med avisen, godt unda stuebordet. Og der var han blitt sittende til gjestene brøt op. Per hadde gjort hvad han kunde, stakkar — pratet om skuter og biler og skole med Harris; men det var ikke rimelig at en syttenåring skulde konversere en ingeniør på fem og tyve en hel kveld!

Og det hadde hun sagt til Roar, da de fremmede var gått og de blev alene. Hun hadde sett på Maries ansikt, at hun var krenket på sønnens

vegne. Det og ikke noe annet hadde hun sagt til å begynne med. Roar hadde svart, han var trefft og sliten, og når det støtt var fremmedfolk i stuen, fikk han sommetider innrette sig som om de ikke var dér... Han trengte fred. Men *hun* da? Trodde han ikke, hun også kunde være trett og sliten — med én pike og det store huset? Og fremmede hadde de ikke hatt på fler dager.

Da hadde han nevnt Pers og Ingrids venner.

Men skulde de stenge huset for barnas omgang? Skulde ikke Ingrid og Per få øve gjengjeld, så snild som alle i byen var mot dem? Og hun selv og Roar — de kunde vel ikke bare ta imot og ikke se folk hos sig?

Han hadde svart at de jo kunde prøve — så kanskje han fikk arbeidsro om kveldene.

Og nå var det, det ene ordet hadde tatt det andre; for det var vel ingen som heller vilde han skulde arbeide enn hun! Og ingen som gledet sig mer enn hun over at praksisen hans hadde vokset slik de siste to årene, så de hadde fått råd til å kjøpe dette huset!

Å, så stygt han hadde svart...!

«Ja, penger og mer penger, gud vet når du får nok, Anna!»

Var det for sin egen skyld hun var glad i de pengene, han tjente? Var det bare til sig selv hun brukte dem? Var det ikke først og sist til ham og barna, til hjemmet og til alle som trengte hjelp? Ja, det ene ordet hadde tatt det andre — og hun hadde vært alene om dem alle til-

slutt; for når han tok på å tie — tie og bare se på henne, da blev hun desperat!

Forklar mig *det* og forklar mig *det* — hadde hun bedt. Men taushet, taushet. Og kaldt glitter i de svarte øinene hans!

Da hadde hun ikke kunnet styre sig lenger — gammel urett hun hadde lidt, gamle, uopgjorte tretter hadde levd sig frem igjen — harmen hadde tatt makten, den hadde drevet henne foran sig og vilde ikke svalne, før det ytterste var sagt...

Lyset fra den matte lampekuplen lå mildt som før over Anna Liegaards ansikt; de brant hete nå, kinnene, de mørkeblå øinene flammet, brytet under nattkjolen steg og sank.

Nedenunder slo klokken to slag. Halv syv...

Hun fant frem lommestørklæet og for sig over ansiktet med det. Så stakk hun føttene ut av sengen, smatt på sig tøflene, gikk stilt bort til balkongdøren og drog gardinet såvidt fra at hun fikk utsyn.

Solskinn... Sol over haven med de siste astersene, over de gulnete ripsbuskene og epletreet, som enda ikke var høstet. Tett i tett hang frukten på de gamle grenene, rødkinnet og blank av væte.

Idag måtte de i hus... Idag måtte hun sanke inn blomstene også — med denne skyfri himlen blev det frost til natten...

Blikket hvilte på det vidkronete treet — minst en tønne epler, kanskje mer. Gravensten. Vin-

terfrukt. I år skulde de ha sine egne epler på juletreet for første gang!

Hun drog ikke gardinet for igjen — hun hadde hørt mannen røre på sig i sengen. Da hun var kommet op i sin egen, spurte hun:

«Er du våken, Roar?»

Han svarte ikke; men han kremtet.

En tynn, jevn rødme spredte sig over kinn og panne på henne.

«Vil du komme over til mig?»

«Hvorfor ber du mig om det, Anna?»

Hun tidde litt. Hvorfor hun bad ham om det? For å gjøre det godt igjen på den sikreste måten hun visste... Rødmen i kinnene blev sterk og dyp. Kunde hun ha fått sig til å si: Jeg lengter efter dig. Eller kunde hun si: Jeg angrer mig, Roar...

Men det nektet i henne; det krympet sig og nektet.

«Kom da, Roar!» bad hun; et aldri så lite stenk av utålmod farvet ordene.

«Du er et underlig menneske, Anna. Igår kveld vilde du skilles. Og nå vil du *det*.»

«Du fikk mig hissig.»

«Men det går ikke så raskt med mig. Det varer litt, begge veier. Jeg kan ikke sånn uten overgang.»

«Neinei.» Hun drog dynen op over brystet. De blev liggende tause begge to.

Gjennem den udekkete ruten kom solen inn i værelset. Den stod i bred strime, grenset inn

av rummets blålige morgenskygge som mellom parallelle linjer, fra dørens karm og gardinets brem til gulvets ternete linoleum.

Roar Liegaard lå og så på de ørsmå støvfuggene, som rørte sig svakt i solbåndet; støv, selv Annas hender ikke fikk bukt med ...

Hun ønsket, han skulde komme til henne — enda med ordene fra igår beskfriske i sinnet; enda med røsten, det høie, bristende målet hennes i øret ...

Tanken på det gikk videre. Da drog med ett en kulde opefter kroppen på ham, et frostvær langs alle nerver. Brått kastet han sig inn mot veggen, skaket av en motvilje, han ikke kunde styre. —

En halv time senere blev døren til sideværelset åpnet på gløtt. Næste nu hadde moren de to yngste barna hos sig oppe på dynen.

«Gratulerer da, mor.» «Gratulere og tillykke med dagen, mor!»

Mannen kom sig ut av sengen. I nattskjorten var han borte ved kommoden og fant frem pakken med hansker og silkestrømper, datteren hadde besørget kjøpt for ham. Sammen med den forsinkete Ingrid stod han litt efter i slobrokk ved siden av konens skjerm Brett.

«Uanskyld at jeg glemte det med det samme, Anna» — han la pakken fra sig, bøide sig og rørte hustruens panne med lebene. — «Gid det nye året ditt må bli som du ønsker det.»

En rekke godværsdager kom — høie, blå dager med et luksussolskinn over by og land. Roar Liegaard gikk i praksis som ellers, hørte som ellers noenlunde tålmodig på patientenes klager, undersøkte og behandlet dem på kontoret, så innom sine syke og vekslet ord på gaten med byens folk — satt fåmælt ved måltidene hjemme og lyttet til konens og barnas småsnakk. Men når eftermiddagens grålys tetnet til mørke, tok han sig mot sedvane en tur den øvre veien, forbi sykehuset og østover.

Hustruen undret sig, og barna undret sig — faren gikk *spasertur*, han som aldri gad gå, når han ikke hadde noe å gå efter, med borse eller fiskestang! Og han vilde ikke ha følge. Anna og Ingrid bød sig til, men nei. Han vilde gå alene.

«La ham gå,» sa moren da. «Han har vel et vanskelig tilfelle å gruble på.»

Litt frembøid, med hatten i nakken drev han under trærne. Kveldene var friske og rimkalde; likevel måtte han åpne frakken. Å sysle med

eget sinn hadde aldri vært hans sak; et skamfullt ubehag fylte ham, han hetnet for sine egne tanker...

I atten år har jeg børstet tennene sammen med henne, tenkte han, klædd av og på mig sammen med henne, spist, sovet og snakket med henne. Og nå plutselig ...

Men hvorfor gurglet hun sig så lydelig? Hvorfor tygget hun så det smalt i kjevene på henne? Hvorfor snakket hun så høit?

Fordi hun er skapt *hørlig*.

Han var blitt irritabel — sykkelig amper; syk. Altså patient. Og altså måtte han tilbunns i symptomene.

Anna irriterte ham. Men hvad irriterte ham hos henne annet enn nettopp det, som fra først av hadde bundet ham til henne? Hennes friske, håndfaste grep på virkeligheten, hennes praktiske sans, hennes livsmot. Helt fra studentårene hadde de kjent hverandre; sammen hadde de båret duskeluen, sammen hadde de tatt turer til Nordmarken i hans studietid — en vårdag deroppe var de blitt enig om å fortsette livet sammen. Enkelt og sunt hadde det gått for sig. Som Anna selv var sund og enkel.

Da som nu, tenkte han; og kjente brodden.

Han husket ordene faren hilste henne med første gang, han så henne. «Nu er Roar i haven.» Ord i blinken, hadde han syntes dengangen...

Og hadde han ikke kjent sig i havn hos henne årene opigjennem?

Han tenkte på den første samlivstiden nordpå — sliterår i kamp for utkomme, strenge år for henne også. Tryggheten i den vesle, værharde doktorgården ... Noe større enn trygghet ... Han hentet frem et minne, ett han ofte hadde søkt tilbake til:

En dag hadde han kommet fra båtreis, speket og kald av snesludd og nordavind. Vel oppe fra fjæren hadde han fått øie på henne. Hun stod ute på tunet og hang tøy til tork på klæsnoren. Hun løftet de runde, sterke armene og lettet sig på tå. Mot den hvite husveggen tegnet hennes svangre skikkelse sig. Da hadde han kjent en slik lykke-iling, at han måtte stanse — ja da hadde han følt noe så voldsomt for henne, som bar barnet deres under hjertet, at det hadde slått op om ham som flamme ...

Roar Liegaard stod stille i høstmørket; prøvde føle ... Da krympet det sig i ham — istedenfor varme samme forbannede motvilje! Erindringen bød ham imot — en utbrent, utbrukt kakkelovn av et minne!

Han drev videre —; han vilde være objektiv, rolig vilde han se tilbake på deres samlivs jevne hendinger.

Hans ekteskap hadde vært anerkjent vellykket. Anerkjent av ham selv. For tre år siden hadde de feiret sin femtenårs bryllupsdag med en festmiddag. Han hadde holdt en takketale til Anna; det hadde knepet med å få plass i talen for alt det, han og barna hadde å takke

henne for. Hustruen og han hadde gått sora parhester ved siden av hverandre, *hun* hadde ikke trukket den minste del av lasset!

Ved siden av hverandre. Nettop! Han kjente bruset av henne her han nå gikk — det sterke, vitale brus av hennes energi og ferdigheter — hennes greihet i alle døgnets krav, de store og de små, de dagslyse og de intime. Dette sterke ansikt, med øine som aldri holdt pause ... En kraft, som ikke tretnet.

Men *han* var trett. En ondartet, snikende tretthet. Lik skoddedotter var den kommet først — bare stundevís i førstningen; og det var år siden. En ensomhetsfølelse som åt sig innover. Som var blitt spleen.

Et gespenst. En tåket, grunnløs ting. Neurasteni — den ugideligste av alle sykdommer!

Han møtte en mann i mørket. Han kjente ham igjen på gangen; det kalosjesubbet i skrittene hadde bare én: byens «opfierner».

Dette møtet ophisset ham plutselig. Han blev stående og lytte, til tassingen blev borte i veivvingen lenger nede. Der går også en analytiker, tenkte han, en selvoptrevler, som klusser med fenomenene sine!

Mannen hadde konsultert ham et par ganger; han led av søvnløshet. Han hadde rådet ham til å ta sig noe orntlig for, kroppsarbeide. Fyren hadde protestert; han var ikke innstillet på legemlig anstrengelse. De hadde snakket litt frem og tilbake. Ludvigsen hadde fått ut et par

patenter — ingen av dem hadde slått igjennem. Hvorfor tok han sig ikke noe nyttigere for, han som var en sterk og velskapt kar? Fordi det er nyttigere å bevare en illusjon — noe slikt hadde han svart. Og siste gang de snakket sammen hadde han sagt: Av alle mennesker beklager jeg mest den mann, som har holdt op å *vente*.

Hjertet hamret i Roar — han tverrsnudde og gikk opover igjen. Innenfor hans egen frakk satt en forræder, som kjentes ved den andres ord...

«Høsten er en hyggelig tid,» sa Anna Liegaard til sin fjortenårs datter — de stod sammen i stuen, som hadde fått vinterutstyr.

«Det sier du om våren også, mor» — Ingrid så op på de mørke ullgardinene, som gjorde det så skumt herinne.

Moren lo:

«Ja, våren har meget for sig, den også! Men allting i sin orden. Jeg vilde ikke ha vår bestandig for aldri det! Og ikke du heller, Ingrid, med bleksotten din! Og kan du tenke dig noe så *lunt* som dennē stuen da?» Hun bøide sig og tok op en trådstump fra det grønnternete gulvteppet — «Også at den er *vår*, barn! Ingen som banker i taket, når Annik og Sverre sjauer! I vinter skal vi sy trekkgardiner til soveværelsene — når

julestrien er over. Har du ferdig brikken din til basaren?»

Nå så hun på datteren.

«Gud bevare mig som du vokser! Jeg tror du snart er like høi som mig! Rett i ryggen, Ingrid!»

Jentungen trakk op høire skulder — under venstre arm hadde hun voksduksvesken med skolebøkene.

«Kan jeg ikke få kvisten da, mor?»

«Nei, nå får du slutte å mase om det, Ingrid! Du har så inderlig godt av å dele værelse med Annik, så døser du ikke aldeles av! Takk til du, at du har en liten levendes søster!»

Datteren skjød frem underleben.

«Det dér skal du venne dig av med, Ingrid! Vinden kunde snu sig, så står du der! Har du ferdig brikken din?»

«Nesten.»

«Nesten slår ingen mann av hesten! Du skal få lodde den ut selv — du skal få sitte ved det store gjenstandsbordet, sammen med Beate, dere skal få gratis kaffe og julekake til takk. Er du ikke glad for det?»

Ingrid svarte ikke — langsomt drog hun sig over det nye gulvteppet mot døren til gangen. Morens ansikt skygget til — om hun kunde fatte hvordan datteren var blitt så klein både i skinn og sinn! Hun og Roar, som hadde slik god helse begge to!

«Og skrubb fingrene dine godt, jeg ser du er blekket!» ropte hun efter henne. —

Enda hadde hun meget å ordne unda før middag. Raskt gikk hun fra stuen op på loftet med armene fulle: småtepper, som måtte forvares til neste sommer, klare gardiner, som skulde i skitentøikassen. Hun gledet sig til å vise Roar vinstuen deres, — hun frydet sig til alle vennindene skulde se den. Hele den lille, velsignete villaen var *til* inni henne, fra kjeller til tak; som smak og lukt kjente hun den! Kjøkken og stuer, kott og kroker. Og ønsket om å holde alt sammen vedlike satte sporen i henne — kunde hun såsant få den nye hushjelpen til å arbeide systematisk — kunde hun få guttene til å holde orden i kommodeskuffene sine — kunde hun få Roar til å skifte ut de sprukne takstenene før sneen kom!

Da hun fra stuevinduet fikk øie på mannen nede i havegangen, strøk hun hårbustene inn bak øret og ropte op mot taket:

«Per og Sverre! Nå kommer far! Skynd dere! Middag!»

Ute i gangen møtte hun Roar, tok frakken fra ham og tredde den inn på ståltrådhengeren.

«Alt er i stand! Nå får du se, om du liker dig da, Roar!»

Efter henne gikk han inn i stuen; han stakk hendene i bukselommen.

«Er det ikke blitt faderlig mørkt herinne?»

Farven steg i Annas kinner. Makeløst hvor vanskelig han hadde for å si et anerkjennende ord!

«Ja, for nå er det straks mørketiden, nå, Roar — og da skal vi vise vi ikke er redd den — da skal vi hjelpe til å lage *lunt* mørke, da!»

«Kanskje du har rett i det . . . » Han gikk bort til det ene vinduet og skjøv gardinet litt til side.

«Og se på det nye teppet — Bernhardine og jeg har stiftet det på uten hjelp.»

Han så ned, strøk gulvteppet med foten.

«Svært pent,» sa han.

Hun strålte til.

«Ja, her inne kan selv jeg gå stilt, Roar!»
Hun lo.

Da han gikk ovenpå for å vaske hendene, nytet hun leiligheten til å dra frem gardinet, som var blitt hengende skakt.

Den store basaren til inntekt for byens fattige varte hele første uke av november. Den var den årlige begivenhet i byens selskapsliv og blev sluttet med diletantkomedie og ball i festivitetslokalet.

Sammen med politimesterens frue var Anna Liegaard den drivende kraft i basarkomitéen, både i ordningen av selve tilstelningen og ved utdelingen av pengene. Siden hun for åtte år tilbake kom hit til byen, hadde hun arbeidet med i den frivillige fattigpleie, de siste to årene som formann. Hun kjente nøden, den åpenbare og den skjulte, bak rutene i småhus og

arbeiderboliger. Og det var mange, som strøk hatten av for henne eller hilste henne med ydmyke øine på hennes vei til og fra basarlokalet. Selv hadde hun for lenge siden satt op listen over alle dem, som skulde betenkes; nå gjaldt det bare å få byens borgere til å åpne pungen, tross i de trange tider.

Men også blandt de «konditionerte» hadde hun en høi stjerne. Hun kunde nok være skarp — byens herrer husket kanhende litt brått at de hadde uopsettelige forretninger, når de møtte henne. Men for hennes store dyktighet hadde de fleste rosende ord — og de gav sine hustruer medhold, når de sa at en kvinne som fru Liegaard hadde lov til å forlange meget av andre, hun sparte ikke sig selv. —

I byens vakre festivitetslokale stod den lille scenen med teppet nede, da folk den siste basaraftenen fylte salen.

Doktor Liegaard, i snippkjole og hvitt skjortebryst, satt på første stolrad sammen med kone og tre barn.

I siste øieblikk var han blitt hentet til en arbeider ute på verftet; mannen hadde fått kappet av en finger. Lukten av jodkalium satt hårdnakket fast i nesen og plaget...

Han hadde klædd sig i hui og hast, assistert av Anna. Og mens hun hjalp ham med mansjettknappene, var den kommet over ham igjen, den desperate ulysten til å trekke i stasklær. Da han fikk øie på tøflene sine, hadde han fått slik

lengsel etter dem, at han like godt hadde gitt dem et spark... Og han hadde latt tankene renne rundt i huset som for å finne et gjemmede — han hadde stivet sig op med å tenke på den tomme kvisten; *dér* kanskje — et arbeidsrum kunde han kalle den...

Humørsyk. Lunet som en barnsunge, tenkte han. Men enda dirret han i nervene, så han kunde trengt en dram.

Da kjøbmann Sturland tok plassen ved siden av ham, åndet han op. Nærheten av dette store legemet, med tung ro i hvert lem, virket. Et øieblikk snudde han ryggen til konen og vekslet et par ord med den gamle herre. I alle disse årene hadde han aldri sett ansiktet med profet-skjegget anderledes enn nu: som til hvile i urokkelig fred.

Straks teppet gikk op for dagligstuen på scenen, hørtes små utbrudd, et lite murr av glad gjenkjenning langs stolradene. Hele denne basaren med komedie og ball hadde blod av byens eget — unge og gamle hadde vært med på å skape den, på bordene hadde hver enkelt kjent *sin* gave igjen; og nå kjente folk atter igjen der oppe på skrågulvet: sorenskriverens lysekroner, konsulens store skinnstol. Og da han som satt i stolen senket avisen, som det første minutt skjulte ansiktet, bølget munterheten op mot scenen: det er Per Liegaard, det er doktorens unge sønn med bart under nesen og gråsprenget hår!

Den lille toakter begynte. Handlingen dreide

sig om den aldrende Per, som var husvenn i sin kompagnons familie, hvor fruens søsterdatter var på besøk og snurret hodet rundt på ham.

Tilskuerne i den tettpakket salen fulgte forestillingen med blanke øine og alle de små smil og utbrudd, hjertets egen bevegelse kaller frem. Dette var ikke fremmede skuespillere som tolket dikteres tanker — det var deres venner og veninder eller deres egne barn, det var skolekamerater, det var Lilli Harris de hadde gått for presten med, det var den overlegne Per Liegaard og den vakre Ragnhild Pryser, som omfavnet hverandre for alles øine. Hender slo sammen i spontan applaus, overgitt av fryd kastet unge piker i ballkjoler sig inn mot hverandre; og brødres og mødres og venners latter møtte de unge kunstnere oppe på scenen, replikkene vaklet og skjevret — til skolebestyrerinnens, frøken Kruses, røst fra sufflørkassen overhvislet hele salen: «Lilli, Lilli! Giv mig Deres hånd, hr. advokat!»

Et smil flakket over Roar Liegaards ansikt, da sønnen plutselig viste sig der oppe bak lysrampen, stelt til som eldre mann. Litt efter helte han sig tilbake mot stolryggen — nå, Per tok på å bevege sig, så han for første gang at gutten brådde på ham . . . Hittil hadde han aldri fått øie på annet enn likheten med moren.

Og eftersom Per agerte, sølte med tobakken før han tendte snadden, sparket til avisen på gulvet, skjønte han at sønnen med vilje kopierte

ham — og overdrev kopien. Men det gjorde hverken fra eller til! Han hadde fått et glimt av Per som eldre. Selsomt beveget stirret han på gutten — så velkjent og enda så ny, med røsten tvunget inn i en fremmed setningsstruktur, men med betoningene som røbet modenhet, ikke rollens, men guttens egen... Slik skulde Per engang for alvor stå og myke op knærne, når han reiste sig fra setet —. Slik skulde han se frem for sig over brillene —. Hvad slags kar vilde han være *da*? Og — hvem var han *nå*?

Blek, med tett tillukkete leber satt Roar Liegaard tilbakelenet, halvt gjemt av kjøbmann Sturlands og Annas frembøide skikkelser.

Hvad visste han egentlig om de halvvoxsne barna sine? Siden de flyttet op til Løvli og han fikk kontor i byen, hadde han levd som en losjerende i pensjonat — i Annas gode pensjonat...

Et øieblikk gjorde tanken ham så ille ved, at han måtte lukke øinene. Han følte sig ikke hjemme der oppe — ikke en stund hadde han følt sig *hjemme*... Og nå kom et annet hjem for ham — plutselig så han Nils Toftes bokklædde arbeidsrum og solfylte stue.

For fire år siden hadde han en kveld inne i Oslo søkt vennen — drevet av trang til å se igjen Nils, som hadde utført og nådd akkurat det, han i studentertidene hadde fablet om. Det første møtet var ikke blitt som han hadde tenkt det; det hadde vært fest i huset, dans i anledning frøken Toftes femogtyveårs fødselsdag.

Likevel hadde gjensynet med kameraten satt ham i samme stemning som alle besøkene deroppe i Aker siden. Å sitte som gjest i stuen hos Nils var som å være gjest i et lovete land — et lukket og lovete land...

Roar kjente, han blev rød. Hvem hadde skapt det hjemmet? Nils selv for pokker. En mann er vel sin egen skjebnes mester. —

Oppe fra scenen lød Pers knappe, skarrende røst — han leverte sin lengste replikk. Sluttordene nådde faren:

«Jeg er utover de år, da en mann kan forandre sitt liv og sine vaner, frøken.»

Roar så op — så sønnens smekre skikkelse som i lett skodde. Måtte gutten aldri komme til å si de ordene for egen regning!

Da teppet en halv time senere gikk ned for siste akt, rettet Anna Liegaard sig op og tok et langt, litt skjelv åndedrett. Så slo hun hendene sammen og klappet, klappet. Snudd mot mannen sa hun:

«Storartet! Frøken Kruse er jo født instruktør! Virkelige skuespillere kunde ikke gjort det bedre, Roar!» Og hun ropte op mot scenen med sin høie, friske røst: «Frøken Kruse — op med frøken Kruse også!»

Efter mangfoldige fremkallelser gikk teppet endelig ned for godt. Sverre bøkset vekk fra plass og foreldre, Annik og Ingrid fant sine venner — Anna og Roar Liegaard, begge to et godt hode høiere enn de fleste, banet sig vei mot ut-

gangen; de skulde helst være tilstede i ballsalen før gjestene, sammen med politimesterens var de aftenens vertskap.

I vestibylen gikk de rett på Klara Ringer, sypiken. Hun stod så underlig fortapt midt i myldret av muntre mennesker. Anna hadde straks hjerte for henne.

«Var de ikke flinke, Klara? Kjolen min tar mig litt under venstre arm, jeg skal komme ned med den til Dem imorgen. Var ikke Ragnhild Pryser fortryllende i alt det lyseblå?»

Den unge mørkøiete piken så op — sky og fort rørte øielokkene sig, sinnsbevegelse hadde gjort pupillene overstore. Hun fikk ikke frem et ord — da fru Liegaard nevnte frøken Prysers navn, skyllet rødmen over det smale ansiktet. Å, Per hadde omfavnet Ragnhild Pryser så altfor inderlig — enda han hadde gjort ed på at han ikke var forelsket i henne! Hun slo blikket ned, neiet for Pers stolte mor og sprang mot utgangen.

Anna Liegaards øine dunklet litt til; da hun tok igjen sin mann, sa hun:

«Klara Ringer er en nydelig pike, Roar. Synd, hun ikke er en av oss.»

Midt på gulvet i bygningens selskapsrum tok vertskapet imot gjestenes glade skare. Alle trykket fru Liegaards hånd hjertelig: det hadde vært en herlig aften og en vellykket basar, og hennes var æren fremfor noens.

Ved siden av sin hustru smilte og bukket Roar.

Anna var avholdt; hele byen holdt av henne. Plutselig mintes han en kveld i studentertiden — kameratene, som så ofte hadde tilhold i Annas hjem, hadde holdt fest for henne, hadde hyldet henne, som folk hyldet henne i kveld. Dengangen hadde han enda ikke hatt førsteretten til henne... dengang hadde han vært *med*.

Han snudde litt på hodet og så på hustruen. Hennes glede var så stor at de fyldige lebene sitret. Og en lengsel efter samhørighet bråtok ham, — utfridd som hadde en celledør åpnet sig, flyttet han sig et grand nærmere henne. Litt efter hetnet han til så lorgnetten blev ubrukelig...

Da han senere på aftenen danset ut i den ryddede festsalen med hånden på fru Harris' silkerygg, fulgte blikket hans det andre' paret, som en stund var alene med dem på gulvet. Anna og politimesteren. Rytmen i melodien båret i hennes ranke skikkelse og gjorde henne ung og myk.

Straks de begge var ledige gikk han bort til henne.

«Skal vi danse, Anna?»

Hun smilte. Litt av det glatte håret hennes var kommet i uorden, han strøk det tilrette med hånden, før han la armen om henne. Og mens de langsomt drev til musikken, mellom alle de unge par, så han fordrømt på det blussende an-

siktet hennes, som gjemte det enda hemmeligheter...

Så danset han ikke mer den kvelden. Inne ved bordet med drikkevarene hørte han en stund taus på Sturlands og et par andre menns diskusjon om skattepolitikk. Siden holdt han sig i ballsalen, stod og helte sig mot veggen og fulgte parene med øinene.

Det var hendt noe i ham; blodet banket i pulsene; hjertet var lettere enn på mange måneder. Lik en, som er ved å friskne til, stod han og voktet det — vilde ikke komme det nær med tanken, lot det bare ånde der inne. Der danset Per — i egne klær nå, smidig som en ung atlet. Der danset Ingrid — strevde med trinene; det var første gang hun var på voksent ball...

Ut på natten blev gleden hektisk; alle vilde nytte minuttene før lysene i kronen blev slukket. En del av de eldre svang sig ivrig.

Plutselig opdaget Roar tollkasserer Tillers lille frue ute på gulvet sammen med kullhandler Bensen. Han hadde ikke sett henne før på kvelden; og nå mintes han, Tiller lå i bronkitt. Så hadde den vesle dansegale damen ikke kunnet dy sig...

Et muntert glimt tendte sig i de brune øinene. Interessert blev han ved å se på henne — hun jazzet så en neger kunde vært sig det bekjent... Hennes danser holdt sitt bytte tett inn til sig, øinene under de buskete brynene viste hvitt, som i trance.

Faun og bakkantinne, tenkte Roar — han plisset sakte.

Fru Pryser, som satt ved siden av ham, så op. Som ham hadde hun fulgt det selsomme paret gjennom stanglorgnetten.

«Det der bærer galt avsted en dag, Liegaard,» hvisket hun. «Tro De mig!»

«Ja — de blir tamme ved siden av dem, de andre,» svarte han lavt.

«Hun danser som en tøs.»

«Ja, hun er ikke frigid.» Ordene slapp ut av ham med et lite smil; han kjente med ett trang til å forsvare det lille kvinnfolket, som hadde plaget ham mer enn pasienter flest. Og enda en gang tok han inn synet av mannen, som holdt dette hete blod i armene. Så bukket han for fru Pryser — det hadde vært en streng dag for hans kone, han vilde få henne med hjem.

Per var ikke til å finne i hele lokalet, da Liegaards brøt op. Med Ingrid mellom sig gikk foreldrene op til Løvli, på frosthård mark under stjernehimlen.

Et brudgomshjerte slo i Roar, mens han klædde av sig. Han hadde gitt sig noe å bestille nedenunder til han var viss på Anna var i seng. Og da han la sig inn til henne og gjemte ansiktet hos henne i det første hete kjærtegnet, kjente han sig ny i levende lengt, som for år og år tilbake.

Med et sett reiste hun sig overende.

«Roar! Jeg glemte jo å flytte blomstene ned

av stuevinduet!» Hun skuvet sig forbi ham ut av sengen. «Og det var elleve kuldegrader på termometret!»

Da hun litt senere kom tilbake, andpusten efter trappen, stoppet hun midt på gulvet. Taklampen brant som før; men mannen lå i sin egen seng med dynen viklet om sig som et svøp.

«Men Roar!»

Hun ventet. Det kom ikke ord fra ham.

Harme — harme og noe hun ikke hadde navn for, jagde gjennom blodet.

«Du — du er så umulig om dagen, Roar! Du — du er overnervøs! Det er ikke utkomme med dig!»

Fort slukket hun lampen og krøp i seng.

Da det var blitt helt stilt, førte Roar Liegaard hendene op mot ansiktet. De blev våte. Og det gjorde hans ydmykelse fullkommen.

En av de første dagene i desember skulde Liegaards reise en tur til Oslo — han til et møte i Medisinsk Selskap, hun for å gjøre juleinnkjøp og se til sin bror overlæreren, som nylig var blitt operert.

Skjønt Roar hadde travelt om formiddagen på kontoret, hadde han bedt sønnen komme op om direkte fra skolen.

Ett resultat hadde den hatt, den festkvelden — han hadde tatt sig mer av barna de siste

ukene. Tanken på Per og Ingrid hadde fått tid på sig i den mørke teatersalen; og blandt alt det andre han var blitt vår, hadde det grydd i ham, at han siden de flyttet til Løvli snaut hadde beskjeftiget sig med barna.

Noen morgner hadde han nå laget det slik at han og den eldste datteren blev i følge til byen; og bare på disse korte stundene, i småprat om venninder og skole, syntes han, han var kommet jentungen nærmere. Ingrid var nok tross i alt den av barna, som hadde hans natur. Veikheten — og det ugidelige, som alltid voldte moren slik bekymring, hadde vel dessuten legemlig årsak. Datteren hadde skutt sterkt i været i det siste; han vilde sette henne på jernmikstur eller tran...

Og han vilde gi Per også en mikstur idag — om av annet slag.

Før et par måneder siden var det kommet en «dame» til byen — en pike av den sorten, de nok hadde en del av før; men denne var frekkere og dristigere enn byens egne; og hun var farligere, for hun var uvanlig vakker. Hun hadde tatt inn på søstrene Olsens hotell, hvor sjøfolkene holdt til; hun gikk rundt i husene og tok op bestillinger på undertøi for et firma. Sin annen trafikk drev hun så snedig, at de færreste enda hadde teft av den. En dag hadde hun sittet her i venteværelset; lukt av parfyme hadde hengt igjen derinne i dagevis.

Sist lørdag hadde han sett sønnen i følge med

denne damen, riktignok sett bare ryggen av ham og riktignok sammen med tre-fire andre gymnasiaster. Men det hadde vært Pers rygg — han hadde ikke tatt feil.

Og nå vilde han gi gutten et varsko. — Et varsko i det hele tatt...

Mens han ekspederte patienter, telefonerte til hjemmene og gav forskrifter for de sengeliggende under sitt fravær, arbeidet tankene fra og til med dette han skulde si Per. Og alt i ett kom minnet om hans egen far for ham — levereglene, faren hadde gitt ham under så mangen en samtale i doktorgården der vesterpå. Han hadde fulgt dem; mer enn én gang i studietiden inne i Kristiania hadde farens ord reist sig og stengt veien, når det vilde bære utover med ham.

Likevel blev han underlig nervøs og dirrende, da Pers knoke slo på den indre døren i kontoret. Og han kjente lette ved å få en frist — enda hadde han en patient, som skulde greies med.

Da han hadde stengt venteværelset og åpnet for gutten, var han roligere.

Per hadde skidrakt på sig — en litt for tidlig hyldest til vinteren, som enda bare såvidt bredte et skarehardt dekke over plogmark og gulvisne bakker. Men spretten visste saktens, han tok sig godt ut i denne mørkeblå vadmelsdressen med opstående trøiekrave og benklær, som var snørt inn i støvlene ved anklene.

Med et lite, muntert blink bak lorgnetten øiefor faren ham; men straks efter skiftet de brune

øinene uttrykk — det var nettop denne unge smidige kroppen, med så vel utviklete armer og lår og så lite utviklet brystkasse han vilde berge — for idag og for fremtiden.

De vekslet noen ord om skolen.

Men det var vrient å få åpning på samtalen.

«Kaptein Dyvik er kommet hjem,» sa Per. «De sier «Polarstjernen» skal legge op. Albrecht vil legge op både henne og «Syvstjernen», fraktenene går til helvete. Det skal bli hei på dig, skal Dyvik bli i byen i vinter!»

Dyviks navn gjorde det rummeligere i Roar; for noen år siden hadde de vært på jakt sammen i Telemark, han og kapteinen. Dyvik var kar, som skar baugen gjennom alle brått . . .

«Hør her, Per,» han satte sig til rette i stolen foran skrivebordet. «Jeg tenkte, vi skulde snakke litt sammen.»

«Javel, far.» Det glitret til i det stålgrå underguttens svarte øienfrynse. Hadde faren fått tak i det med ham og Klara?

«Og —» Roar tok frem en sigarett. «Vi to har jo, i det hele tatt, ikke snakket videre sammen i det siste —»

«Du har støtt så travelt,» sa Per. Han husket med ett han hadde vært skinnsyk på Sverre for noen år tilbake, når faren tok smågutten på kneet og fortalte jakthistorier. Men det var lenge siden overstått.

«Og det var jo naturlig om vi talte litt sammen — som menn, Per.»

Per så ned på de blanke støvlehektene sine. For ham var det pokker så lite naturlig...

«Din farfar snakket — tidlig — til mig om... om den risiko, en ung gutt løper, når han blir mannbar. På alle slags vis. Han talte til mig om sportens betydning for legemet — for å stagge et sunt legeme... Han fikk mig til å innse betydningen av et tidlig ekteskap. For det har jeg alltid vært ham...»

Takknemlig vilde han si. Men ordet visnet sammen med røsten. Han kunde ikke fortsette. Det nektet i ham...

Støkt til marginen kjente Roar det, som stod en ung knekt oprett inne i ham selv og hånlo.

Per så op. Stemmen der borte ved skrivebordet hadde falmet og skjevret så snodig... Nå tidde den. Faren var dødd.

De reiste sig begge, samtidig. Et blink av et sekund møttes øinene. Den eldre mann senket sine først.

«Var det dette du vilde mig, far?» Per bøide sig fort og stakk en stump av skolissen inn mellom bukse og støvleskaft.

«Kameratene dine får se å holde sig unda kvinnfolket hos søstrene Olsen» — Roar var tørr i strupen som sprukket lær — han fikk sig ikke til å snakke direkte til gutten... «Hun er råtten.»

«Kombinasjon-Frida». Utnavnet på piken kom fra Per med en kort latter. «Du kan ta det rolig, far. Hun er ikke min genre.»

Nå blev det ikke sagt mer. Faren drev bort til vinduet. Per fant bøkene, han hadde lagt fra sig på voksduksbenken. Fra siden kastet han et blikk på farens rygg. Men han tok ikke hull på tausheten — alt det usagte gjorde luften farlig ladd her inne... Uten et ord gikk han mot døren, åpnet og lukket den sakte etter sig.

På fortauet utenfor huset stanste han — kroppen sluttet å røre sig som den gjerne gjør, når det er sterk gang i sinnet. Et mylder av følelser sloss i ham. Men så kom noen ord innpå ham — rådet, morbroren hadde gitt ham i sommer: «Når du kommer i affekt, skal du ta dig selv i nakken og se innefter, gutt. I slike øieblikk er det en lærer sig selv og andre å kjenne. Never wince,» — hadde morbror Hans Johan sagt...

Han holdt pusten litt — tok sig sammen — prøvde sig. Han var blitt flau — på farens vegne. For det første flau. Han hadde ikke trodd faren var så naiv... Lik en frøken i anatomitimen i gutteklassen hadde han snakket.

Men det var ikke mest *det*.

Faren var blitt hvit som papir... Og han hadde ikke greid å snakke *ut*... det hadde vært noe bakenfor; det egentlige hadde vært bakenfor og det hadde tatt pipet av ham... Han var blitt syk i øinene; syk som en redd hund. Ulik sig selv.

Men — kjente han forresten sin far?

Faren kjente i hvert fall ikke *ham*. Og det hadde de fått vite der oppe, begge to. De hadde

ikke vært god for å se på hverandre mer enn såvidt...

Per snudde sig mot huset han nettop hadde gått ut av. Om han gikk op igjen og sa fra til faren? Om han snakket fra leveren til ham? Fyrte ut om sig selv, — historien med Klara Ringer også... Han hadde kjent sig veldig lettet, da han skjønnte, faren ikke hadde greie på det med Klara. Nå kjente han som det motsatte av lettelse. Kan hende vilde faren forstått — iallfall forstått hvor lite han forstod og visste om ungdommen. Og så vilde han bli spart for å gå blindebukk en annen gang...

Per stirret på den åpne porten, som vilde ha ham innenfor igjen.

Nei. Han skulde ikke ha noen innblanding! Selv om faren vilde ta det rolig og la sig oplyse, så skulde han gå og vite herefter, at sålenge det med Klara varte, lenge eller kort — var faren medviter. Det vilde spolere allting...

Han begynte å skritte ut.

Og nå drog det sig med ett som en linn strime gjennom sinnet; det hadde vært noe hjelpeøst ved ham deroppe... Alt sammen hadde kanskje til syvende og sist vært et klomset forsøk på å få i stand fortrolighet. Men det kunde ikke bli noe av. Ikke mer enn det kan bli fortrolighet mellom en voksen gutt og en yngre. Og det vilde da igjen si, at *han* var den voksne.

Gutten smilte. Men slik var det. Og det var ikke første gang han tenkte det. —

Oppe fra vinduet så Roar sønnen skrå over gaten. Ut av kaos, der brokker av den korte samtalen fløt omkring, løste en av Pers setninger sig:

«Hun er ikke min genre.»

Så var ikke Per mer mindreårig enn at han hadde skaffet sig et kvinneideal!

Roar blev vår, at hånden, som lå imot vinduskarmen, skalv.

Han stod her og sendte et ønske efter gutten — ønsket stikk i stevn på alle forsetter: at han som gikk der oppe i gaten, så smal og ung i klærne, en dag måtte møte sin *skjebne* — det fikk bære eller briste. Eros . . .

Da båten vestfra tidlig neste morgen nærmet sig Oslo, stod Anna Liegaard forut i baugen.

Mangen en gang disse åtte årene var hun kommet seilende op fjorden — lyse sommermorgner og blygrå timer midt mellom vinternatt og nattlig dag. Og alltid hadde hun passet på å være på dekk, så hun og byen kunde møtes i det første gjensyn litt innenfor Askerlandet.

Bundet som alle slektsmennesker til sine barnsdomsinntrykk, med en sikker hukommelse og en heftig usentimental kjærlighet til familien, hadde hun stadig samme hjemkomstfølelse, når det første kirketårnet dukket op av den røkbrune

luften i fjordbunnen. Det var ikke krigsårenes hurragladede stad hun hilste — ikke byen som nå lå med så mange ruinerte tiltak efter at gullflommen hadde ebbet ut. Her hun stod, unte hun sig en høitidsstund, skilt fra livets andre travle stunder; bak de grå husmassene var i disse minuttene enda foreldrehjemmet til, i tverrgaten, som munnet ut mot sjø og himmel og åser; de slitte møblene, de velstoppete gardinene var på plass, den spredte søskenflokket atter samlet — røken fra farens snadde drev mot ovnsdøren, morens store skikkelse fylte gyngestolen — urynket og skjeggløse tomlet brødrene gjennom rummene. Og selv var hun midt i alt sammen, som hun alltid hadde vært «midt i», — sprang ærend og leste lekser, fulgte Hans Johan til tannlægen, fulgte Bitten og brødrene på barneball; blev framslengte med en skokk av venninder; blev student og vikar på pikeskolen; oplevde sammen med sine jevnaldrende de sterke, brusende årene før 1905 og siden bruddet med Sverige. Oplevde det i foreldrenes små stuer, hvor guttene måtte sitte på gulvet de folksomste kveldene . . .

For slik hadde hjemmet vært, at hun ikke kunde skille det fra byen — Kristianias eget liv hadde strømmet gjennom det, salt og friskt. Begivenheter på gaten og i tingsal, kvinnebevegelsens dristige tanker, religionsstrid og arbeide for fattige og syke — alt hadde hatt sin talsmann innenfor veggene.

Silhuetten av Akershus synte sig i røkdisen; kongeborg engang, ruin og oplagshus siden, og nå snart festborg igjen for byen der inne . . . Hun mintes diskusjonene i hjemmet for og imot Sverige, for og imot kongevalget, for og imot så mangen en skikkelse i Norges gamle historie. Sterke og hete ord hadde stormet i stuene, og ikke bare ord om fjernere ting — de hadde tørnet godt sammen både foreldre og barn — både brødrene og hun; de hadde ikke vært så nøie med skytset, de brukte — de hadde samme marg og samme blod. Og det satt ingen mellom dem, som tok kraftuttrykket for mer enn det var verd: ufarlige smell, glemt når øieblikket var forbi . . .

Hun løftet sløret og stakk det opunder hattebremmen — hun var blitt varm i pannen. Og hun snudde sig og så innover dekket efter mannen.

Han stod utenfor røkelugaren og tendte sig en sigarett. På fastende hjerte! Var det rart, *han* blev nervøs?

De møttes under kommandobroen.

«Her inne er det kommet meget sne alt,» sa hun — hun så samme vei som ham, opover mot Holmenkollåsen. «Roar, husker du den natten hjemme, året efter far var død? Da alle de andre gikk og du blev igjen og hjalp oss å rydde? Og vi gikk på sengen til mor og sa, vi vilde gifte oss straks du blev ferdig? Jeg kom til å tenke på det . . . Mors ansikt kom så tydelig

for mig, da hun sa: «Ja, det skader ikke å begynne tidlig sammen, for to som vil bygge.» Husker du det?»

Han svarte ikke.

Litt efter pekte han og sa:

«Det er sol i Aker, se!» —

De skiltes, da de hadde spist frokost i pensjonatet hvor de alltid tok inn.

Anna gikk ærend i byen. I ytterrommet i vesken hadde hun huskelisten; en rekke med navn stod der, navnene på dem hun skulde kjøpe julegaver til. Vandringen fra butikk til butikk var en festlig gang; foran utstillingsvinduene stod hun lenge og solte sig i all denne storby-overfloden; inne i forretningene med alle de vakre tingene steg kjøpelysten til lett feber, mens hun lyttet til butikkfolkernes råd og rørte ved og slapp varen på disken — den litt for kostbare varen hun alltid endte med å ta.

Men var det jul mer enn en gang om året? Og hadde ikke Roar kreditt? Og hun selv fler penger i vesken enn noen gang før?

Ved ett-tiden måtte hun slutte for dagen — hun skulde besøke sin ugifte bror på klinikken. Hun tok trikken utover Drammensveien; hun var trett og det smakte å sitte — men det var den gode tretthet, som hun ikke kjente sig vel foruten. Og øinene fulgte med et våkent blikk Slottsbakkens snedekte plener og de rimete trærne — her inne var julestemningen alt kommet både til natur og mennesker.

Overlærer Randby lå på eneværelse i tredje etasje i den store bygningen. Gjensynet mellom de to søsken var hjertelig. Der var stor ytre likhet mellom dem, — begge hadde de en fint formet, litt krum nese med smale bor, åpne, svakt uthvelvete øine, klare og nærværende i blikket. Munnens linje hadde også vært den samme i yngre dager, og Annas hadde beholdt ungdommens fylde i lebene, som huden hennes enda hadde en viss friskhet. Brorens ansikt var blekt, som de fleste innesitteres — lebene minnet inn mot den sterke tanngaren — en munn tynnslitt av daglige foredrag og deklineringer ...

Det voksaktige skjæret over den sykes panne gav søsteren en støkk.

«Men du har da ikke vært dårlig for alvor, Hans Johan?»

Han måtte smile — «dårlig for alvor» — det hørte ikke hjemme i familien ...

«Det gjorde adskillig ondt da det kom. Men brokk tar jo ikke livet av noen, hvis det ikke gjør det straks. Nå er jeg kureret for den ting.»

Hun åndet lettet op. Og da hun hadde satt sig til rette ved sengens hodegjerde, kom de straks i samtale om de andre av slekten. Med en liten spenning lyttet Anna til den yngre brors ord — Hans Johan var merkelig skarpsynt. «Jaså, du,» sa hun alt i ett og blev vår nye sider ved kjente mennesker.

«Jeg vilde gjerne gi Roar et par bøker til jul,

Hans Johan — har du noen å foreslå?» spurte hun om en stund.

«Det er kommet ut to sagaoversettelser i år. Den ene er rosverdig. Hvordan har Roar det?»

«Skitt, synes jeg; jeg liker ham slett ikke. Han røker for meget. Det går på nervene. Han åpner aldri en bok mer — sitter og henger over avisen hele kvelden. Jeg tenkte bøker som eigner sig for høitlesning.»

Mens overlæreren gav henne titlene, smilte han et lite smil med dobbeltbunn. Slegtens ekte-skaper var hans spesialitet; brødrenes og den yngste søsters hadde han kunnet følge på nært hold, de bodde her i byen. Liegaards var ute av syne — sannheten om deres forhold kunde han bare nitte sammen av spredte inntrykk. Såvidt han visste, hadde de hatt den «ordinære» lykketid; med et visst utålmod ventet han alltid disse periodene ut. Så begynte dragkampen . . . Av søstrene hadde alltid Anna interessert ham mest — «den intetanende» som han hadde døpt henne til privatbruk. I Roar Liegaard stakk det en romantiker. Som ung hadde han rådd sig en viss ærgjerrighet — men ikke mer holdbar, enn at han på ekte romantikervis hadde kastret den ved et tidlig ekteskap. Ofte hadde han studert på hvad utløp hans sinn vilde gi sig i småbyen sørpå. Hadde han hatt stemme, vilde han antagelig blitt førstetenor i en lokal sangforening . . . Hadde han vært rimsmed, vilde han vel diktet til naturens pris — hans

jakthistorier hadde alltid et anstrøk av lyrikk. Men Annas klima var selvfølgelig ikke gunstig for denslags . . .

Hun spurte:

«Hvad feiler det Roar?»

Hun så op fra papiret, hvor hun hadde notert bøkernes navn.

«Vet jeg det, Hans Johan! Dårlig humør. Enda ligger de nye takstenene i vedskjulet — han og Per har skullet legge dem på siden oktober! Imens råtner loftsbjelkene av drypp. Ja, hvad kaller du det?»

«Indre krampe,» sa Hans Johan.

Hun åpnet de åpne øinene enda et grand.

«Et eller annet som ligger i de siste krampe-trekninger, Anna. Det pleier å komme hos noen, sånn mellom førti og femti.»

«Må jeg spørre hvad det skulde være, Hans Johan?»

«En alderstegen drøm, for eksempel.»

«En drøm!»

«Det vet du ikke hvad er, Anna?»

«Vet jeg ikke hvad en drøm er? Jeg som drømmer så jeg våkner med et skrik.»

Overlæreren smilte igjen.

«Du skulde sende Roar vekk litt,» sa han — «tilfjells eller -skogs. På jakt.»

«Jeg har nok tenkt på det. Men det er ikke så lett — det står alltid en ferdig til å ta patientene fra oss. De er fire om budet og ikke større byen.»

«Han kan reise op til gården min i Gudbrandsdalen — når som helst kan du si.»

«Takk, Hans Johan!» Hun tok brorens hånd et øieblikk; det var såpass meget av et kjærtegn i det, at han blev ille ved — de brukte ikke denslags sig imellem i Randby-slekten. Fort fikk han henne over på et annet tema.

Opmyknet, med alle nyhetene om familien lik dugg over sinnet, møtte Anna Roar utenfor kaféen, hvor de skulde spise middag sammen.

I en av salens små sofabåser fikk mann og kone plass ved siden av hverandre. Roar spiste langsomt og så ikke op, mens Anna berettet om julegavene hun hadde kjøpt og om besøket hos broren. Han var glasskjør i nervene — all lyd fra den folksomme restauranten klingret bort i ham. Da han kom inn gjennom svingdøren og så her satt tykt med mennesker, hadde han helst snudd ... Men de hadde ikke støtt på kjente — ingen hadde reist sig og ropt: «Hallo Liegaard! Er du i byen? Hvordan har du det?» De var kommet frelst inn i sofaen ...

«Og du — hvor har du vært henne, Roar?»

«Jeg stakk opom hospitalet og så på noen nye bacillepreparater.»

Annas hånd, med et stykke kjøtt på gafflen, stanste et nu på veien til munnen — blikket samlet sig om noe bestemt; så bøide hun sig, tok maten inn og tygget energisk.

«Jeg vet ikke, hvad du går der efter, Roar. Bestandig blir du i dårlig humør, når du har vært deroppe.»

Han smilte; det var sant ...

«Det kan være rart å følge med i det de andre gjør — selv om en er utenfor,» sa han i en slengtone.

«Utenfor.» Ordet krenket henne så hun blev rød. Og brorens mystiske uttalelse kom med ett for henne — «en alderstegen drøm». Var Roar enda ikke ferdig med galskapen, som hadde tatt ham for tre år siden? Den gangen hadde han for ramme alvor foreslått, hun og barna skulde bo i tre rum og leie ut de andre værelsene, mens han tok sig post som reservelæge her inne for å studere til spesialist. Spesialist! Han som hadde den største praksisen i byen og på landet nettop fordi han var en så flink alt-mulig-læge. Av alle sammenstøt de hadde hatt, hadde *det* vært det voldsomste. Det hadde tatt uker, før hun hadde fått ham til å bruke forstand ...

«Et videnskapelig arbeide kan vel ikke måle sig med et arbeide for levende mennesker hver dag, Roar? Det er blitt en fiks idé hos dig,» sa hun fast.

Han svarte ikke. Ingen gad citere sig selv så standhaftig som Anna ...

«Og det er vel vår nærmeste plikt å leve og sørge for familien, når vi har satt familie i verden? Og det må da være den største lykke for oss mennesker? Vi er da til for barnas skyld, Roar?»

Gamle ord. Trosartikler, han hadde bøid sig for ... Han fikk en minnelse av samme dunkle

illebefinnende, som da han snakket med sønnen igår ... Han sa:

«Krever vi *de* skal ofre alt for vår skyld? Hvad rett har de til å forlange, at vi skal gi op vårt eget for dem?»

Hun bråsnudde sig og stirret på ham.

«Men Roar! Hvad skulde vi ellers gjøre? Det er vel vi, som har satt dem i verden — og ikke omvendt? Det er vel endefremt og greit!»

«Jeg syns det er fan så innviklet. Hvorfor sitter vi og snakker om det, forresten? Det er utsnakket.»

«Det var du som begynte.»

«Det var merkelig.»

«Du sa du var «utenfor».»

Roar fikk tak i tjeneren og forlangte nok en halv øl.

Om en stund sa han:

«Dennegangen får *vi* be Toftes ut en kveld; vi kan ikke hver gang ta mot gjestfrihet der oppe og aldri gjøre gjengjeld.»

Anna ristet straks misstemningen av sig.

«Ja!» sa hun. «I teatret?»

«I teatret. Så går vi ut og spiser etterpå.»

Hun nikket — villig tok tanken det festlige på forskudd: gode plasser i teatret, og siden et bord i Speilsalen ... Som en gang før idag kjente hun det som øket blodsvarme, at de nå hadde en slik rummelig økonomi.

«Vil du jeg skal telefonere og be dem, Roar?»

«Nei,» sa han brennfort. — «Jeg treffer Nils

om en time; vi skal drøfte bidragene til jubileumsheftet. Studenterjubileet til neste høst.»
 la han til, enda han visste, hun visste hvad det gjaldt. De blev fem og tyve års studenter, begge to ...

Han tendte en sigarett; blodet steg til hodet på ham. Med et lite skrått øiekast forvisset han sig om, at Anna satt og så den andre veien ... Hvorfor hadde han ikke sagt det, som det var? Det første han hadde gjort imorges, da han skiltes fra konen, var å telefonere til Toftes. Han hadde snakket med frøken Tofte og bedt dem til imorgen aften og de hadde vært ledig og svart ja takk.

Da de stod utenfor kaféen og atter skulde hver sin vei, nevnte Anna Hans Johans tilbud:

«Han sa gården i Gudbrandsdalen står til din disposisjon, når du har lyst på en liten ferie, Roar.»

Som alle nervøse mennesker reagerte han straks. Hun hadde snakket med broren om ham ...

«Jeg trenger ingen ferie, kan du hilse og si.»

«Kan du ikke gå op å snakke med Hans Johan, Roar? Han ligger og kjeder sig.»

Han sa tvert nei. Og hun gikk fra ham med den høie rødmen over kinnbenet, som alltid kom, når hun brant inne med en forurettelse.

Skyldig igjen ... Hennes uuttalte bebreidelse fulgte ham gjennom Studenterlunden. Hans Johan Randby var den av hennes slekt, som

hadde gjort mest for ham og hans ... Sommer på sommer hadde han skaffet Per en prektig ferie i Gudbrandsdalen. Det var ham som hadde kausjonert også, da de trengte et lån til flytningen sydover.

Men han var ikke i stand til å gå op og hilse på svogeren; ikke idag ... Like gjerne kunde han svart *det*.

Hans Johan hadde en sporhunds teft for menneskelige svakheter. For svak argumentasjon og svake øieblikk. Et stort aktivum for en skolemester, antagelig. Men en fikk ha vinterhyren på sjelen, skulde en snakke med *ham*.

En liten frostskodde hang mellem træerne langs Karl Johans gate — festnet sig som rim på gren og kvist. De store buelampene hadde en døsigg månering om kuplene; et avkrefftet lys nådde Studenterlundens snedekke.

Roar stanste op på fortauget foran butikksrutene og så tilbake på Wergelandsstatuen, han nettop hadde passert. Et ungdomsminne hadde villet innpå ham der borte; han hadde vist det vekk.

Sneen mellem bjerkestammene skavlet sig tyst og død over glemt og frossen jord. Han syntes, han selv lå innunder.

Neste kveld gikk doktor Liegaards, professor Tofte og hans søster like fra teatret til hotellet, hvor Roar hadde bestilt et bord i et av Spil-salens hjørner.

Der satt en del mennesker i salen — ikke så mange og ikke så høirøstet champagneglade som i de gylne krigsårene; men merkelig mange, syntes Anna, de dårlige tider medregnet. Mange nok til å gjøre fest i det store lyse rummet. Selv var hun allerede dypt og inderlig feststemt; og folk, som efter norsk vis stirret på de nykomne, festet også blikket lengst på den høie, ranke kvinneskikkelsen i perlegrått; det markerte ansiktet med de vidåpne, mørkeblå øine hadde et uttrykk, som bar denne dame med sølvstenk i håret på en glede så ung, at den forlangte gjen-skinns ...

Anna fikk plassen ved det firkantete bordets øverste ende — med ryggen mot vinduets røde gardin og ansiktet mot salen. På hennes høire side satt professor Tofte, på hennes venstre mannen og midt imot henne frøken Eli Tofte — blond og skjær og yngre enn sine ni og tyve år i den nedringete, ermeløse kjolen.

Da tjeneren bød omkring de fylte cocktailglassene, løftet Anna straks sitt og hilste med en lett hodebøining gjestene.

«Hjertelig velkommen da! Og takk for at dere vilde komme! For en deilig aften dette var! Skål allesammen! Og undskyld at jeg tok ordet fra dig, Roar!» Hun smilte til mannen og satte glasset fra sig. «Men du kan jo holde hovedtalen! Nei Thygesen! Aldri kommer jeg til å glemme, hvor god han var!»

«Ja, ham har Bjørnson kjent. Kanskje du kjenner ham du også, Eli?» Nils Tofte løftet brynene og så på sin søster.

«Å nei da, Nils, — noen Thygesen Tyran er du da ikke blitt enda.» Hun skakket på det lyse hodet og smilte over til Anna Liegaard.

«Men hold ham i ørene! Forsyn Dem, frøken Tofte! Ta av rekene, de ser friske ut, de kommer sikkert fra vår kant!» Hun løftet armen og pekte ivrig på et av de små fatene, tjeneren nettop hadde rullet frem på et bord mellom frøken Tofte og Roar.

Og mens de spiste av de lekre smårettene, begynte hun å snakke om kveldens opplevelse — om stykket de hadde sett, og om Bjørnsons andre skuespill. Begeistringen, som båret i henne, hadde en understrøm: hun hadde følt det som et fingerpek, et tegn til Roar, at det blev «Geografi og Kjærlighed» de skulde sitte sammen og se i teatret. Denne munire komedie om videnskapsmannens fallitt i livets virkelighet, dette hjertevarme innlegg for kones og barns, for hjemmets lykke. Hun hadde holdt sig fra å si noe, men hun hadde sett på Roars bleke, fortenkte ansikt, at stykket gjorde sin virkning. Og hennes kjærlighet til den store dikter hadde fått et nytt tilsig — en strøm av takknemlighet, som fikk de klare øinene til å skinne.

Hennes friske, litt høimælte røst fortalte: Hjemme hos hennes foreldre hadde de lest høit «Kong Sverre», «Arnljot» og «Sigurd Slembe» —

fordelt rollene mellom sig, og det hadde vært festlige timer! Og husket de andre, da «På Guds veie» kom ut? Hun var vel ikke mer en ni—ti år den gangen, men for et uvær i hjemmene! Og førsteopførelsen av «Paul Lange og Tora Parsberg» — — —

Det knitret av liv i henne — det knitret helt ut i kjolens blanke taft.

Da Roar og Eli Tofte falt fra som tilhørere — ved desserten forlot de bordet for å danse ute på parkettgulvets åpne firkant midt i salen — rykket hun stolen litt nærmere sin sidemann. Hun var nesten kommet til å holde av Roars ungdomsvenn med det blide, lyttende blikket.

De dansende tok sig en siste svingom etter at alle fire hadde reist sig for å gå. Nede ved inngangsdøren blev de andre to stående litt og se på dem.

«Det er en uting med musikk og dans i en spisesal,» sa Anna. «Bare alt støvet! Og en må snakke så høit.»

«Ja — for samtalens skyld. Men snakk og musikk kan klæ hverandre også!» Professor Tofte tok sig op til den sparsomme barten og dro litt i den —; under fru Liegaards lange Bjørnson-onestep hadde han av og til vært orkestret takknemlig ...

«Jeg tror Roar er litt forelsket i Deres søster, professor.» Anna smilte og fulgte de dansende gjennom stanglorgnetten. — «Han er en stor damevenn. Når det kommer en ny frue til byen,

er han alltid sterkt interessert! Det kvikker ham op. Og frøken Eli er søt.»

«Ja, hun er søt ...» Broren dvelte i ordene og i blikket, han festet på søsterens lille, vevre skikkelse. «Søt og snild ...»

«Men så har hun det som blommen i egget, også,» sa Anna.

Litt efter gikk de ut og tok på sig yttertøiet.

Like innenfor salens glassdør, med hånden på den, men uten å skyve den op, sa Roar Liegaard til henne, som enda hadde armen sin i hans:

«Kunde De tenke Dem å skrive et lite brev til mig en gang imellem, frøken Tofte?»

Eli Tofte så ned — øiehårene la sin gylne skygge mot det blussende kinnnet.

«Vilde De bry Dem om det, doktor Liegaard?»

«Når De for eksempel har sett premieren på det nye stykket, De snakket om ...» sa han fort. «Av han forfatteren, jeg ikke kjente. Så hjalp De mig til å bli et dannet menneske, også.»

Hun lo og så op. Han skuvet til døren. Han hadde omgått spørsmålet hennes. Og han våget ikke å møte de store, dunkle øinene. Han duvet som på en blank bølge, — rytme og musikk båret i ham — han lå i vannskorpen nå, han fløt ...

Utenfor på gaten skiltes parene. Anna la hånden i mannens arm.

«Det gjør godt å komme litt hjemmefra, Roar,» sa hun.

«Ja, svarte han.

Nesten tause gikk de veistykket til pensjonatet. Annas tanker syslet med professor Tofte, denne enda yngre mann, som hadde mistet sin hustru for mange år siden og som holdt hennes minne hellig ...

Også Roar tenkte på vennen. Han drog en parallell mellom det, han i kveld hadde sett på scenen og videnskapsmannen Nils Toftes liv — mellom Bjørnsons grove, burleske parodi og virkeligheten der oppe i Aker: Nils hos bøkene sine og arbeidet sitt, fredet og hegnet av en liten vårlig kvinne. En stripe av aprilsol lå og dirret i luften deroppe, høstkveld eller ikke ...

På værelset stakk han sig fort i seng. Mens Anna gjorde toalett grundig som alltid, redte og flettet håret, skrubbet og vasket kroppen, snakket hun livlig igjen: hun hadde besøkt sin mor i Bittens hjem, hun hadde hilst på sine gifte brødre — det var mangt å fortelle.

Han lå dørgende still, med lukkede øine og hendene sammen under nakken. Lyden der borte fra vaskestolen nådde ham ikke som lyd lenger. Det var støt, en rekke små støt, som drev ham under ...

«Og,» sa hun. «Det,» sa hun ...

Han blev liggende og vente på disse to sperrete ordene, mer og mer ophisset.

«Anna!» Med et sett reiste han sig overende. «Du må pinedø' holde op å snakke! Jeg greier det ikke lenger!»

Med den innsåpete vaskekluten mot hoften snudde hun sig mot ham — lampelyset speilte sig i lårets lange, hvite bue.

Han møtte de forferdete øinene; han så mun-
nens nesten måpende runding — halvmørket
derinne bak tennene, hvor hennes siste uferdige
setning omkom ...

«Du pratet i hele kveld også! Bare *du* snakket
ved bordet. Vi andre kom ikke til orde! Du er
blitt komplett snakkesyk!»

Han kastet sig bakover, han presset hånd-
flaten mot øinene — synet av hennes nakne
legem forulempet ham, så han dirret.

«Snakkesyk . . .» hun tok ordet op igjen, lang-
somt og søkende. Rødmen skyllet over bryst,
hals og ansikt. «Jeg snakker, fordi jeg har noe å
snakke om, jeg, Roar! Jeg snakker ikke tomt
prat — iallfall gjorde jeg det ikke i kveld!» Der
kom en tynnhet i røsten. «Jeg var så fylt av
det vi hadde oplevd — og jeg blev så full av
minner! Jeg var så begeistret ... Jeg snakket
ikke kjedelig. Dere *lo*. Hvis — hvis du hadde
vært så glad som jeg — så takknemlig — så —
så festlig inni dig, så hadde du hatt noe å si, du
også, og sagt det! Men du er bare full av kritikk,
du.»

Hun slapp nattlinnetet ned over hodet; med
den ene armen bare halvveis i ermet rakte hun
den andre ut og slukket lyset. Om en stund sa
det borte fra sengen hennes:

«Så lyktes det dig å få ødelagt denne fest-
dagen også for mig da, Roar.»

Han bet sammen tennene og tidde.

Det lakket med vinteren; en lang, råkold vin-
ter hadde det vært, med lite sol og meget skodde.
Nå var det blitt høiere under himmelskålen,
mars var kommet med sitt sterke, hvite lys —
kråkene satt i trærne langs stivfrossen plog-
mark og ventet på linnvær, bjerken hadde fått
skygger og fiolett i kvistnettet, gammelt løv brast
sprøtt under fotsålen.

Og i menneskenes sinn seg lyset inn og gjorde
sin gjerning — veien til arbeidsplassen var ikke
lenger så seig å få ende på, gufset fra fjord-
gapet bet ikke mer så surt, snart kom våren,
snart blev kveldens fritimer dagslyse, snart
kunde jorden i småhavene spavendes.

Ungdommen drev langs sjøen om kveldene;
mørket hadde ikke akkurat knuget — likevel,
en skrotvinter hadde det vært og lykke på reisen
med den! Ungdommen slo sig ned utefter stran-
den, flokkevis som måker, snakket og lo, med
vårlåt i røsten.

Men blandt eldre folk var det, som tok mørket
sin mon igjen nettop disse lange marsdagene,
med lys uten makt, med vårløfter uten alvor i.
Fjæren i dem vilde ikke rette sig op igjen, de

hadde en vinter mer på ryggen, trangen til stimulans var blitt enda et grand sterkere, livet innendørs hadde gjort dem slappe — de gikk og bar på et lite agg til et klima og en natur, som halve livet krever motstandskraft, krever tålmod og resignasjon. Det blev ikke vår og værendes på måneder enda, like godt kunde vinteren fortsatt, med kvelder i klubben, med lun mannfolkprat over whiskyglassene, med hjemlig hygge rundt stuebordet.

For første gang følte Anna Liegaard noe av dette. Roar hadde alle de siste årene hatt en nervøs uro i sig, når det tok på å lysne utover eftervinteren; med litt ringeakt hadde hun merket den og prøvd å stramme ham op. Selv hadde hun aldri vært vær syk — kleint folk er det, som lar sig tyne og tukte av tilfeldige ting, enn si av naturens orden. Men — hun hadde ikke kjent sig frisk de siste månedene; ikke at hun hadde ymtet om det til mann og barn; bare for sig selv vedgikk hun, at smertene i korsryggen og tapet av matlyst saktens gjorde sitt til at tømmene hadde som glidd ut av hendene på henne. Og nå, vinteren var slutt og barna ikke til å holde i hus lenger, nå kjente hun skuffelse, som efter mislykket arbeide. De lange, gode mørketimene var sloppet op uten at hun hadde fått gjort rett for sig; lys og vårkjensler kom for tidlig; søm og arbeide, som skulde vært undagjort, lå ennå halvferdig. Og høitlesningen, som skulde samlet familien om aftnen, var blitt til ingenting ...

Mot sedvane blev hun rett som det var stående ved vinduet og se ut på havens nakne trær, på alt det visne, som dekket ganger og voll og blev så synlig i dette ubarmhjertige lyset; stod og kjente en uro og en vanmakt, som ydmyket. Gammel er jeg ikke, tenkte hun, kvinnene i Randby-slekten regnet ikke engang sytti for noen alder — og hun hadde enda mer enn seks år igjen til femti. Så måtte det være noe i veien med helsen . . .

Byen hadde hatt en mann hjemme i vinter — han hadde skiplet forholdene ikke så lite — blesten av ham hadde nådd de fleste hjem. «Polarstjernen» hadde lagt op og kaptein Dyvik var blitt gående ledig. Men det var synd å si han hadde holdt sig stille. Med kalaser og påfunn hadde han skapt et evig spetakkel; likevel kunde ingen få noe på ham for usømmelighet — og det var kanskje det verste. Et helt hoff hadde han samlet om sig, folk av alle slag, sjømenn og håndverkere, til og med piker fra fabrikk og en og annen arbeider med sangrøst hadde tatt del i lagene hans. Og på sledeferdene innover landet hadde et par av byens unge embedsfolk vært med — ballet i festiviteten hadde selveste gamle skibsreder Helvig ført op med fru Dyvik. Alle de unge familiesønnene hadde surret omkring ham som fluer om sukkeret. Det som foregikk på sammenkomstene, som varte til den lyse morgen, hadde gitt byen stoff nok til samtaler. Men kapteinen gikk like skuddfri . . . Ikke

alene holdt han sig alltid edru; men han var selv politi; egenhendig hadde han kastet ut en viss dame fra søstrene Olsens hotell, da hun gikk over streken; og blev noen beruset, sørget han for å få dem sendt hjem, uten persons anseelse. Dans og sang var det han vilde ha — lystighet og glede, så folk kunde høre tummelen langveis. Kysse damene gjorde han og tok hele laget til vidne på det; men hans egen kone var alltid til stede — pene, lyshårete lille fru Dyvik danset med og lo til mannens påhitt. «Så puss ta'n,» sa Per. «Dyvik er en kjernekar.» Så godt som hele vinteren hadde Per vært tapt for familielivet.

Efter jul hadde Anna fått overtalt Roar til å lese høit for henne og Ingrid, når de små var vel i seng og de en og annen kveld var alene hjemme. Sagaoversettelsene, hun hadde gitt ham, vraket han — de var satt over på landsmål og han nektet å lese dem høit. Da hadde hun hentet frem Snorres kongesagaer — praktutgaven, hun hadde fått på sin tyve års fødselsdag av mor og søsken. Og han hadde begynt å lese. Men alt den andre kvelden hadde det tatt slutt for godt. Straks de hadde satt sig til med sømnen, hun og Ingrid, og Roar var kommet i gang, hadde hun hørt en mus gnage i veggen mot spisestuen. En god stund hadde hun kjempet mot uroen, den lyden satte i henne — hverken i kjelleren eller i spisestuen hadde de feller. Og hvor var musefellene henne? Hun var blitt

tankefull — og med ett hadde Roar sett op fra boken og spurt:

«Vet du hvad jeg sitter her og leser for dig?»

Det visste hun vel ...

Da hadde han forhørt henne og hun hadde ikke kunnet slippe unda — hun hadde måttet si det, som det var, at hun var kommet til å tenke på noe annet. Men hun hadde sagt at bare det å høre *stemmen* hans gjorde henne godt — og sagaene kjente hun jo fra før, ja var hun i slekt med noen, var det med *de* menneskene! Da hadde han smelt den store boken sammen. — Ingrid, som hadde dubbet av, fór op med et hvin, og det var blitt en scene igjen.

«Den ene sover og den andre tenker på andre ting — pokker skulde sitte her som en narr for dere.» Han hadde slengt boken.

Uken etter hadde han begynt å rumstere på kvisten, hadde båret op bøker og skrivesaker — han vilde arbeide der oppe. Større nederlag hadde vel en god plan aldri lidt; kveld etter kveld hadde hun måttet hente ham ned — når de knapt så hverandre hele dagen, skulde de vel holde hverandre med selskap de aftnene, de var hjemme!

Nei, dette hadde ikke vært noen god vinter. Anna kjente det beskt og dypt, når hun stod og så på alt det visne der ute i haven — lyset falt nådeløst innover i henne selv også ...

Siste søndag i mars satt familien samlet rundt middagsbordet.

Utenfor rutene småsnedde det — fint og hvitt, som mel ryr fra en sekk; et himlens lune, som lekte sig i dagslyset, en hilsen fra vinteren, som var forbi, til våren, som enda ikke var kommet. Og hos de tre voksne ved det hvitdekkete bordet sognet sinnet på hver sin vis til samme mellomtilstand, der det ferdige drar sig unda og det nye drøier ...

Hos Anna fortettet følelsen sig i et hett ønske om en samlingskveld i hjemmet; i dette sneværet vilde kanhende barna holde sig innendørs. Og så betydningsfullt tedde det sig for henne, om hun idag maktet å nytte denne siste chansen til å få familielivet på rett kjøl, at hun blev sittende fåmælt, borte i egne tanker.

Roar var også temmelig taus. Mens konen og Ingrid var i kirke, hadde han tatt sig en tur innom kontoret og lest op igjen noen brev, han forvarte der nede i låst skrivebordskuff. Det første brevet fra frøken Tofte var kommet sammen med annen post til Løvli. Han hadde latt Anna lese det — og han hadde avverget alle spørsmål med å si, at Eli Tofte sist de var sammen hadde lovet å fortelle ham om det nye stykket på teatret.

Anna hadde ledd av brevet og bemerket, at *brev* kunde sånt ikke kalles — nærmest et rabbel og et skisseboksblad. Men ordene hadde allikevel gjort ham ille ved. Der stod ingenting

i brevet, som ikke hvemsomhelst kunde lese. Enda hadde han følt sig som en forræder ... Og han hadde skrevet til frøken Tofte og gitt henne kontoradressen. Tre små brev hadde han siden fått — tre nye «rabbel» med penne-tegninger innimellem teksten. Ingenting det hele — et dryss av innfall, lik snefnuggene utenfor ruten ... Likevel — likevel hadde pånylesningen satt en ir i ham — som hadde det med ett samlet sig i sum alt det, som fór gjennom ham, hver gang den mattblå konvolutten kom ut av postkassen på kontordøren ...

Per satt fullkommen taus ved siden av den eldste søsteren. Foreldrenes fåmæltighet gav ham ro til å tenke. Vinteren var forbi — moroen var slutt. — Kaptein Dyvik hadde dradd til Oslo for å greie med «Polarstjernen», om en måned skulde han seile ... Bøid over tallerknen, spiste gutten, fortentkt. En virkelighet var alt blitt minne; og så brått var det blitt endskap på festen, at sinnet ikke hadde vunnet å komme løs — i kveld skulde hele ungdommen vært med Dyviks ut til sommerhuset deres! Livet som det kunde være, og som det var, møttes i ham, komplett uforlikelig. Dyvik hadde løftet taket av byen; nå kjentes det, som sank det nerpå igjen, sammen med sneen ... Billed for billed fra festnettene tonte frem — det rykket i guttens tette øiebryn.

... En kveld hadde Ola Bryggemann og Syver rullet en tønne spanske druer inn i klubbsalen.

Tønneren var blitt åpnet, alle hadde slått ring om den. «Gutter og jenter nå tar vi en opsang ...» Og Ola og Syver hadde stått med i ringen og sunget omkvedet av full hals «Sing saliho, hurra!»

Druer hadde de spist som blåbær. Klara hadde sittet oppe på et bord — Dyvik hadde lært dem å gjøre det på spansk: drueklasen hadde hun holdt høit i hånden, med hodet i nakken spiste hun drue for drue opefter klasen — hun som de andre ...

Slik artet livet sig der sola skinner året rundt. Der piker, vin og sang hørte til under himlen og ikke i kråpene. Der elskov var elskov og ikke noe syndefall.

Klara var blitt en annen denne vinteren. Og han selv ...

Han løftet hodet og så op. Plettopsatsen stod der den alltid hadde stått, midt på bordet. Det knakk litt i kjakeleddet på moren, når hun tygget. Skummet på ølet i farens glass svant og sank ...

Og om tre måneder skulde han ta artium.

«Nå er Dyvik reist,» sa han.

Anna løftet på de mørke brynene.

«Er han reist!»

«Ja, jeg hørte det i byen i formiddag,» sa Roar. «Men han kommer igjen før han seiler.»

«Da har han det travelt,» sa Per. «Da får han annet å bestille.»

Guttens mening var tydelig nok.

«Og gudskjelov for det — han har skapt forstyrrelse nok,» sa moren.

«Ja, noen kaller det forstyrrelse ...»

«Og det er vel enda et pent ord, Per!»

Klart og fast så hun på sønnens ansikt — magert og blekt var det blitt denne vinteren. Og naget til denne urostifter av en skibskaptein vokste i henne. «Dig har han skiplet og forstyrret — dig og de andre guttene! Marietta Tiller er som forrykt — får hun ikke danse, sitter hun og spiller dansemusikk hele dagen! Og verst er det vel gått utover småfolk, alle de fluer *de* har fått i hodet! De tror vel, de er like gjæve som konsulen på Reistad nu. Ja, Dyvik har et *ansvar*.»

«Og gamle Helvig fikk bronkitt, for han tålte ikke å bli svett,» ropte Ingrid i diskant. Så mangan en kveld hadde hun grått sig i søvn for hun ikke fikk være med — nå smakte det godt å døive Per litt.

«Du og far kunde tatt imot Dyviks innbydelse,» sa Per, «så kanskje dere hadde tødd op, dere også.»

Roar smilte.

«Det skulde vært noe for mor — sammen med Ola Bryggemann og folk fra verftet.»

«Mor —» gutten lo. «*Hun* hadde greid sig fint, hun!»

«Så?» Annas bryn gikk op i pannen igjen. Per og hun var ellers stridsfeller herhjemme. Men var det velment det, han sa *nå*?

«Du er fullgod skibskaptein selv du, mutter!»

«Nei det er hun *ikke* det!» ropte Annik.

«Jeg vet iallfall forskjell på befal og matroser,» sa Anna tørt.

«Nettop!» Roar smilte igjen. «Kom ikke der!»

Farven steg i Annas kinner.

«Å, jeg er like folkelig som dig, Roar! Men jeg vet, hvor jeg hører hjemme. Jeg vet, hvem *de* er og hvem jeg er.»

«Vi hører vel alle hjemme på jora, mor?»

«Ja — og på hvert vårt sted, gutt. Og det kommer ikke noe godt ut av å forvirre begrepene. Og når kaptein Dyvik ber konsul Helvig til fest sammen med baker Andersens og friserdamer og sypiker — og når konsulen og doktor Liegaards sønn tar imot innbydelsen, da er de med på å rive selve grunnvollen, og det er begynnelsen til anarki og ikke noe annet.»

Per var blitt brennende rød.

«Du er snobbet, mor!»

«Ja naturligvis. Hvor skulde jeg få høre det uten ved mitt eget bord? Gener dig ikke, Per!» De blå øinene flammet til. «Jeg — jeg som er mer kjent — kjent og aktet av småfolk her i byen, enn de fleste!»

«Arbeiderne elsker far,» sa Ingrid. «Det sier alle.»

«De kan vel være glad i oss begge?» Moren snudde sig mot datteren. «Hvad? Det er vel ikke noe i veien for det?»

«Nei for du gir dem penger!» Minnet om

pliktturene med moren til de fattige gjorde det blasse ansiktet trompet og trossig; det verste Ingrid visste var å stå innenfor døren i de små kammersene og høre moren formane dem som drakk, og dem som hadde det uordentlig ...

Anna lo hardt.

«Ja, det er jo forskjell! Jeg gir dem penger — far tar penger av dem.»

«Fy!» sa mannen lavt.

Hun hadde forløpet sig — hun som nettop idag vilde alt til det beste! Hun krammet servietten i fanget. Hvad var det for noe herinne som drev henne dit hun ikke vilde?

«Hvorfor hjelper du mig ikke da, Roar?» brøt hun ut. «Du vet vel like godt som jeg, at jeg står mig bra med småfolk? Og du har vært like arg som jeg på denne natteranglen til Per!»

«Jeg har bedt Per holde sig hjemme. Jeg har sagt, det går ut over skolen. Jeg kan ikke mer gjøre. Men — jeg tror ikke noen har vondt av å menge sig med arbeidsfolk. Ikke derfor.»

«Jeg kan ikke mer gjøre...» Vanmakten i ordene tirret Anna; hun bet sig i leben; hun svarte ikke. Men harmen tok sin egen vei, — en nesten legemlig trang til å ramme mannen steg i henne, et sekund stred hun imot — så sa hun, og det var som hørte hun en annen si det:

«Det er folk som dig, folk som aldri tar parti, det er dere som mudrer til opfatningen. Var det ikke for dere, vilde vi ha klare linjer.»

Roar kjente sig ramt. Så vanskelig hadde han hatt for å «ta parti», at han hadde latt være å stemme ved valget i høst...

«Vi er alle like gode — når det kommer til stykket, Anna,» svarte han vagt. «Jeg har nokså ofte anledning til å se *det*.»

«Jeg har også anledning til å se litt av hvert, Roar! Og jeg ser, at arbeiderne er våre undermenn. Og hvis ikke vi, som har fått dannelsen og opplysningen, rettleider dem og holder avstanden, så får vi ikke annet enn opsettsighet til takk. Akkurat som alle disse foreldrene som skal være kamerat med barna og lar dem regjere av pur svakhet. Det er hyggelig i sånne hjem.»

Med senket hode smuldret Roar en brødbete op mot duken — trang til å bryte tretten kjempet i ham med likesælhet.

«De er muntre enn oss,» sa han, og det rykket nervøst i lebene under barten.

«Hvem er muntre?»

«Arbeiderne. Barnsligere også. Jeg stod og hørte dem spøke igår — det satt en flokk her nede på tomten med matspannene sine. Det var latter med forslag i. De har overskudd, de karene. La oss misunne dem.»

Per hadde sluttet å spise. Han satt, lenet mot stolryggen, med hendene i bukselommene og så fra den ene til den andre av foreldrene. Hadde de elsket hverandre — som andre folk — disse to? Hadde de tøyset og ledd sammen? Hadde

moren ligget på farens arm og blitt svart og vekk i øinene? Det hadde hun vel ... siden han selv var her og de andre. Fort lot han blikket gli over søsknene — kjente det med ett så ramt uanstendig, at de var *til* og satt der og hørte på disse to uforlikte ...

Så kom farens sluttord: «De har overskudd. La oss misunne dem.» Og han satte i å le.

Støkt så begge foreldrene på ham. Han slo ned øinene og sa, litt lavt:

«Det er penger verdt å høre på dere, når dere snakker om arbeiderne.»

«Det er jo hyggelig, du kan ha fornøielse av dine gamle foreldre, Per!» Anna så på sin yndlingsønn med flammende øine.

«Hverken du eller far kjenner dem,» sa Per.

«Men du kjenner dem?» Roar lo litt.

«Bedre enn dere iallfall.»

«Per er bolsjevik,» sa Ingrid.

«De er i hvert fall ikke mindre verdt enn oss, og ikke er de barn heller. Selv om de er flinke til å le,» sa Per. I det samme tømte han vannglasset i et langt drag. Det var Klaras skål.

Anna hadde lagt hendene mot brystet.

«Hører du hvad Ingrid beskylder dig for, Per?»

«Ja. Hadde jeg hatt stemmerett, vilde jeg stemt med arbeiderne. Jeg er radikalere enn dig, mor.»

Radikal — sønnen brukte ordet *mot* henne — ordet hun hadde førsteretten til ... Hun bøide

sig litt frem, som unda et slag. Og minnene skyllet over henne — minner om alle de tanker, det hadde vakt i henne siden hun var liten, at en mann var radikaler. Officerer som hennes farfar og far, menn av embedsslekt, som hadde tøiet sig ut til rettferdssansens ytterste grense for å skaffe bønderne makten; moren som hadde klippet unionsmerket ut av flagget på sin fars gård, da hun var ungpике; folk som elsket Norge høiere enn sin egen velferd...

«Du skulde skamme dig, Per, skamme dig!» Hun ranket sig som rettet fedrene henne op — «Du som kommer av en ætt, som har kjempet for frihet og nasjonalfølelse og fedreland — du vil gå med dem, som står altsammen efter livet! Med dem, som hverken har hjemfølelse eller røtter eller tradisjoner! Folk som vil rive landegrensen, ja rive Kjølen og forbrødre sig med svensker og russer!»

Ingrid, med svarte pupiller, så op på brøren. Nå tok moren et stort nummer, som Per kalte det. Men denne gangen gikk det ut over *ham* — hvad vilde han gjøre *nå* da?

Per satt lenet mot stolryggen som før. Brokker av argumenter fra gymnasiesamfundet rørte sig i ham; morens røst mol dem til ingenting. Det lå som gråt bak stemmen hennes; så voldsomt meget kunde noe bety for noen...

«Men mor — du *interesserer* dig da ikke for politikk?»

«Det behøver jeg ikke. Jeg er født venstre.»

Jeg er født kongedatter — slik sa hun det. Per måtte smile.

Og nå snakket hun om sin ungdom — fortalte ting, hun hadde fortalt før — stod som på en skanse med gamle våben i hånden... Somme tider så hun over bordet dit faren satt.

Hvorfor kan han ikke hjelpe henne mot mig, tenkte Per — han, som har vært ung sammen med henne?

Men faren tidde, og hun tok høiere i, som for to.

Midt i en setning om arbeiderforholdene den gangen måtte hun stanse — piken kom inn med desserten. I den plutselige stillheten tittet Annik nyfiken på Bernhardine, som gikk rundt bordet og skiftet tallerkner. Hvorfor torde ikke moren snakke, mens Bernhardine var inne?

Annas hjerte hamret. Lyden av hennes egne ord fikk som ekko i stillheten. Midt mellom sine egne satt hun, midt mellom dem som hørte henne til, hennes livs og legems verk. Satt her uten støtte — ja, uten autoritet!

Mens hun la op av eplekaken på tallerknene til de yngste barna, snakket hun til *dem*. Og hun blev ved med å smårette på dem og Ingrid, mens de spiste.

«Knytt servietten om halsen, Sverre — nei, *helt* rundt.» «Legg fra dig kiksekulen, Annik — vi skal ikke ha lek her ved bordet.» «Rett i ryggen, Ingrid!»

Litt myndighet hadde hun vel i behold...

Et par ganger så mannen over på henne; det

rykket i munnvikene, men han tidde fremdeles. Da veltet plutselig Ingrid glasset med saft og vann, det flømmet ut over den rene duken, kjolen fikk sitt også, og jentungen rygget tilbake fra bordet med et hvin.

«Se så!» Annas nerver gav efter med et støt gjennom hele kroppen. «Hvorfor kan du ikke se dig for? Hvor har du tankene dine henne — du som skal konfirmeres til høsten! Ut med dig — legg forbredde under springen og skyll den! Du sitter og sover — du vet ikke, hvad du selv gjør!»

Roar hadde lagt fra sig skje og gaffel; i det samme Ingrid slamret døren i efter sig grep han det halvfulle ølglasset sitt og la det overende, så det gule innholdet fløt utover og nådde den røde saftogvanns dammen på duken.

«Skål,» sa han.

Per kastet hodet i nakken og sprutlo.

«Men Roar!» Konen stirret på duken.

«Ja skal det endelig være uhygge, så la gå! Takk for maten.» Han reiste sig.

Anna bøide sig forover og dekket øinene med hånden. Neste nu hadde hun den tiårs jentungen om halsen, straks efter hadde hun henne i fanget — tett inn til moren klemte Annik sig, klemte og klappet.

«Gråt ikke mor — gråt ikke da mor! Søte, søte mor! Jeg er så glad i dig, mor!»

Og Annas tårer løsnet for godt — inn mot barnets bløte hår hikstet hun høit.

Per hadde skyndsomt forlatt spisestuen; Sverre satt enda og så på moren og søsteren; så besluttet han sig til å holde stand, med vrengte leber og ihopknepte øine styrtet han forbi dem ut i kjøkkenet.

Roar la hånden på hustruens rygg; hun drog sig heftig unda.

Så drev han langsomt inn i stuen. Derinne tendte han en sigarett og satte sig i en av de lave plysjstolene. For en gangs skyld hadde han selv husket på å fyre op på kvisten før de gikk tilbords; han hadde liggende en del, han gjerne vilde ha lest ... Men foreløbig fikk han bli her nede.

Det hendte ikke ofte Anna gav sig over og gråt. Skyldkjenslen tok til i ham. Han prøvde fri sig for den med det vanlige: slike optrin forekommer i de fleste familier, hvor der er voksne barn. Mellem ektefolk er sammenstøt uundgåelige ...

Det hjalp ikke. Tyngslen øket. Og det var ikke innfallet med ølglaset, som pinte ham mest. Forut for det hadde det uhyggelige hendt. Losjerendefølelsen hadde nådd tilunns i ham idag ... Lange stunder hadde han sittet og sett på Anna, som på en fremmed. Kald — ja, med en snev av nyfikenhet hadde han betraktet de tynne nesevingene — lebene, som spisset sig efter et særlig sterkt ord — de store, uthvelvete øinene, så fylt av et eneste at de syntes tomme ...

Først da hun gjemte sig inn til Annik og gråt, var han kommet *tilstede* ...

Han satt og så ned på det ternete gulvteppet, da konen kom inn hånd i hånd med småpiken. Anna slapp datteren og sa:

«Gå op til Sverre, Annik. Far og jeg skal snakke sammen.»

Roar fikk en skynt av barnets øine, et fort ransakende blick møtte hans — et lite politiblick ...

Da de blev alene, satte Anna sig i sofaen; han så at brystet under kjolens hvite innfelling enda løftet sig tak og annet efter gråten.

«Jeg ber dig om undskyldning for det jeg gjorde med glasset, Anna.»

«Det var vel det minste, Roar.»

Han kjente han blev rød.

«Nei, det var brutalt,» sa han lavt. — «Jeg skulde protestert på en roligere måte. Jeg mente bare — ja vi har jo snakket om det før — at når du retter så meget på barna, på alt det ytre, så gjør du dem så — så overopmerksomme på — på det utvendige. Ingrid er i den alder at hun blir nervøs av det — og *mer* klosset.»

«Opmerksom på sig selv!» Hun løftet hendene i en opgitt rørsle. «Men det er da ikke for meget forlangt at folk skal *vite*, hvad de gjør med armer og ben?»

«Vi kan sitte i tanker, Anna.»

«Men vi skal ikke sitte i tanker.»

Det blev en liten stillhet.

Så brøt hun ut:

«Vi er snart ikke enig om en ting, vi, Roar! Og vi som er satt til å være enig! Vi som er nødt til å holde sammen! Men du drar dig unda, du! Du «kan ikke mer gjøre», du! Du som far er! Jeg får være glad til, om du ikke til slutt undergraver min respekt her i huset!»

«Det mener jeg ikke å gjøre.»

«Hvem vet, hvad du mener?»

Han hadde reist sig, han stod halvt snudd mot vinduet. Utenfor rutene yrte og danset snefnuggene — ned og ned fra et lysere luftlag ...

«Du tar allting så høitidelig, Anna.»

«Jeg går ikke av veien for en frisk disput. Det er du, som tar den høitidelig.»

«Du tar så tungt på tingene — da. Du *volder* disput.»

«Ja, synes du vi skal ta det lett, at vår eldste sønn i vårt *hjem* vedgår, at han er socialist — eller bolsjevik eller hvad de kaller det nå? Synes du det Roar?»

«Han er jo en guttunge, Anna! Da vi var i hans alder, stod vi jo også på ytterste fløi. Nå rykker de lenger til venstre.»

«Venstre!! *Nedover*. Tilbunns!»

Hun hadde reist sig, hun også og var kommet frem på gulvet. Rykkevis drev hun hit og dit, ført av kastene i sinnet.

«Når Per blir gammel,» — han prøvde snakke støtt og langsomt — «da vil han stå i centrum og slåss med andre ytterliggående. Og kjempe

for det bestående. Om hundre år rekrutterer arbeiderne embeds- og officersstanden. Jorden forandrer sig ikke, den skyter bare nye lag.»

«Og hvor er *vi* da, kan du si mig det?»

Roar smilte.

«I graven, kjære Anna.»

«Men de, som mener som oss ... Som *mig*,» rettet hun og ansiktet grånet.

«Kanskje folk ikke kommer til å «mene» så hardt i fremtiden. Kanskje de får annet å sysle med — handlinger.»

Hun forstummet et øieblikk. Men hun blev ved å se på mannens bleke ansikt med de senkete låkkene, skrekk og smerte speilte sig i hennes egne øine. Så sa hun med en liten skjelv i røsten:

«Hvis du ikke har mer å fare med, så får jeg være glad du tier stille, når barna er tilstede. Barn trenger en livsopfatning å nære sig på, de.»

Det gikk hjem i ham. Nederlaget han hadde lidt i samtalen med Per minnet sig. Han hadde villet dele med sig av sin livsopfatning. Og opdaget, han var lens ...

Han sa:

«Ja, jeg er ofte i bet med hvad som er rett og hvad som er galt, Anna. Det er sant det. Så jeg duger ikke forsåvidt. Du har rett i det.»

Han vendte hodet, og så fullt på henne — styrken, som følger innrømmelse av svakhet, strømmet frem i blikket. Og da hun spurte: «Hvordan er du blitt slik, Roar?» da kjente han

en plutselig trang til å rede det ut, til å komme innpå det, ansikt til ansikt med henne.

«Jeg har spurt mig selv om det, Anna. Jeg har grublet en del over det, i det siste. Det er vel livet selv som maksler og endrer oss ...»

De sterke blå øinene hennes så ufravendt på ham; det var noe spent over hele skikkelsen hennes, som samlet hun sig til nytt sprang ... Og med ett kjente han en svimmel skrekk, som stod han på brinken til et brådyp —; utleverte han sig nå, røbet han sin svakhet, så vilde hun bruke hans egen tilståelse mot ham i all fremtid ...

Han knappet en knapp i trøien og en til.

«Det er vel mitt arbeide» — han kremtet for å få lyd i røsten — «mitt arbeide også, som har ført det med sig. Jeg oppfatter ikke lenger forskjellen så tydelig; syke folk er merkelig ens.»

«Men hvis du skulde *omgâes* dem, Roar? Udannede mennesker!»

Positiv — trå og positiv til ryggmargen! Han skuttet sig, som ristet han noe av sig.

«Ja, neimen om jeg riktig vet,» sa han med en halvlatte. «Jeg snakker heller tjuefiske med skysskaren min, jeg hører heller gamlingene ute på verftet fortelle skrøner enn jeg hører på det evindelige politikksnakket i klubben. Jeg står ved det jeg sa — arbeiderne er muntre seller!»

Han rakte armene i været og så ut som om han vilde nedkalle noe derutenfra, hvor luften var lysere enn selve sneen ...

«Å, vi kan da være muntre vi andre også, — når vi får lov! Men er *jeg* munter, så er det galt det også, Roar.»

Han hadde senket armene; nå bøide han sig litt frem og så på sine egne hender. Sannheten frøs inn på ham — han husket hennes munterhet den kvelden i Oslo og det, som hadde fulgt ...

«Jeg skal si dig en ting jeg, Roar,» hun kom helt bort til ham, ansiktet hvitt av sinnsbevegelse. «Det som er rett for mig, er ikke lenger rett for dig.»

«Nei. Vi er ulike.» Han holdt blikket i hennes.

«Ulike?» Hun stirret — hvad var det, som kom frem i Roars øine? Hun bråsnudde og drev innover i værelset. «Ulike?» tok hun op. «Ja, naturligvis er vi ulike også, nå! Vi som har vært ett i nitten år!» Og røsten brast på henne. «La oss skilles, Roar! La oss bare skilles! Gå din vei! Gå dit hvor du hører hjemme, til dine like!»

Han tok et skritt efter henne.

«Du drucker så meget løst krutt, Anna. Du skulde slutte med det.»

«Å, jeg er likeglad!» Hun tok sig inn mot korsryggen med begge hender. «Jeg orker ikke mer! Jeg er likeglad! Jeg er syk!»

«Er du syk?»

Hun hadde røbet sig. Åndeløs sa hun:

«Du gjør mig syk.» For hun hadde ikke tenkt å gi tapt! Men fikk han vite at hun var klein,

da vilde han bruke hennes egen tilståelse mot henne — da vilde han si: «Du snakker som du gjør, fordi du ikke er frisk.»

«Nå, sånn,» sa han.

Litt efter stod de ved hvert sitt vindu og så ut. To skikkelser gikk ned gjennom haven — Ingrid og Per.

«Hvor skal *de* hen!» Anna grep efter vindushaspen.

«De går. De har vel hørt oss,» sa mannen — han fant frem sigarettesken og så sig om efter fyrstikkene.

Nå hadde hun fått op ruten.

«Per!» ropte hun med bristende mål — «Per og Ingrid! Hvor skal dere?»

De stanste op.

«Tur!» skrek det tostemmig op mot huset.

«Bli ikke for lenge!»

«Vi skal på kino i aften!» ropte Ingrid. Så kutet hun avsted efter broren. Havegrinden rikset igjen efter dem.

Sne og kald luft gufset mot Annas hete kinner. De gikk — de gikk og blev borte i hele kveld ...

Sakte drog hun vinduet inntil. Da hun snudde sig, var hun alene i stuen.

En ukedag midt i april sprang Roar Liegaard og kaptein Dyvik på hverandre i en av smågatene nord i byen. Dyvik kom svingende ut en husdør i det samme den andre skulde inn, det var såvidt de ikke tørnet.

«Hallo!»

Det var slik fart i kapteinen, Roars magre stengte ansikt åpnet sig i et smil. Dyvik smilte tilbake — bredakslet og hjulbent, jevnhøi med doktoren stoppet han op like innpå ham, en hel ferd av skiftende uttrykk drog gjennom de skråttliggende øinene.

«De er en kar én ikke renner i hver dag. Liegaard! Og på festen min i vinter vilde De ikke komme?»

«Nei — jeg har vært sliten ...» Roar så inn i det slettrakete ansiktet, der det enda bivret omkring smilegropen i venstre kinn. — «Men vi skulde hatt oss en harejakt, Dyvik! Jeg har gått og lurt på det — hadde jeg ikke hatt så forsætt travelt!»

«Kom med ombord og ta et glass, doktor! Nå er hun fin og leken fra for til akter — vi seiler på mandag. Jeg har vært oppe hos førstemaskinisten min,» han pekte på vindusraden over husdøren. — «Han er like hippen som jeg på å få vasket av sig landjora. Bli med ombord. Jeg har en genever, som har gjort lina en reis eller to.»

«All right!»

Roar kjente sig som tatt av et sønnavær, da han skrittet ut ved siden av Dyvik ned mot havnen.

«Polarstjernen», en staselig seks tusen tonner, lå uthalt og nymalt, godt klar av konsul Albrechts store sjøbod. Vel ombord viste kapteinen sin gjest rundt — på nær loddrette stålledere entret de tilslutt helt ned i maskinen. Dernede luktet det puss og olje — det blinket i stempler og kraner — døren inn til fyren stod på gap, den svarte kullhaugen fylte halve rummet.

Da han satte foten på dekk, hadde Roar kjent det samme som alltid, når han kom op på seilklar skute: fra kjøel til mastetopp lå skibet fylt med latent liv. Og nå, de stod nede i maskinrummet, skilte han ikke lenger mannen, som førte ham, fra båten — alt i ett rakte Dyvik hånden ut og rørte ved en kjele, et rør, snudde sig og sa med lysende øine: «Gode greier, Liegaard.» Han er selv som skuten, tenkte Roar — ferdigbudd til reis, ladd med utlengsel. Om fire dager skal stemplet slå i ham og i båten,

om fire dager løfter sjøen dem og bærer dem
vekk ...

Syk i blikket stirret han plutselig ned på sine egne bykalosjer.

Da de var midt i leideren og heiste sig opover mot dagen igjen, stoppet Dyvik og så ned på den tause karen, han hadde under sig.

«Om jeg skjønner åssen dere er god for å gå og dabbe der inne i gata året rundt, Liegaard! Jeg ulner som gammelt ferskvann, når det tar til å våres.»

Med hodet i nakken svarte Roar:

«Vi greier det sgu ikke heller, Dyvik.»

To og to steg av gangen lempet kapteinen sig opover igjen; de selvrådige lebene la sig sammen i et lite, underfundig smil; straks han så doktorens fysionomi idag hadde han tenkt: karen ligger i død vann ...

Da de begge stod på dekket, sa han:

«Bli med til Japan, Liegaard! Come along!»

Han lo — de brede, hvite tennene lyste i det rødlette ansiktet; men ut av de smale øinene så det kvast på Roar, som hyrte han ham dér og da.

Japan ... Roar Liegaard snudde hodet inn mot byen. Spøken var for drøi for ham — han måtte synke den.

Dyvik sa:

«De skal betale for kosten og dermed basta. Det er fin utenskjærstur.»

Han *mener* det, tenkte Roar. Og det la sig

som en blåne for synet — sjøboder, torv, kirketårn dunstet bort; dekket løftet sig litt under føttene . . . Han kunde komme vekk fra alt sammen. For kostpenger. Til Japan.

Kapteinen hadde lagt armene i kors over brystkassen; han studerte mannen foran sig, det vakre stasansiktet fikk langsomt farve, den veike haken skjøv sig litt frem. Han smaker pinedø på det, tenkte han. Så langet han ut og slo Roar på ryggen.

«Det skal vi ta oss et glass på, doktor — kom med!»

Da de var til sete på sofabenken i den vesle kapteinslugaren og hadde tømt det første glasset, snakket Dyvik løs om sjøreisen: Liegaard skulde få dekkskahytt, blev han taggete med været, han kunde få styrmannens kahytt. De som hadde ligget i stue sammen i Telemark, hadde prøvd hverandre såpass, at de kunde våge en reis isammen, hva?

Roar helte hodet mot veggen bak sig; det mørke, mahognyklædde rummet lukket sig om ham, farvelagte trykk fra fremmede land så ned på ham fra panelet midt imot, lukt av havannasigarene, krydret duft fra geneverkrukken på bordet kom og gikk — inne i den blå tobakkståken lyste Dyviks værbitte sjømannsfjes med de fandenivoldske øinene . . .

«Slå til, Liegaard! Sjøen ynger op, mann! Du skal komme hjem sprek som en unggutt! Ja, jeg sier du jeg — skål bror!»

De drakk dus på god norsk vis, med armene tredd inn i hverandre. Dyvik satte glasset fra sig og tok en mandolin, som hang over benken.

«Nå skal jeg spille en slått for dig — så får du op geisten!»

Han flyttet sig op i sofahjørnet, la mandolinen inn til sig med en liten, kjelen rørsle, skakket på hodet og tok et par tak i luften over strengene før han kom nær dem.

Da tonen klang, dyp og som overfull av sødme, skalv Roar selv til som en streng. Og under musikken, en liten Hawaii-melodi, blev han sittende urørlig, mens sigaren sluknet mellem fingrene på ham. Han tenkte ikke — som alle umusikalske mennesker oppfattet han tonene mer med sinn enn med øre — overmektig bredde en følsomhet sig i ham og han lot sig drive ...

Dyvik sa:

«Japansk dans —»

For små knepp i strengene lekte korte lyd i et lite, melankolsk stakkato. Enda satt Roar som før. Så spilte kapteinen sig over i en yankeevise, så op og sa:

«Hun som lærte mig denne, heter Frizzie. Hun kalte mig Ducky og Honey... De har et trick med kjelenavn der ute — ja pinedø!»

Roar tendte sigaren på nytt. Våken, klar og dagslys i øinene vendte han sig litt og betraktet Dyvik —; den korte tyrenakken bøide sig ned mot mandolinen som mot en kvinne ... Smil og blick var enda ikke helt hjemme igjen, da han

om en stund la fra sig instrumentet og fylte glassene.

«Skål kamerat! Blir du med?»

Roar tømte glasset.

«Det har vært en hel jordomseiling å høre på dig, kaptein. Men jeg blir, dér jeg er.»

«Å fan — er det ikke mer spring i dig? Du vil heller gå inne i byen til det går makk i dig? Har ikke lyst på eventyr?» Han knep igjen det ene øiet — det andre glitret av skøi.

Roar lo: «Det fikk bli et stort et da. Et som rakk for livet. Kan du skaffe mig det?»

«Seig som selhundskinn! Resten av livet! Du er ikke lite forsluken, gutt! Livet er langt og rummelig det! Det har *plass*. Men somme eventyr kan sgu være store nok, ikke for det...» Han stirret ned i glasset han enda holdt i hånden, nikket, så op og inn i Roars ansikt: «Somme tider lurer jeg på, hvad folk som du ligger og tenker på om natta, når du ikke får sove. Skyter du bjønn da, Liegaard — eller hvad korter du tia med?»

«Sover ikke *du* som en bjønn, Dyvik?»

«Nei, gutt! De siste ukene har jeg snøtt hatt blund — siden det tok på å lysne. Natta skal være svart, den. Det er sydpå, de har *netter*.»

«Er det derfor, du har gjort natt til dag siden du kom hjem?»

«Noe må en ta sig til, doktor. Så en kjenner, en *lever*. Åssen dere andre bakser dere igjenem, det vet ikke jeg! Nakne trær og hvit snø —

hele landet stummende stilt. Men det var da sang *her* også, før i tiden! Der ute synger folk, gutt, synger bak ploegen, synger oppe i vinbergene, spiller og synger i båt og i Bierstube. Norge har mistet mælet, det. Ja, jeg har sjauet med dem, det var sant san! Stillheten fikk ikke has på mig dennegangen! Nei — når jeg ligger våken, da tenker jeg på eventyrene mine da, Liegaard! Og da går timene som en røk! Jora er full av vakre småpiker — ja, uoverkommelig ...» Han sukket.

Roar lo høit. — «Det ligger du og tenker på? Ved siden av konen din?»

«Kona?» Dyvik sperret op øinene, så de viste hvitt helt rundt. — «Et ekteskap er vel ikke no' eventyr? Nei — jeg mikser ikke! Eventyr på fremmede sprog — giftermål på norsk! Jeg tar ikke i mist, far! Kona og barna og fedrelandet — hatten av! Men på mandag seiler jeg!» Han lo, så det klang i det vesle lukaffet. --

En halv time senere rodde vaktmannen Roar inn til bryggen.

Dyvik stod igjen på båten — akter i prammen satt Roar og så det brede ansiktet lyse rødt mot den gråmalte skibspiben. Før han entret op bryggestigen, løftet han hånden og vinket; kapteinen stod som før.

Han estimerer mig ikke stort nå, tenkte Roar.

Med blikket i bakken og hånden dypt i frakkelommen tok han veien over torvet. Det var mid-

dagstid; men han gikk ikke hjem, han gikk til kontoret.

Uroen, som gjærte i ham, lignet den han hadde kjent som gutt, når han hadde slåss med en sterkere kamerat og fått stryk — men enda visste med sig selv, dunkelt og trassig, at han hadde *styrke* ...

Han hadde ikke kunnet ta mot Dyviks tilbud. Men det var ikke byen her, som holdt ham igjen — ikke dødfødt prat om dårlige tider og et udyktig statsstyre ...

Ikke hjemmet heller — nei, ikke hjemmet ...

Ikke praksisen; den var underbygget nå, han mistet ikke *den* for godt, om han tok turen.

Han hadde ikke kunnet ta imot tilbudet, for han var ikke så langt nede, ikke så langt nede, at han kunde nøie sig med det kaptein Dyvik bød på ...

Liv for Dyvik var ikke liv for ham. Dyviks styrke var ikke hans. Men han lå ikke i bakken — enda kunde den dagen komme, han kjente, han *levde*.

Oppe på kontoret blev han gående og drive fra vegg til vindu, med frakken på. Det suste lett for ørene; han var ikke vant til å drikke sterkt om formiddagen; han prøvde skrue ned, det han følte, til virkning av alkoholen. Men det vilde ikke slippe ham — det var et drag i alle tanker, som hadde de satt seil ...

Hjem til Løvli vilde han ikke — på ingen

måte hjem til Løvli! Stående foran skrivebordet tok han telefonen, ringte og gav piken beskjed — de skulde ikke vente på ham med middagen.

En halv times tid senere satt han og lette etter noe i en gammel lærebok, i Terapien. Han fant det han søkte etter: et lite inntørket laurbærblad. Det var blitt nesten svart, men det var helt; fint og slett i kanten, enda synte årenettet sig tydelig. Han skjøv papirkniven innunder og løftet bladet ut på bordplaten. Noen minutter satt han og så på det; så fant han frem papir og skrev:

«Kjære frøken Tofte!

I dette brev vil De finne et vissent blad. Lenge har jeg tenkt at gjøre ende på det. Derved vilde jeg stadfeste noget for mig selv; på sett og vis gjøre slutt på noget, som lenge nok har spøkt i mig og formodentlig hindret mig i at se livet som det er.

Jeg må fortelle Dem historien om dette bladet; tilgi om jeg plager Dem.

Dengang Deres bror hadde fått den fine eksamenen sin, et års tid før oss andre, holdt en del kamerater et lag for ham. Ut på morgensiden toget vi i høi stemning gjennom Studenterlunden. Op mot Wergelandssokkelen lå en laurbærkrans med nasjonalfarvete bånd. En av oss tok kransen og tredde den ned over skuldrene på Nils. Da sprang han op på et av stentrinene og holdt en tale til oss. Den endte med at han gavmild delte ut grønne blad. Vi fikk hvert

vårt — i tur satt vi et kne i bakken og svor, vi i fremtiden skulde løse inn våre laurbær.

Det var et barnaktig påfunn. Men vi var ikke mer beruset, enn vi visste hvad vi gjorde. Vi var åtte stykker; og fra den natten kjente vi oss som en utvalgt tropp.

Seks av oss har innfridd løftet. Bare to har sviktet. Den ene emigrerte og blev sultekunstner i Chicago. Den andre sitter i praksis i en liten norsk by, uten utsikt til noensinne at prestere noget utover det daglige.

Men jeg har likevel ikke fremferd til at gjøre ende på dette tillitstegnet, jeg mente, jeg engang skulde fortjene. Jeg sender det til Dem. Og med denne atter barnaktige handling prøver jeg at sette en stopper for fantasterier.

Om bladets videre skjebne får De bestemme, frøken Tofte.»

Langsomt og besværlig var setningene blitt til. Veien til pennen hadde vært lang. Tamme og forsiktige ord hadde nådd papiret. Men i Roar slo hjertet storm. Vilde hun forstå? Vilde hun svare? Halvblind av sinnsbevegelse skrev han navnet sitt nederst på arket. —

Tre dager senere fikk han brev fra henne; noen få ord midt på en liten side.

«Bladet er her hos mig. Jeg ser på det hver dag. Jeg synes, det er blitt litt grønnere alt.

Jeg gjemmer det. Jeg vet De kommer til å løse det inn.

Eli.»

Med dette brevet i frakkelommen stod Roar Liegaard ute på kaien en morgen og så «Polarstjernen» lette anker og dampe ut fjorden.

Om han hadde slått til? Om han hadde vært ombord nå — og aldri fått brevet hennes!

Nede i lommen sluttet han hånden tett omkring konvolutten — stod og holdt sig fast, lik en mann reddet i siste øieblikk.

Om kvelden den mandagen «Polarstjernen» seilte, kom Roar hjem til Løvli ved syvtiden.

Han gikk gjennom stuene uten å finne folk. Da han åpnet døren til soveværelset ovenpå, blev han stående på terskelen: midt på gulvet lå konen på kne og la plagg ned i en åpen håndkoffert. Hun rettet sig op og så på ham — ansiktet var stille og fortenkt.

Det gikk et sekund eller to før noen sa noe.

Synet av den halvåpne kofferten jagde en vill tanke gjennom Roar: Anna hadde fått vite om brevet og om Elis svar! Hun vilde rømme ...

Nå reiste hun sig, litt tungvint. Hun smilte til ham.

«Jeg skal legge mig inn på sykhuset i aften,» sa hun.

Han snudde sig og lukket døren bak sig. Hadde han mistet vettet? Hvordan skulde Anna fått nyss om de brevene?

«Skal du legge dig inn — på sykehus?» spurte han langsomt og gikk imot henne; øinene sløret sig til. «Hvad er det, Anna?»

Rolig, med et lite brydd smil, fortalte hun, hun lenge hadde kjent sig klein. Idag hadde overlæge Pryser undersøkt henne. Han hadde funnet en hevelse, en svulst var det vel, innved ryggraden.

«Her,» sa hun og la hånden mot korsryggen. «Og han sier, det er best å ta den straks.»

Et brus av stridende følelser reiste sig i ham. Hun hadde gått til Pryser — til en *annen* læge. til *ham* hadde hun ikke ymtet om noe ... Og — det var kanskje en alvorlig historie ...

Den siste tanken gjorde ham skjelv. Nå så han med ett hvor sykkelig blek hun var. Uten et ord tok han henne inn til sig og kysset henne.

Resten av kvelden rådet en klar ro i ham. Han konfererte med Pryser i telefonen, så fulgte han Anna til sykehuset og gikk hjem sammen med den eldste datteren. Ingrid hang i farens arm — små, bleke vårstjerner glimtet til på den lyse himlen over dem.

«Tror du det er farlig, far?»

Det kunde han ikke svare på før operasjonen var over.

«Når får vi vite det da?»

«Når svulsten er undersøkt.»

«Hvad er det du får vite da, da, far?»

«Om den er ondartet.»

«Men hvis den er ondartet da, far?»

«Ja, da er det farlig, Ingrid.»

Hun tukket sig tettere inn til ham.

«Tror du, den er ondartet, far?»

«Det vet jeg ingenting om, Ingrid.»

Hjemme på Løvli hadde Per tendt op på kaminen i stuen. Det var et synlig tegn på at nå styrte de sig selv — moren hadde skrekk for brann og likte ikke åpen ild.

Roar rygget, da han så lysskjæret over gulvteppet og over de tre, som satt foran varmen. Men litt efter slo han sig til dem; fra gyngestolen svarte han på de samme spørsmålene, Ingrid hadde gjort.

Han satt der enda, da alle fire hadde sagt godnatt. I tankene gikk han gjennom operasjonens forløp og de mulige resultater. Før han reiste sig for å gå tilsengs, tok han et lite brev i blå konvolutt ut av lommeboken. Et øieblikk holdt han det i hånden og så ned på det; så la han det inn på glørne i kaminen og blev stående til små flammer hadde slikket sig inn i det og gjort det til aske. —

Tre uker varte Anna Liegaards sykhushold.

Den dagen hun fikk vite, tilfellet var godartet, og at det ikke var noen rimelighet for at det vilde gjenta sig, tok hun imot mannen med store, blanke øine. Og blev ved å holde hånden hans i sin.

«Jeg lå og tullet med så meget natten før operasjonen, Roar,» sa hun. «Det kunde jo vært kreft. Jeg syntes ikke jeg var redd for å dø;

men det blev så umulig for mig å tenke på, hvordan det skulde gå med dig og barna alene. Ja, jeg syntes, jeg måtte komme til å gå igjen hjemme bare for å stelle for dere!» — Hun klemte til med de lange, kraftige fingrene. «Og — jeg kunde ikke skjønne, at du og jeg somme tider er så uforlikt! Vi, som har det så godt i alle deler, Roar! Men jeg har vært så nærtakendes i vinter. Jeg har ikke vært mig selv. Svulsten var vel skyld i, jeg blev gretten.»

Hun tok lommestørklæet og strøk sig over pannen — innrømmelsen hadde tatt på. Men før han kom, hadde hun ligget og tuktet sinnet til å gi den fra sig.

Mannen løftet hodet; han stod og så på det stutte, hvite gardinet bak sengen.

«Det er jo ikke bare i vinter, vi to har hatt det vanskelig, Anna.»

«Nei — men det er i vinter, jeg har tatt mig nær av det, akkurat som det betydde noe!» Hun lo — en matt, skjør liten latter, så ulik hennes vanlige. —

Hun kom fort til krefter, tok imot besøk av byens damer og heklet flittig. Barna så op til henne, når de kom fra skolen; da eksaminerte hun Ingrid om husførslen på Løvli og fikk uro i kroppen: hun visste for oprydding der ventet, når hun kom hjem! Roars visitter morgen og kveld var korte; såvidt fikk hun greie på, om han hadde nok undertøi og rene snipper; og om

trakteringen, når han hadde vært bortbuden. Vesle Annik gav sig lengst tid hos henne; somme tider krøp hun helt op i sengen til moren og lå med hodet ved siden av hennes på puten, pludret og lo. Og mot småjentens kjærtegn kunde Anna ikke verge sig; det hendte, hun uvilkarlig bøide sig litt unda, når barnets små kyss regnet ned over kinnet hennes; men så kunde hun plutselig slå armene om Annik og holde henne inn til sig i et kort favntak, bråtatt av en vekket hun skammet sig over.

I de lyse skumringstimene mot kveld lå hun uvirksom. Så lenge som tre uker hadde hun aldri vært tilkøis uten i barselseng; og da hadde hun styrt hjemmet fra sengen. Stillheten her på hospitalet, pleierskens varsomme tak i dørlåsen og de lydløse skrittene bringeklemte henne. Tanken på folk, som måtte bli i et slikt nakent rum i månedsvis — og kanskje ikke kom levende ut engang — stod lik et spøkelse ved sengen; byen, gatene, villaen opunder åsen syntes et paradys nu; og så svak var hun blitt, at hun fikk tårer i øinene, bare hun mintes hjemmelukten i stuene og den vesle haveflekken. Å, hun skulde ta fatt, når hun kom sig op! De ledige hendene foldet sig hart.

Da moren blev lagt inn på sykehus, hadde Per fattet et vilt håp: på en eller annen måte kunde kanskje denne operasjonen hjelpe ham gjennom katastrofen til sommeren. Moren kunde bli meget syk, han vilde stadig bli kalt til sykehuset

midt i skoletiden også — det vilde ta måneder; ingen kunde forlange, han skulde greie å ta artium, mens slikt stod på! Men moren hadde hatt en ganske ufarlig svulst — hun var så å si frisk alt . . . Han var så skuffet, at han kjente et agg, bare han kom inn på det lyse, vennlige rummet, hvor hun lå og heklet, omgitt av fine blomster.

Han bestemte sig til å spørre faren litt ut. — De satt som vanlig foran kaminen en kveld. De to yngste spilte domino, Ingrid leste en spennende roman og Roar satt med snadden i munnen og spikket til en liten vannøse av valbjerk. Småflis lå uforstyrret på gulvteppet. Her var inmari hyggelig — Per rikset og gynget i den gamle stolen. De fredeligste kveldene hadde de alltid, når en av foreldrene var alene med dem. Da bød både moren og faren til å gjøre sitt beste . . .

«Du far —» han stanste stolmeien. «Mor kan vel få et tilbakefall enda, hun? Såret er jo ikke grodd?»

«Såret er all right.» Faren så ikke op; men han hadde lagt trykk på «såret».

Ingrid gløttet op fra boken.

«Ja, hvad ellers?» spurte Per.

«Hun kan naturligvis risikere å få en blodpropp,» svarte faren.

«Ja, pinedø!» Per satte stolen i heftig gang.

«Er det farlig, far?» Ingrid sperret op de lyse øinene.

«Farlig?» Per så sidelens ned på søsteren. «Det kan stå om livet, det. Da må de ligge urørlig i mange uker.»

«Hvis de klarer det —» Roar hadde tatt snadden ut av munnen, hans og Pers øine møttes.

«Er du redd far?» Guttens blikk fikk et granskende stålkvast glimt.

«Vi får jo ta det, som kommer —» Hastig bøide faren sig frem og satte eggen på tollekniven inn mot treemnet.

Ingrid leste videre med små nyver mellom brynene. De to yngste trettet om en brikke. Per gynget. Han stirret inn i ilden — langsomt steg blodet i det smale ansiktet og gjorde det flammende rødt. —

En lys maidag kom Anna hjem til Løvli. Det var lørdag, fra setet bak i bilen så hun stadig kvinner, som gikk samme vei med bjerkeløv i hendene, med en liten rive, en kurv eller en blomstersprøite. De var på vandring til kirkegården for å pynte og så til gravene nå, mulden var blitt bekvem.

Da hun kom inn til sitt eget middagsbord med alle sine, var det pyntet med nysprunget løv, det også. Hjertet blev så stort og fullt i henne, aldri hadde hun levd så søt en stund.

Og en mild, vek stemning blev ved å råde i henne dagen til ende. Hun så nok, at pottplantene i vinduene var for tørre; hun så støvet på hyllene og den stygge stoppen på Sverres strømpeknær; men hun *sa* ingenting. I sin kjære

gyngestol satt hun og hørte Annik slå dørene og guttene skramle i trappen — her i huset gikk ingen med rive og frø til en grav ...

Da hun lå i sin egen seng om kvelden og lyset blev slukket, sa hun:

«Vi er aldri takknemlige nok, vi mennesker, Roar. Det er sundt å få en liten skrekk i livet, du. Jeg kan lukte, du har røkt på sengen, mens jeg var borte — men det lukter da iallfall ikke karbol!»

Om litt avbleket holdt dette sinnsføret sig hos henne lenge utover. Ja, da Per strøk til artium, var det Roar og ikke hun, som tok det tyngst. Hun skrev straks til Hans Johan og fortalte den sørgelige nyheten, bad ham invitere de andre tre barna til Gudbrandsdalen i ferien — Per fikk være hjemme i sommer, arbeide i haven og lese flittig, såpass straff fortjente han.

Og da juli måned kom med bakende varme og lange soluker, kjente hun en stille glede, når hun fra sin lukeplass, på kne ved et bed, så Per gå i rute mellom vanntønnen og kjøkkenhaven, med fulle bøtter ... Nå fikk gutten øvd op krefter og muskler på annet enn unyttig sport. Han var ikke vrangvillig; men han var blitt temmelig taus. Han holdt ikke nesebenet så høit lenger — det var av det gode, det også.

Fåmælt var begge mannfolkene, hun satt tilbords med denne sommeren. Og barnas lek og latter savnet hun; men dypt i henne dvelte alltid lykkefølelsen over å være arbeidsfør igjen. Og

da Roar en dag foreslo, hun skulde ta sig ferie og reise op til Gudbrandsdalen, hun også, da lo hun det vekk: ikke et døgn hadde hun råd til å være borte fra plantene sine og fra de lange, lyse kveldene på havetrappen!

«Ingen på jorden kan ha det bedre enn jeg,» sa hun. «Igår bandt jeg op alle tomatene og kjente ikke ryggen engang! Ta dig heller en tur, du — du trenger det mer!»

Nei — Roar vilde ikke ut av byen. Han hadde tvertimot tatt vikariat for en kollega.

Morgen etter morgen våknet han til de samme vanskelige tanker. Dess mer arbeid han kunde lasse på sig, dess bedre ... Hjemme var det med nød, han fikk sig til å ta del i samtalen. Da Per strøk til artium, kjente han det som en fysisk lettelse å gi skuffelsen luft; stadig kom han tilbake til dette fatale: at gutten ikke hadde vært kar for å ta en fille artium. Og når Per svarte, at han vel kunde hatt «utbytte av vinteren» for om han ikke kunde vise frem en eksamensseddel for det, svarte Roar med en ironi, som iset godt i hans egne nerver: «Ja — den slags utbytte som ikke lar sig dokumentere, det kan noen hver briske sig med!»

Somme tider visste han med sig selv, at han prøvde å få i gang en trette med konen; så medgjørlig og lettvint som denne sommeren hadde hun aldri vært. Og når hun vek unda og til og med gav ham rett stikk imot all rimelighet, slo det innover i ham med klam uhygge! Det var

ikke naturlig! Anna har ikke forandret sig — hun bare gjøres på ...

En dag spurte hun, hvorfor han satt slik og stirret på henne: «Er det noe i veien med mig?» spurte hun og strøk håret glatt. Etter det tok han sig i vare, torde ikke våge øinene. For slik var det blitt med ham, at han grudde sig til å møte henne, hver gang han nærmet sig hjemmet.

Siden den aprildagen, han fikk Eli Toftes brev, hadde han ikke skrevet til henne. Gang på gang hadde han sittet nede på kontoret med papir foran sig og penn i hånden. Hver gang endte det på-emnete brevet i kurven. Det eneste, han ikke hadde rett til å skrive, var det eneste han *kunde* skrive ...

Så kom det en morgen en bok i korsbånd til ham. Utskriften var hennes; men det fulgte ikke noe ord med. Han leste boken i stjalne minutter på kontoret, på båtreis og oppe på kvisten. Et par uker senere kom det en ny — en norsk malers «Minder og Meninger». Den var illustrert og der var små blyantsmerker i den, fine streker under ord, hun hadde festet sig ved. Hver gang han kom til en slik merket setning, lyttet han inn mot den, som til henne selv — til han syntes han hørte den lyse røsten hennes *si* dette, som høvde med hennes sinn eller arbeid. Og lesningen førte ham nærmere inn på henne enn hennes egne brev hadde gjort. Om nettene lå han og lette sig frem til det, som innerst måtte

være henne. Da kjente han det, som levde noe op i ham også — alt det arbeidet, pliktfølelsen og samlivet med Anna hadde tørket ut. Klemte og krøket hadde han levd disse siste årene — hadde som ikke åndet med mer enn halv lunge ... «Jeg synes det er blitt litt grønnere alt,» hadde hun skrevet om det visne bladet ...

Opgjøret, som måtte komme, nærmet sig. Han følte det, som hadde hele denne sommeren bare vært inngangen til det.

En tung storm herjet kysten midt i september. En og annen regnkvett fulgte, iltre vasssprut slo mot rutene — så blev det oplett igjen, skydråtten jagde over himlen, men fikk ikke stunder til å gi fra sig regntyngden. Fjorden stod i rokk, løvtrærne langs øvre-veien blev ribbet for enda grønne blad. Oppe i åsen braket rett som det var en gran overende, i skogen omkring durte og mamret været.

Midt på natten det tredje stormdøgnet ringte telefonen ved Roars seng. Anna hadde nettop tendt lys — hun satt opreist og lyttet på klappingen av løse taksten. Enda mens mannen hadde mikrofonen for øret, sa hun:

«Jeg tror taket blir renfeiet i natt! Jeg vet ikke, hvordan du og Per kan ha lagt på stenen, Roar!»

Det var sykebud fra Reistad, gamle Helvig hadde fått et nytt hjerteanfall. Hest og vogn var underveis for å hente lægen.

Mens han klædde sig, blev Anna ved å jamre over taktekkingen. Han svarte sint: ingen pok-

ker kunde vel legge steinen slik, at en storm som denne ikke fikk tak på den! Han var dessuten ikke taktekker av profesjon.

Nei, men det gjaldt å være nøiaktig i alt arbeid! Hun husket, hun hadde tenkt det, da hun omsider fikk ham og Per i vei: det hadde gått så mistenkelig fort unda for dem, de hadde vel slurvet som vanlig! Han hadde ingen interesse for å holde huset ved like, han! Ja, hun hadde ligget og tenkt på det, da hun var syk, alt vilde vel forfalle, kom hun bort! Hun undret ofte på, om han i det hele så dette hjemmet deres?

Et vindkast tørnet mot husveggen, så allting ristet. Slik hadde det holdt på i dagevis — det gikk på begges nerver. Opjagd og pirrelig svarte Roar henne og fikk svar igjen.

Og da han satt i trillen og kjørte innover mot Reistad gård i det stormfylte mørket, ønsket han han kunde kjøre, og kjøre, og aldri snu ...

På gården tok gamle fru Helvig mot ham nede i den oplyste forstuen. Gråklædd, med et hvitt sjal over hodet stod hun urørlig ved den brede trappopgangen — mer lik en statue enn et levende menneske. De store, dype øinene hadde et uttrykk en ehers bare ser hos blinde. Uten å ta hendene frem av sjalet sa hun:

«Denne gang klarer han det ikke, Liegaard. Men han vil ikke. Hvis De kunde få ham til å ville, doktor. Men han tror, han er den sterkeste. Han tror det enda.»

Da Roar fulgte den lette skikkelsen opover trappen, husket han Helvig, som han sist hadde sett ham nede i klubben: med servietten stukket inn under snippen og det store, blodfulle ansiktet bøid over tallerknen med østers. «Femti smådyr eller ingen, doktor! I gamle dager var vi seks mann om tønne — det går tilbake med både slekten og østersen. Nøisomhet har sin rot i impotens, far, det kan De ta Lars Helvigs ord for!»

Og han mintes den gamle herres rause tilbud, da han første gang traff ham i godt lag: «Kommer De ut for noe her i byen, unge mann, så skriv det på mig! Kirkeboken og jeg er gammelkjent, vi!»

Det var kar, som hadde levd for fulle lunger! Han gav nok ikke godvillig tapt, nei ... Roar hadde vondt for å tro han var ferdig — det var ikke første gang han gikk trappen her, for å se ham slåss og seire.

Men da han kom frem til den lave omhengsengen, så han det var alvor denne gangen. Den gamle manns svære overkropp lå stablet op mot et puteberg — bringen var udekket, lodden og hvit som en isbjørns; hendene holdt et krampaktig tak i saueskinnsfellen, og over de blå lebene gikk pusten i hivende tak. Under den mektige skallepannen stod øinene blodsprenget — de tunge låkkene rørte sig såvidt til hilsen.

«Luft — luft!»

«Han vil, vi skal åpne vinduet.» — Fru Helvig lot sjalet gli ned på skuldrene. «Men været står rett på.»

Borte ved veggen, som hadde en rad av ruter mot haven, reiste en mann sig, bestyreren på Reistad. Han la hånden på en av haspene og så spørrende på lægen. Blikk og reisning var så lik Helvigs, som bare sønn kan brå på far.

«Vent litt, Karlsen,» sa Roar.

Da han rørte patientens hånd for å føle pulsen, slapp skibsrederen felden og slo fra sig med knyttet neve.

«Jeg — feiler — ikke — noe! Skaff — mig — luft — for — fan!»

«Jeg må undersøke Dem først, konsul.» Roar ventet — det kom ikke svar. Men det mektige hodet sank litt dypere i puten, øinene lukket sig, pusten minket og blev knapt hörlig.

Fru Helvig bøide sig over sengen.

«Han tåler ikke å snakke,» hvisket hun. «Han blir borte ...»

Pulsen var trådtynn og ujevn, av og til helt vekk. Roar gjorde sig i stand til å sette en kamfersprøite.

Da kom det lavt og støtvis:

«Drengene ... Drengene — skal — bære — mig — ut. På — tunet — Ut!»

Både bestyreren og husjomfruen, som hadde sittet urørlig ved døren, reiste sig; vant til å lystre denne røsten så de begge redd mot sengen.

«Vent litt,» sa Roar igjen.

Da drog en grimase sig over ansiktet på den syke — hendene slo mot felden.

«Vil — du — drepe — mig — nå, Lotte? Luft — hører — du!»

Fru Helvig så over på lægen — løftet de tynne hendene litt og lot dem synke. Roar bøide sig over sengen — da gled overleben op over de stutte, tobakksbrune tennene i et sint gliis.

«Åpn vinduet. Jeg tror det er det eneste, vi kan gjøre for ham, fru Helvig.»

Lydløst stiltret husjomfruen over gulvet, samtidig løste hun og bestyreren haspene på den store ruten — med begge hender presset de den op. I samme nu røk stormen inn og fylte rummet, flærte gardinet på sengen, spilte det innover under himlen som en faneflik — løftet sjalet fra fru Helvigs skulder og slo det over hodet på henne.

Roar tok et skritt — men før han fikk sagt et ord, lød et veldig brak, glass blev splintret, og inn gjennom vinduet svang noe svart sig lik en mektig vinge ...

«Poppelen,» ropte fru Helvig. — «Poppelen vår!»

En mørk knudret gren, tykk som en manns-arm skurte langs karmen — det hvinte i kvister, som slo mot vegg og sprosser.

«Han reiser sig!» skrek husjomfruen.

Alle snudde sig mot sengen. Den syke satt overende — støttet på armene ristet over-

kroppen, som hadde stormen tatt den også. Og plutselig ropte Lars Helvig høit, med hele den gamle kraft i røsten:

«*Nei!*»

Øieblikket efter hadde lægen ham i armene. Så løftet sengfelden sig i en stor, dirrende bue og falt sammen igjen. Det svære hodet sank ned mot brystet.

Det var forbi. —

Det grydde av dag, da Roar Liegaard kjørte hjemover. Enda satt en skjelv i ham efter nattens hending.

Han hadde *sett* døden, syntes han — et nu av et sekund. Den svarte vingen av døden, som kom på stormen ... Og røsten, som skrek nei, vilde ikke ut av øret.

Alt, han visste om gamle Helvig, minnet sig: eventyret om bedriften og formuen han hadde skapt — historiene om hans voldsomme livsbegjær, som gikk lik sagn fra mann til mann. «Støvets år» hadde ikke rukket til for *ham*; han hadde satt sig op imot utslettelsen — til siste minutt, inn i ansiktet på den hadde han ropt sitt nei ...

Roar lukket øinene. Så heftig kjærte kunde livet bli; for den, som hadde *levd* det. *Og ikke bare holdt ut.*

På villaens trapp lå det tett med brokker av knust taksten. Han satte foten hardt ned i brottene; de knaste til under sålen. Foran ham la gryet av dagen et gustent skjær over den

hvite husveggen ... Han løftet hodet — høit oppe åpnet det sig en glette mellom skyene; klar himmel. Han strøk av sig hatten, blev stående litt, lot den blåne innover i sig.

Neste morgen før han gikk ut i praksis, sa han fra: han måtte ta sig en tur til Oslo dagen efter. Konen spurte om han ikke skulde være med i gravølet på Reistad?

Jo, det vilde han. Han blev ikke mer enn en dags tid i Oslo; det var bare en snartur, han skulde gjøre.

Om kvelden sa Anna, hun hadde bestemt sig til å bli med. Hun vilde inn og snakke med sin mor, overtale henne til å komme nedover til dem i julen og bli en tid utover. Hun lengtet efter henne.

Roar blev taus, tygget på barten og så ned i avisen. Først reiste et dumpt raseri sig i ham. Litt efter litt fikk han makt med det. Han vilde inn og se Eli. Lenger hadde han ikke tenkt. Og — kan hende var det skjebnen, som vilde han skulde ha Anna med ... Planen om å få svigermoren til å være på Løvli i vinter forlikte ham tilslutt med tanken på reisen. Gamle fru Randby var en grei dame, det vilde lette unda på mange vis, om hun kom til dem ...

«Ja, så reiser vi i følge da,» sa han. «Du kan jo bli igjen hos din mor og Bitten noen dager.» —

Han visste, Eli Tofte raderte og hadde atelier

sammen med en ung malerinne et steds ute på Drammensveien. Ved middagstid den dagen, han og Anna var kommet med båten, drev han på vona opover langs Slottsparken. Han hadde tenkt på å telefonere til henne, men slått det fra sig. Tenkt på å reise op til villaen i Aker også, men gitt det op.

Hjertet hamret i ham. Han speidet over mot det andre fortauet, hvor folk gikk tett begge veier — stanste og stod somme tider, måtte ta av sig lorgnetten og pusse den. Likevel drog han ikke straks kjensel på henne, da hun endelig kom. Hun gikk sammen med en mann og en annen dame. *Hun* gikk i midten og den vesle, svarte klokkehatten gjemte halve ansiktet hennes. De spaserte raskt nedover mot byen, alle tre. Mannen snakket ivrig, litt frembøid. Bøid mot Eli . . .

Han hadde aldri tenkt sig henne i herrefølge. Uroen i ham størknet, han blev kald og i ulag. Fort skrådde han over gaten og satte foten på fortauet i det samme de skulde passere.

Eli Tofte bråstanste. De lange øievippene løftet sig under hatteskyggen, smilet i kinnene blev vekk.

«Nei, er *De* i byen?»

De andre to hadde også stoppet — Eli vendte sig mot dem og forestilte sin venninde og sin venn maleren for Roar.

«Jeg kom imorges og skal reise igjen i kveld,» sa Roar.

«Bli med oss, Liegaard. Vi skal ned og se på en utstilling, som nettop er åpnet.»

«En jævli fin en,» sa maleren.

Eli så ikke på ham lenger — hun hadde snudd hodet, ansiktet var gjemt. Roar løftet hånden og satte hatten fastere på; neste øieblikk lettet han på den igjen.

«Nei — jeg må nok videre. Jeg vilde bare hilse på Dem, frøken Tofte.»

«Kommer De ikke op til oss?» Enda så hun ikke på ham.

«Er Nils hjemme idag?»

«Nils har vært på Lillehammer i tre uker, han kommer i aften. Kan De ikke spise middag hos oss i morgen? Gjør det —» sa hun og vendte sig, låkkene rørte sig fort på henne; han fikk ikke tak i blikket.

«Jeg har min kone med.»

«Dere er velkommen begge to.» Hun blev lys rød over hele det blonde ansiktet. «Klokken fem — passer det?»

«Ja, jeg får bli over da ...» Han hadde den fremmede dames og «vennens» øine på sig. Han kunde skutt dem ...

«Takk!» Hun rakte frem hånden. Da han tok den, kjente han de små fingrene streve for å få fast tak.

Videre utover Drammensveien drev han — forbi nye tverrgater, forbi Skillebekk, forbi fabrikker og jorder, ut under jernbanelinjen, mot Bygdø.

På skogveiene derute tok han av sig hatten og gikk barhodet. Hvorfor hadde han ikke fulgt med henne og de andre? Hvorfor hadde han ikke bedt henne spise middag med sig på en eller annen kafé?

Hun hadde vært så *rolig* ...

Men hun hadde ikke greid å se på ham. Hun hadde vært rolig og ubesværet; men hun hadde rødmet ... *Det* kunde ha mange grunner. Blandt annet også at det var en annen mann tilstede. Hvad visste han? Hvad visste han om hennes liv utenfor hjemmet? Om hennes venner og kjente?

Et par passerte ham på den smale veien. De gikk arm i arm, fort og i takt. Mannen lo —.

Støkt stirret Roar efter ham. Den fremmede hadde ledd så hoggende likt kaptein Dyvik ... Han kjente han blev brennende rød. Hvad gikk han her efter? Han som var kommet for å få visshet — *visshet!* Det fikk briste eller bære.

Liegaards kom noen minutter før tiden til professorhuset oppe i Aker, neste dag. Nils Tofte tok imot dem i arbeidsrummet. Straks efter kom hans sønn Tore inn, en høi slengete attenåring. Anna snakket livlig med gutten, spurte ham hvad han skulde bli, han hadde jo *fått* sin artium, han. Hun hadde en sønn akkurat så gammel som ham, *han* hadde gjort dem den glede å stryke.

«Han kan vel være en børste for det,» sa studenten. «De største idiotene er alltid skolelys.»

Ordene gjorde henne lett til sinns. Luften og menneskene her i huset gjorde henne godt! Værelsene var så hjemlige og vakre — hun følte det som litt av et under at møbler og bilder kunde virke slik.

Da Eli Tofte åpnet døren fra spisestuen — hun hadde en høi, jevn rødme efter kômfyrvarmen — gikk Anna imot henne med utstrakte hender:

«Jeg har stått og beundret astersbuketten der borte,» sa hun. «De er visst en mester til å sette sammen blomster De, frøken Tofte.»

Eli bad henne og doktoren undskyldte — hun hadde ikke kunnet gå fra en rett, de skulde ha til middag.

«Jeg trodde ikke *De* laget mat?» Annas blikk blev enda vennligere.

«Nei, bare for moro skyld — ikke ellers!» Eli lo og rakte Roar hånden. «Men idag skal vi ha en rizotto, og den er så sær på det.»

Da de satt omkring det runde bordet i spisestuen, gikk Annas øine fra ting til ting. Hun kjente det meste fra før, men hun fikk aldri sett nøie nok på alt det brokete, sterktfarvete krustøiet, visste ikke riktig, om hun likte det — egentlig mer rart enn pent ... Hun falt ikke helt til ro før kjøttretten med rizottoen kom på bordet. Da tømte hun glasset med den kjølige

vinen, som var blitt skjenket til fisken, og hun smilte til verten, som fylte nytt glass for henne med en ny vinsort.

«Det er min første stasmiddag siden jeg blev operert,» sa hun. «Det er så festlig og underlig.»

Så bøide hun sig over tallerknen for å smake på den italienske maten, mens hun lyttet til professorens pussige fortelling om to franske videnskapsmenn, som hadde gått sig bort i fjellet like bak Lillehammer.

Hun hørte ikke at Roar sa «skål». Kanskje hadde han ikke sagt det, heller . . . Men med ett var det som tvang noe henne til å se op.

Roar drakk med vertinnen. Hun så øinene hans. Ikke et blink av et sekund engang. Men hun så dem.

Nå spiste hun igjen — førte gaffelen op til munnen, fikk maten innenfor lebene. Men hun kunde ikke synke den, den vokste under ganen — hun støtte den inn mot kinnet med tungen, sveden brast på pannen, enda med hendene om kniv og gaffel helte hun sig tilbake og lukket øinene.

«Blir De klein, fru Liegaard —» Nils Tofte reiste sig halvt.

Neste øieblikk hadde alle reist sig. Anna hadde gjemt munnen i servietten.

Roar kom rundt bordet til henne.

«Du har ikke tålt vinen, Anna.» Han tok henne om skuldrene, fikk samlet servietten og

kastet den under bordet. «Min kone er kanskje ikke helt sterk enda — efter den affæren i vår,» sa han til de andre.

Hun lå med hodet inn mot ham, enda med lukkede øine; det hvite ansiktet var blekt som duken.

«Kom op og hvil Dem litt på min seng, fru Liegaard. — Kom!» Sammen med mannen hjalp Eli Tofte henne på føttene — foran de to viste hun vei op trappen og inn på det lyse rummet, som var hennes. Der bredde hun op sengen — mens Roar løste konens skor, rullet hun gardinet halvt ned for vinduet.

«Var det bedre, Anna?»

«Ja takk. Uff at jeg skal opføre mig slik!»

«Det kan hende den beste. Prøv om du kan få sove litt. Om en times tid er du all right.»

Sammen gikk Eli og han ned trappen.

I den lille gangen med alt yttertøiet stanste de. Hun løftet ansiktet og så op på ham — pupillene gjorde de store øinene nesten svarte. Han bøide sig ned mot henne — et nu så han inn i noe bunnløst — neste øieblikk hadde han en liten, fuglemyk skikkelse i armene, kjente duft av hår og hud — av *vår*.

I fire døgn blev Anna Liegaard i Oslo.

Hun bodde hos sin ugifte bror, som hadde gjesteværelse. Men det meste av dagen var

hun i søsterens hjem, hos moren — satt inne i morens lille stue, hvor resten av de gamle, slitte møblene fra barndomstiden enda gav en slik redefornemmelse. Av all evne prøvde hun overtale moren til å komme til Løvli; men fru Randby hadde lite mot på turen. Lønnlig kvidde hun sig for å forlate sin kjære by også — de daglige nyhetene var brød for henne. Anna hadde nok mangt å by på, bekvemt hus og gratis lægetilsyn, om noe kom på; men ... Hun begynte ikke å vakle før datteren den siste dagen la kinnet inn til henne og sa:

«Jeg trenger dig, mor.»

Da Anna var reist gikk hun inn i dagligstuen til sin yngste datter.

«Det er noe i veien med Anna, Bitten. Hun er ikke sig selv; hun er blitt så tysom. Jeg får kanskje reise med da og se, hvad som står på.»

De to kveldene hun ikke var i teatret, satt Anna Liegaard og snakket med broren. Som vanlig søkte hun råd hos Hans Johan, la frem bekymringene for barna og lyttet på hans kloke ord. Hun gjorde det av gammel vane; som hendene av vane klædde henne av og på; som hun gikk til byen og gjorde de innkjøpene, hun hadde bestemt ... Men for første gang i livet var ikke sinnet med på det, hun foretok sig.

Om aftnen sovnet hun fort — en vane det også. Men straks efter våknet hun med et rykk og blev liggende lys våken. Og nå boret tanken inn mot et eneste: det hun hadde sett ved

bordet der oppe i Toftes hjem. Så lenge holdt hun på med det, til hun som slet det ut — det hendte, hun på morgensiden kom så langt, hun fikk sig til å tro, det hadde vært feilsyn og innbilning og et forbud på vondriden, hun fikk. Resten av dagen deroppe hadde ikke Roar sett på Eli Tofte en eneste gang. Hun visste det, for hun hadde vaktet ham ... Men neste natt var øieblikket like virkelig igjen: Roar holder glasset med rødvin, han ser over på frøken Tofte. Og — og *det* blikket kjenner hun! Det har hun sett før — en eneste gang før! Og aldri har hun glemt det. Det var første året nordpå — han var kommet fra båtreis, grimet og grå av saltsjø i ansiktet. Ute på det vesle tunet hadde hun holdt på å henge op barnetøiet til tørk — utstyret til Per, som skulde komme den høsten. Da hun snudde sig, stod Roar like bak henne. Han bare *så* på henne; med *det* blikket ...

Hun hadde aldri visst, hvad skinnsyke var. Mannen var hennes — som hjertet i livet var hennes, som barna var det, som far og mor hadde vært det. Aldri hadde hun hatt en urolig time for en annen kvinnes skyld.

Nå hadde hun ikke fred — ikke natt og ikke dag. Eli Toftes billed flyttet med, hvor hun gikk og stod; hun så henne røre sig og le, hun hørte den lave klare røsten. Og time for time fikk hun øie på noe nytt ved den lette skikkelsen, noe kattermykt og farlig, hun ikke før var blitt vår. Ute på gaten syntes hun, hun skimtet henne

overalt — de hadde en svip av henne, alle disse kortskjørtete unge damene med silkelegger og høihælte skor. Anna så efter dem og de sterke øinene mørknet: luksusdyr, snyltere; kvinner som ikke visste hvad ærlig arbeid var — som lå og drog sig utover dagen, puslet med et eller annet unyttig, laget en rett mat «for moro skyld». Hun kunde slått efter dem med vaskekluten!

Mange slags ord kom og festnet sig, når hun tenkte på Eli. Ett kom oftest — «besnærerske». Hun sa det halvhøit ut i mørket om natten, knyttet hendene og sa det. Det hvislet litt i det — som i en slange. Besnæret var Roar blitt, langsomt og i det skjulte. Uforfaren som han var — naiv og uerfaren som han var. «Som vi begge har vært,» tenkte hun.

Efter hun var kommet hjem til Løvli tok et underlig dobbeltliv til for henne. Og så lite vant var hun til å skjule noe, at hun somme tider den første tiden syntes, hun ikke kunde greie sig lenger, fikk hun ikke snakket *ut* med mannen. Men litt om senn kom alltid forstanden henne til hjelp — en ny slags forstand, hun før ikke hadde hatt bruk for.

Hun var begynt å *iakttå*; hun så ikke lenger bare rett ut av øinene og tok det, hun så, for virkelighet. Varsomt stjal hun sig til å studere Roars uttrykk og tonefall. Av det hun slik blev vår, ikke alene gjettet hun sig til noe — hun

blev viss i mangt. Forelskelsens lov kjente hun ikke større til — forelskete folk virket oftest komisk på henne. Viste de for tydelig, hvordan det var fatt med dem, hadde hun titt kjent sig brydd og skamfull på deres vegne. Men såpass hadde hun sett og oplevd, at hun skjønnte hvordan det stod til med Roar nå. En søndag fru Harris var hos dem, bad han henne spille; han bad til og med om et bestemt stykke. Og hun trengte ikke mer enn se et skymt av det bøide hodet hans for å vite, at en annen hadde spilt den sonaten for ham *før*. At han fikk brev fra Oslo, skjønnte hun; de dagene var han som borte i øinene og hørte knapt det, hun og barna spurte ham om. I oktober gjorde han en snartur til hovedstaden igjen. Da han kom hjem var han fortenkt og nedfor. Kanskje hadde noe gått ham imot der inne . . . Og nå fikk hun hete ilinger av glede: hun hadde vært klok, som hadde styrt trangen til å snakke *ut*; best ikke å røre ved noe, best å la det dø av sig selv!

Men tanken på Eli fulgte henne overalt. Stadig var et eller annet minne efter henne — oftest så hun mennesket for sig som hun hadde vært den kvelden i Speilsalen for snart et år siden, så ung og nesten vakker i den ermeløse kjolen. Somme tider betraktet hun nøie sitt eget ansikt i speilet — hun, som knapt brukte speile sig mer enn det øieblikket, som måtte til om morgenen for å få hårskillen ben. Og hun syntes om det hun så: hun hadde alltid likt sin egen ansiktsbygning,

som hun likte andre folk også, med trekk, det stod respekt av. En nese skal være en nese og ikke et emne bare — øine og leber skal gjøre rett for sig, tenkte hun. Roars ansikt var ikke så ulikt hennes, ovalt og velordnet, det også, med skikkelig neseben og godt pannehvelv. Bare haken var vikende på ham.

Dagen før Ingrids konfirmasjon, i slutten av oktober, gikk hun til byen. De skulde ha stort middagsselskap, maten var i hus, kokkekone bestilt — alt var rede forsåvidt. Men hun hadde en overraskelse i bakhånd ...

Det var den første konfirmasjon i hjemmet — hun grudde litt til den. Både hun og Roar var religiøst indifferente, Roar kan hende litt mer enn likesæl, det hadde vært en *glede* for ham, da Per kom og sa, han ikke vilde konfirmeres. Men begge hadde de vært enige om, at barna skulde velge fritt; og da Ingrid bestemte sig for å gå for presten «sånn som alle de andre», hadde de latt henne rå sig. Et par søndager hadde hun selv fulgt barnet i kirken; og hun var kommet til det, at for et siv som Ingrid kunde kanskje religionen bli god å ty til fremover.

En festlig dag vilde hun skaffe datteren imorgen; det skulde ikke spares hverken på mat eller vin. Og nå vilde hun selv bidra litt til gleden ...

Men enda beslutningen var tatt, fikk hun hjerteklapp, da hun tok i døren til frisérdamen. Inne i det varme, lyse rummet, hvor det luktet såpe og sprit, blev hun stående og veksle noen

likegyldige ord med frøken Hansen, før hun bar frem sitt ærend. Endelig løste hun hatten fra bakhodets tykke flette-knute og sa:

«Ja — idag er det siste gang jeg bruker hatten nå da, frøken Hansen. Jeg er kommet for å be Dem klippe av mig håret — min mann synes, jeg skal gjøre det.»

Hun hadde nok ventet, det skulde bli utrop, da hun kom hjem så forandret. Men at det skulde bli slikt opstyr hadde hun ikke trodd.

Før hun gikk inn i stuen, hvor alle var samlet og ventet på henne — det var vel første gang, hun kom ti minutter for sent til et mål — så hun sig enda en gang i speilet. Håret var strøket op fra pannen, i store, jevne bølger lå det krøllet bakover. Den tette fylde i nakken var klippet temmelig snau inn til hodeformen — hun fikk en øket rankhet ved det. Hun så, hun var blitt mer grå — sølvstrimer, som hadde ligget gjemt under det glatte, todelte håret, synte sig nå.

Rød i kinnene åpnet hun døren til stuen. Like innenfor den blev hun stående og smile barnslig.

«Nei, se på mutter!»

«Har du *klipt* dig!»

«Neimen *mor!*»

Over de andre tre Anniks skingrende små-pikerøst.

«Å mor, hvad har du gjort!»

Annik var den første, som kom styrtende også — hun gravde ansiktet inn i morens skjørt, som vilde hun ikke se.

Per stod i sin yndlingsstilling, med hendene i siden og albuene ut:

«Du er *fin*, mutter!»

«Nei! Nei! Nei!» skrek Annik.

Over hodet på dem så hun bort på mannen.

«Hvad synes *du* da, Roar?»

«Hvorfor har du gjort det, Anna?» Han var hlek som hast.

«For at du bad mig om det — for to år siden — husker du ikke det?»

Nede i trøielommen klemte han fingrene inn i håndflaten, fikk makt med noe, sa, nesten rolig:

«Det klær dig forresten utmerket.»

Innunder jul, et par dager før fru Randby var ventendes, sa Roar en kveld til konen, at svigermoren kunde få hans seng. Deres soveværelse var det eneste rummet ovenpå, som hadde sol. Selv vilde han flytte op på kvisten så lenge. Anna blev rørt og takket ham. Moren vilde like sig der, det var plass til å røre sig og så lyst. Det kom også for henne, hvor køselig hun og moren vilde få det med småsnakk på tomannshånd, mens de gikk sammen og stelte sig.

Det var ikke før hun begynte å klæ av sig — Roar var blitt sittende igjen nede i stuen — at en tanke slo henne. Han vilde skille rum med henne! Han vilde ha sitt for sig selv! Sitte og skrive brev oppe på kvisten — kanskje — utover natten. Og heksedansen i henne tok på igjen — de siste ukene hadde hun nesten hatt fred for den. Fort kastet hun på sig morgenkjolen og gikk ned til ham.

Han så op fra tidsskriftet han leste i. Anna

var blitt stående ute på gulvet; den storblomst-
rete blå kjolen hang løst, som et gevant om
henne — fra den hvite, hvelvete brystkassen
reiste halsen sig rank og fyldig, de store øinene
lyste. Han så, hun var vakker sånn ... Uvillig
flyttet han blikket ned til heftet igjen.

«Jeg har tenkt over det, du foreslo,» sa hun,
«men jeg vil ikke, du skal uroes for mors skyld.
Det blir, som jeg først tenkte: mor får små-
pikenes rum, *de* kan ligge på kvisten.»

Han lukket tidsskriftet.

«Jeg flytter op,» sa han.

«Nei,» svarte hun fast.

«Det bestemmer jeg vel selv, Anna?»

«Det er vel mig som bestemmer, hvordan det
ordnes her i huset, så det blir mest lettvent.»

«Jeg er vel ikke *bare* bohøve, Anna?»

«Hvorfor er du så påståelig?»

«For jeg vil helst ligge på kvisten.»

«Men jeg vil helst ha dig hos mig, Roar.»

Det blev en stillhet.

«Det får veie litt,» sa hun om en stund — hun
hadde satt sig i gyngestolen.

Han snudde sig halvt mot henne.

«Hvorfor sier du slikt?»

«For jeg mener det.»

«Da vi flyttet hit op, foreslo du, vi skulde ha
hvert vårt rum. Du vilde ha Annik inne hos
dig — Per og jeg skulde dele værelse.»

Hun husket det og tidde.

«Spill ikke komedie, Anna.»

Ordene gikk inn på henne, så hun hvitnet. Hun vilde svare ham; men det, som veldet op i henne, var alt hun ikke måtte si, alt forstanden til idag hadde fått bukt med. Hun klemte til om trestolens armlene.

«Jeg kan ha forandret mig.»

«Nei, Anna. Det vet både du og jeg, at du ikke kan.»

«Så er det iallfall ikke min skyld. Jeg har ikke skapt mig selv.»

Forpint bøide han sig og så ned.

«Nei,» sa han lavt. «Vi er som vi er.»

«Men vi kan gjøre oss *flid*, Roar.»

Med et sett reiste han sig — så fullt på henne gjorde et lite slag i luften med hånden og brøt ut:

«Jeg sier ikke, du ikke har gjort dig flid! Og — og det har nesten vært det verste!»

Hun så ikke mer på ham, hun stirret inn i den svarte kaminåpningen; så brøt hun plutselig sammen, det store legemet seg forover, hun gjemte ansiktet i hendene og det kom en lang, syk lyd, midt mellom skrik og gråt.

En tanke fór gjennom ham — han holdt pusten, hjertet slo mot brystkassen som en hammer ...

Nå var øieblikket der — hun *forstod* — hun var like ved å forstå! Han åpnet lebene; da falt blikket på noe, som lå foran ham på bordet: små, brokete fletninger av glanspapir. Sverres og Anniks halvferdige kurver til juletreet.

«Vi er nervøse begge to, Anna,» sa han. «Vi skal ikke snakke mer *nu.*»

Hun var blitt helt stille. Bare stolen under henne rugget litt. Hun holdt enda hendene for ansiktet. Med ryggen halvt til henne — redd for noe vékt, som hadde rørt ved ham, sa han fort:

«Men det blir, som jeg sa — når din mor kommer.»

I gangen hadde Per og Ingrid låst sig inn utefra. De hadde vært borte om kvelden, begge to og hadde møttes utenfor havegrinden. I det samme de stilt lukket ytterdøren, hørte de som et skrik fra stuen. De blev stående og se på hverandre. Det var moren ...

Litt efter hørte de farens røst — høi, slik den brukte være, når noe stod på.

«Hysj!» hvisket Per. «Gå sakte!»

På tå listet de sig op trappen.

«Jeg skal si dig noe,» sa Per. «Kom her.»

Forskrekket så søsteren på ham.

«Skynd dig, ellers kommer de.»

Han holdt åpen døren til gutteværelsene, foran Ingrid gikk han forbi sengen hvor Sverre lå og sov fast borte ved veggen. Innenfor hadde han sitt eget rum, en liten alkove; bordet foran vinduet tok op det meste av gulvplassen.

Der inne blev de to søsken stående. Per satte hendene mot hoften.

«Du skjønner vel, åssen det er fatt med far og mor?»

«Med far og mor?» Ingrid stirret på ham.

«Han kan ikke like henne.»

Hun blev ved å stirre.

«Sett dig ned,» sa han utålmodig. «Du glaner og glaner og ser ingenting, du!»

Ingrid lystret, satte sig på rummets eneste stol, prøvde å la være å se på Pers strenge, hvite ansikt; kunde ikke la være.

«Det er like godt du vet det. Du skal jo liksom være voksen nå. Da hun lå på sykhuset og blev operert, ønsket han, hun skulde dø.»

«Er du gal,» stammet Ingrid.

«Jeg er ikke så dum at jeg ikke skjønner. Han er lei mor. De passer ikke sammen. De er ikke enig om en filleting engang. Det hører du vel. Nå kjegler de igjen. De kommer til å bli skilt en dag.»

«Skilt? *Far og mor?*» Ingrid blev rød under fregnene. «Jeg tror du er tullet, Per!»

«Nei, *jeg* er ikke tullet,» — munnen hans skalv litt, sint bet han sig i underleben. «Jeg syns tvert imot det er det eneste riktige. Jeg vilde bare forberede dig, så du ikke skriker op når det kommer. Folk skulde i det hele tatt ikke gifte sig. Det er noe forbannet sludder. Nå kan du gå og legge dig.»

Ingrid reiste sig langsomt.

«Jeg tror ikke det grand på det tøiset ditt,» sa hun sta. «For om de tretter! Puss! Aldri i verden! Du går vel ikke og sier det til noen, Per?» De lyse øinene myste mot ham.

«Jåla!» Han puffet henne mot døren. «Men hold munn selv! Og vent, skal du få se!»

Hun trodde ikke på et ord han hadde sagt — ikke på et ord, ikke på et ord!

Hun var så skjelv i knærne, at hun med nød kom sig over dørstokken.

Julen på Løvli stod i gamle fru Randbys tegn. Man og hustru, barna også, samlet sig om henne i helgen. Hun hadde fått sin faste plass i stuen, plassen hun tok julekvelden, da treet stod tendt der inne og hun kom hånd i hånd med de yngste barnebarna. Roar hadde båret inn den stø, høiryggete stolen, som hadde vært hans fars og som ellers stod som hans ved spisebordet. Litt vekk fra det lysskinnende treet satte hun sig i den, julepyntet og staselig selv, med en høi kam i det hvite håret, med lange øredobber av gammelt gull og hvitt kniplingsbrus utover den fyldige barmen.

Og siden beholdt hun sin plass. På bordet, en armslengde fra henne, stod nøstekoppen: en fin, hvit ulltråd forbandt henne med den, den levde og rørte sig under hennes flittige hender, mens samtalen i stuen spant sin tråd til og fra henne selv. Hun diskuterte avisnyheter med svigersønnen, spurte datteren ut om byens folk og forhold, fortalte barna pussige historier om

gamle dager i Kristiania. Før hun gikk tilsens la hun gjerne et par kabaler; når kortene var vrangvillige, skjente hun på dem — nikket og lo, når de føiet sig. Selv da fanget hun de andres oppmerksomhet. Var Per hjemme om aftnen, fikk hun sig en l'hombre med ham og Roar. Med datteren spilte hun nødig kort. Anna hadde to kjedelige feil som kortspiller: hun tok aldri hensyn til andres melding og hun forsvarte stadig sine egne utspill. — Fru Randbys ansikt, som enda bekreftet det vakre ungdomsportrettet på veggen, livnet ytterligere til sammen med mennene. Hun hadde et lune, et nesten kokett skjjelmeri, som virket selv på Per — det var nesten bent ut tenkelig å gjøre kur til mormoren, om ikke for annet, så for å se, hvor hun solte sig!

Bare Ingrid holdt sig litt unda den gamle; mormoren var så hvass til å spørre. Hun fortalte nok morsomt; men hun fortalte aldri eventyr som bestemoren hos Sturlands. Og Ingrid var ikke vokset fra å høre eventyr, for hun hadde aldri hørt dem, moren sa alltid, de gjorde fantasien usund. Men siden «beste» kom i huset hos Sturlands, visste hun ikke noe deiligere enn å sitte og lytte, når den gamle konen fortalte om Flores og Floredilla, og om gutten som skulde bygge bro. Det var ikke bare de rare ordene den gamle konen brukte — det var den alvorlige syngende røsten, som fikk en til å tenke så meget underlig ...

Ingrid syntes ikke mormoren var en riktig ekte bestemor; hun var heller litt redd henne. —

Det gikk uker før fru Randby merket noe uvanlig i datterens hjem. Ektefellene var temmelig vel forlikt, syntes hun — lykkosalighet kunde en ikke vente etter atten—nitten års samliv. De hadde en stor venneskare i byen, jevne, hyggelige folk. Barneopdragelsen deres var det ikke større å si på — Anna var litt hissig, det hadde hun etter sin far. Svigersønnen var en taus natur — hun hadde aldri riktig skjønt, hvad datteren så i ham; men henne om det!

Det var ikke før Liegaard i februar tok en tur til Oslo at hun skjønte, noe var i ulag. Han hadde tenkt å bli borte et par dager — han blev derinne over en uke. Den morgenen han telefonerte, han ikke kom hjem som bestemt, så hun Anna blev ut av det. Siden kom en stor uro over datteren, hun kunde ikke sitte stille med arbeidet sitt; hver gang telefonen ringte, kvapp hun. Om natten lå hun og kastet sig i sengen.

Så spurte moren henne en dag:

«Hvad er det i veien med dig, Anna? Du er som kvikksølv.»

Det lot ikke til datteren vilde svare. Hun bøide sig bare dypere over strømpen, hun satt og stoppet.

«Det er vel ikke verre, enn du kan si det til din mor?»

«Jeg synes, han kunde komme hjem.»

«Å, hovedstaden er en god by å være i!» Fru

Randby sukket litt — hun hadde gjort sig vondt av svigersønnens avreise, slik lengtet hun selv til Oslo. «Dere lever i en småby, så godt dere ellers har det, Anna. Vi trenger alle forandring imellem.»

«Han har én der inne han gjerne vil treffe,» sa Anna.

Moren så fra siden bort på det bøide, kortklipte hodet. En dyp fure skar sig fra munnviken ned mot datterens hake ... Hun hadde ikke lagt merke til den før.

«Så?» Mer sa hun ikke — hun måtte tenke først. En han vilde treffe ... Det var ulikt en av hennes døtre å si en slik ting. At *Anna* sa det, var foruroligere. Fru Randbys ansikt blev helt ubevegelig, som alltid når sinnet kom i rørsle. Men litt efter litt steg en rødme i de rynkete kinnene — lebene lukket sig meget tett sammen. Misnøien med svigersønnen vokste i henne, spirte så raskt, at hun selv blev forskrekket.

«Han er vel en *mann*, Anna!»

«Han er iallfall *min*.»

Moren strikket. Datteren førte den lange stoppenålen frem og tilbake, ut og inn gjennom trådene, som dekket hullet i strømpehælen.

«Har du lenge hatt mistanke til ham, Anna?»

«Siden september.»

«Er det en *dame*?»

«En av våre bekjente.»

«Ung?»

«Omkring tredve.»

Onde nyheter. Fru Randby's grå bryn møttes nesten over neseroten.

«Du vil ikke si mig hennes navn?»

«Du kjenner henne ikke.»

Det kunde nå Anna ikke vite, tenkte moren litt irritert. Det skulde godt gjøres om hun ikke kjente *slekten* iallfall; ikke mange norske slekter hun ikke hadde rede på! Men hun vilde ikke insistere — hadde Anna satt sig i hodet å fortie noe, så tidde hun! Og tankene gikk atter til svigersønnen. Han hadde aldri vært av hennes folk; men han var ingen levemann; ikke sannsynlig han knyttet løse forbindelser. Et selvrådig stemningsmenneske var han; en romantiker kalte Hans Johan ham. Han kunde nettop gjøre en av de *store* dumhetene ...

Hun var blitt het i pannen nå; hun tok frem lømmetørklæet og visket sig over den. Med et urolig blick så hun utover møblene, Roar og Anna litt efter litt hadde skaffet sig. Stuen syntes med ett ikke helt *solid*.

«Vil du gi mig nøstet, Anna?» bad hun.

Uten å se op rakte datteren det til henne. Raskt vindet hun garnet om det — hun vilde gå ovenpå, finne frem skrivesaker og skrive til Hans Johan — få hans råd, før hun talte med Liegaard. —

Men før fru Randby fikk svar fra sønnen, kom Roar hjem. Om datterens betroelse hadde gjort

henne seende, eller om hun likevel vilde merket forandringen, visste hun ikke — *nu* så hun straks at der var kommet noe nytt i svigersønnens sett og vesen. Han hadde magret på de dagene, han hadde vært borte; øinene under de mørke brynene var blitt sterke i blikket, røsten hadde en klarere tone ... Ved middagsbordet undgikk han å se på henne og Anna; men han snakket med barna. Han hadde hatt gaver med hjem til dem, også. —

Straks etter den første middagen gikk Roar op på kvisten. Om en liten stund kom Anna etter ham.

Han satt foran bordet ved vinduet, da hun kom. Foran ham lå et påbegynt brev. Han gjemte det ikke; han dekket det ikke til, da hun kom ...

«Jeg vil vite, hvad du har gjort så lenge der inne,» sa hun. Hun var anpusten etter trappen og la hånden op imot halsen, mens hun stirret på brevet. «Jeg vil vite det, Roar!»

Da tok han papiret og rakte det frem.

«Det står her,» sa han.

Med arket i hånden satte hun sig. Hun skalv, så hun måtte legge det mot fanget. Frembøid leste hun:

«... Om lenge eller kort — det er avgjort, Eli. Du sier, du vil vente; du sier, jeg skal prøve mig. Det har jeg gjort i seks måneder. Jeg har intet valg. Livet uten dig er ikke liv, for jeg elsker dig ...»

Da Anna så op, satt han med pannen støttet mot hånden.

Hun frøs så hun skaket; men i sinnet bredde det sig en stillhet så stor, som om denne skjelvende kroppen ikke var hennes. Hun hadde fått visshet. Komedien var slutt. Det verste var hendt, men det var *kommet*.

Hun vilde snakke; men forbitret måtte hun bite tennene sammen bak de dirrende leber.

«Jeg vet det er vondt for dig, Anna,» — sa han lavt. «Jeg vet alt sammen. Jeg har levd det gjennom disse månedene. Prøv, om du kan forstå!»

Da lo hun, en hakkende, klemt litén latter.

«Det er for dig det blir «vondt» —» såvidt fikk hun ordene frem. «For du — du går tilgrunne, du. *Det «forstår» jeg, Roar.»*

«Det får da bli min sak, Anna.»

«Nei!» Hun reiste sig, hun foldet hendene opunder brystet. «Nei, det blir *min!* Og jeg lar det ikke skje! For du er ikke tilregnelig lenger! Du er forgjort!»

Han satt og så ned; han smilte.

«Det er mig som får handle, Roar!»

«Du kan ikke nekte mig å gå.»

«Det må jeg vel kunne.»

«Ikke efter norsk lov.»

Norsk lov ... Hun kjente ikke lovene — hun hadde ikke hatt bruk for å kjenne dem — hun bare holdt dem! Men hun kjente *Norge*. Og her hun stod, syntes hun, landet selv kom henne til

hjelp: med sig og alt sitt hørte hun til grunnvollen, til alle de ukjente og unevnte, som med redelig vandel holder fedrelandet oppe.

«Loven kan vel ikke hjelpe folk til å *svike?*» Hun så stort på ham. «Det får du mig aldri til å tro.»

Han løftet hånden litt og lot den falle ned på bordet igjen.

«Anna —. Har du aldri skjont, disse årene, hvordan det har vært fatt med mig? Du, som er den sterkeste — du må da ha *sett?*»

«Vi kan ikke ha det like godt bestandig. Men vi må holde ut,» sa hun. All skjelving var over nå; blodet slo i pulsene — under sig hadde hun hjemmet — stuene — barna; barna selv. Hun stod på en klippe.

Han reiste sig langsomt.

«Du tror jeg går tilgrunne? Du sier jeg svikter? Skal du og jeg fortsette, går jeg tilgrunne! For da svikter jeg det — det, som er igjen av mig selv. Da kan du skyte mig som en bikkje, Anna.»

Uvilkårlig dekket hun øinene med hendene for ikke å se. Han var fra sig! —

En times tid senere kom Roar ned i stuen. Svigermoren satt alene og leste aviser.

«Har du snakket med Anna?» spurte han.

«Nei?» Hun så op over brillene. «Jeg har ikke sett noe til Anna.»

Han gikk et slag over gulvet.

«Da må hun være ovenpå. Jeg vil gjerne, du

skal gå op til henne, svigermor. Anna har noe å si dig. Jeg skal vente på dig her.»

Gamle fru Randby tok av sig brillene, la avisen sammen og reiste sig. Var her allerede katastrofe?

Liegaard hadde stanset op ved et av vinduene; han stod med ryggen til. En pen rygg ... en ståtelig mann; det kunde man ikke nekte. Langsamt og rolig gikk hun over gulvet mot døren, med hodet høit og den store barmen vel skufft frem. Hun vilde ta det, som måtte komme; men hun hadde vært bedre faren, hadde hun hatt Hans Johans svar nu ...

Hun ventet å finne datteren i gråt. Men Anna satt tåreløs ved den smale ruten nærmest balkongdøren på soverummet. Hun hadde benene over kors, satt og vippet med den ene foten. Det var skymning i værelset. Utenfor vinduene lyste det i nysneen, som kuplet sig høi over grenene på det gamle epletreet.

«Er det dig, mor?»

Fru Randby kremtet til svar.

«Det var, som jeg tenkte, mor. Han er besnæret. Han er fra sans og samling. Nå vil han skilles.»

Moren hadde trukket en stol bort imot datteren; hun bredde skjørtet litt ut og satte sig.

«Jeg vil spørre dig om én ting, Anna. Har du noe å bebreide dig i forholdet til din mann?»

Anna hadde ikke rørt sig; profilen stod som en klippet silhuett mot den hvite demring bak ruten.

«Jeg kan bebreide mig, at jeg ikke har blå øine og feilfri tenner! Og ikke knekorte skjorter heller! Jeg kan bebreide mig, jeg gikk bort og klippet av mig håret, for at han skulde like det! Og at jeg har slitt og strevet for hans skyld og har fått arbeidshender og træl under foten! Det kan jeg visst bebreide mig.»

«Vi kommer ingen vei med bitterhet, Anna. Du må holde ditt hode klart.»

Nå vendte hun sig mot moren.

«Jeg gir mig ikke — hvis det er det, du er redd for! Vil han ha mig ut av huset, får han hente lensmann!»

Fru Randby ristet på hodet.

«Du kan ikke ta det på den måten, barn.»

«Hvordan vilde *du* tatt det, om far hadde kommet og sagt — sagt det, Roar har sagt til mig?»

Et lite smil flyktet over fru Randbys leber; der var situasjoner, som ikke engang kunde *tenkes*. Og som så ofte før blandet et stenk av irritasjon sig i medynken med datteren: der skulde mer enn stahet til å hanskes med en mann!

«Jeg vilde la ham gå — hvis jeg ikke vilde miste ham. En taper tidligere det én tviholder, enn det en slipper, Anna. La ham få sin vilje. En vilje kan ebbe ut. Om det da er så, at du elsker ham, Anna?»

Hennes egne leber vegret sig litt foran det store ordet; Annas munn lukket sig tett. *Det* ordet hadde hun alltid skydd. Foruten alt det andre

hun hadde sittet her og tenkt, hadde hun streifet frasen i Roars brev til damen også. At han vilde gjøre sig så komisk, at han brukte sånne gloser! Hun svarte ikke på morens spørsmål.

Om en stund sa fru Randby:

«Du har vært vennlig — vennlig og villig mot ham i ditt ekteskap, Anna?»

«Jeg har vel vært som andre! Han har fått det som han vilde!» kom det heftig. Et bluss av rødme nådde det høie hårfestet.

Fru Randby tenkte. Hun tenkte tilbake på sitt eget lange ekteskap. Det var sider av det hun aldri hadde nevnt til noe menneske, enn si til sine døtre. Kanhende hadde hun feilet dér ...

«Mennene er av en annen art enn vi,» sa hun grunnende.

«Ja, det ved Gud!»

«Vi — vi må ofte late som noe, vi. De har illusjoner. Dem må vi hustruer bevare for dem.»
Anna tidde.

«Du forstår hvad jeg mener, Anna? Jeg vet det koster på. Men det er mangt vi må skjule for mannen. Vi ...»

«Nei, mor!»

Støkt så fru Randby op fra lommeterklæet hun hadde knyttet og løst op igjen. Datteren hadde trampet med foten; nå reiste hun sig.

«Jeg orker det ikke! Jeg orker det ikke! Ti stille!» Hun tomlet over gulvet og kastet sig på sengen; med ansiktet gjemt i puten stormgråt hun.

Litt efter stod moren borte hos henne og strøk henne over håret.

«Jeg mente ikke å gå dig for nær, Anna. Det er ting jeg måtte vite, før jeg taler med Liegaard. Jeg skjønner dig, barn.»

Hun blev der til datterens gråt stilnet. Så gikk hun sakte ut av værelset. —

Roar hadde tendt en sigarett; men han drev enda op og ned på gulvet, da svigermoren kom tilbake. Da tok han stolen og stillet den til rette for henne, gikk bort til vinduet, snudde sig og blev stående med ansiktet mot stuen.

«Du har snakket med Anna?»

«Jeg har fått høre sørgelige ting, Liegaard.»

«Jeg vil be dig om et eneste, svigermor: At du hjelper Anna over dette. Jeg akter ikke å forsvare mig. Jeg er den skyldige. Men jeg har tatt min beslutning. Jeg går ikke fra den.»

Fru Randby vætet lebene.

«Vi har vel vår del av skylden, alle sammen. Jeg også — som visste, hvor innviklet det er — å være hustru — og som ikke har lært det fra mig!» Hun la hodet litt over på den ene siden og smilte til ham. Så kvinnelig var rørslen, at den traff ham som et plutselig solgløtt; han trakk pusten dypt og kastet sigaretten.

«Ja — jeg håpet, du vilde forstå!»

«Jeg sier ikke, jeg forstår. Men jeg er heller ikke sikker på, du forstår Anna. Har du noen gang tenkt over hvordan hun er oppdradd?»

«Jeg gikk jo ut og inn hjemme hos dere som en grå katt.»

«Du var ung. Ung og opfylt av dig selv. Det var godt om stemninger, de årene. Det er blitt trangere om dem siden. Og — Anna var et bra anker for én som dig. Hun er oppdradd for virkeligheten.»

«Virkeligheten har mange lag. De er ikke synlige alle sammen. Kanskje de færreste.»

«Nei — de er ikke synlige, alle ... Men det er så, at Annas far — og jeg også da — vi holdt oss til det reelle, i oppdragelsen av barna. Av småpikene især. Randby var svært redd for at de skulde bli livsfjerne og — og lettrørte. Vi er ikke sydlendinger, vi er nordmenn — det var et ordtak han ofte brukte. Naturen innbyr nok til svermeri; men den *krever* motstandskraft, sa han bestandig. Derfor var det historisk lesning, mytologi, han gav barna, — romaner, bøker om kjærlighet og den slags, kom ikke inn i huset med hans gode vilje. Ja, ikke med min heller; enda jeg ikke kan si mig fri for, jeg leste dem i smug.»

Igjen skakket hun på hodet og smilte.

«Men jeg var enig med Randby — alt dette snakket om fri og ufri kjærlighet er ikke noe for de unge. Erotikk og sånt hører ikke hjemme på førsteplassen her i landet. Instinktet sier oss likesom, vi ikke har råd til det — historien lærer det også. Vi lever ikke i syden, som Randby sa — selvbeherskelse er en nødvendig dyd for

oss. Så hvis Anna er kommet tilkort, er ikke hjemmet og vi uten skyld. Ja, det stemte vel med hennes natur også, det vi lærte henne — jeg nekter ikke *det*. Hun har alltid vært nøktern, Anna — nøktern og ærlig. Hun hadde mangen gang kommet bedre fra det, hadde hun kunnet forstille sig litt. Men det bør ikke regnes henne til mén, av hennes nærmeste. Og — og jeg tror hun er nokså typisk, Liegaard. Ja, jeg tror flere norske kvinner enn vi vet, er skapt som hun. Men ikke alle syner det. Hun har ingen taktikk, Anna stakkar.»

Fru Randby visket sig over pannen med lommetørkleet.

Med bøid hode hadde Roar hørt på henne. De rolige, kloke ordene, båret av den dempete røsten, løste ut den siste rest av spenning i ham. Han sanset, det var selve bristen i hans og Annas forhold svigermoren skimtet . . . Men han hadde ventet andre ord — hadde beredt sig på, hun vilde nevne løftet i kirken, den gang —. Ventet, hun skulde bruke barna mot ham. Hun gjorde ikke det. Hun var et svært renslig menneske . . . Og mens han hørte på henne, kjente han en styrke vokse i sig — den var blitt til bare for minutter siden, den øket for hvert nytt minutt: et månedslangt mørke var gjennomstridt, han var kommet ut på den andre siden av en svart tunnel . . . Aldri skulde han granske sig selv mer, aldri mer slåss med gjespenster — han stod her og grodde sig hel . . .

Og han blev grepet av en godhet for Anna; den vilde vokse, fra nu av vilde han se på henne som den hun var — ikke bare såvidt han kunde tåle henne, ikke drøie på hjemveien for å tøie ut det pinsomme gjensyn ... Hennes anlegg og egenskaper og opdragelse hadde skapt henne, de passet bare ikke med hans ... Aldri skulde han gi rum for onde ønsker — aldri skulde han ønske henne død ...

Da svigermoren holdt op å tale, løftet han hodet. Men han fant ikke noe å si; alt var sagt og oppgjort og klart. Blikket i de brune øinene hadde en dyp glans — som av lykke.

Gamle fru Randby så inn i det, et øieblikk; så sa hun med vekt:

«Har Anna bundet sig til noen, er det for livet.»

Han tidde; men han senket blikket.

«Og *hun* har ingen utsikt til noe nytt. Hun blir sittende på hvelvet, hun.» Røsten var hårdere nå.

Roar rettet sig op — han strøk sig fort over ansiktet.

«Jeg tror du overdriver, hvis du mener *Anna* blir ulykkelig for livet, svigermor. Det største savn blir hun spart for. Det skjønner jeg, du vet.»

«Å leve med ære er det største for *Anna*. Det har det vært for hennes slekt også. Tro ikke, hun kommer over *det*, Liegaard.»

Han skuttet sig litt.

«Jeg synes du misbruker et fint ord. Og det måtte da bli mig, som blev æreløs.»

«Det synes jeg også, du blir.»

Roar så mot gulvet. Han hørte, hvad hun sa. Hun kalte ham æreløs . . .

Og nu svinget stemningen i ham, så han et sekund syntes, han var *alene*. Da strømmet alle tanker mot Eli; de kunde kalle ham gal, svikefull — æreløs — han hadde *henne*. Han var usårlig! Og plutselig drog det efter med ham, at alt svigermoren hadde sittet der borte og sagt om «instinkt» og «historien» som lærer, at vi ikke har råd til kjærlighet og elskov, det var postulater, det var forvringning!

Han tok frem en ny sigarett, tendte den.

«Hør her, svigermor,» sa han.

«Hysj!» Hun løftet hånden. «Anna.»

Begge snudde sig mot døren — begge hørte skrittene i trappen. Fru Randby bøide sig frem i stolen og sa fort og lavt:

«Jeg ber dig å ta det med lempe og gi henne tid, Liegaard.»

«Det trenger du ikke be mig om,» svarte han litt ilsk.

Da døren blev åpnet, hadde fru Randby fått fatt i strikketøiet.

«Har dere ikke drukket kaffe enda?» Annas røst gikk ut i rummet, glassklar og høi — hun lukket døren lydelig, så fast på Roar og spurte igjen: «Har du ikke skjenket kaffe for mor?»

Så gikk hun bort og stakk hånden opunder ullhetten, som dekket kaffekannen.

«Den er like varm, det var enda godt.»

Roar så på klokken.

«Jeg må på kontoret,» sa han.

«Å, du har tid til å tømme koppen din.» Hun hadde gitt moren hennes, nå forsynte hun mannens med sukker og fløte og rakte ham den.

Stående drakk han kaffen. Annas røst hadde jagd en frysning nedefter ryggen på ham — den varme drikken gjorde godt.

Om kvelden, da de hadde lagt sig, spurte fru Randby datteren om hun skulde bli, eller om hun skulde reise.

Svaret kom straks.

«Jeg vil helst, du skal reise, mor. Jeg greier mig alene.» Litt efter sa hun: «Og du skal ikke si noe til Bitten og de andre. Når det blir som før igjen, vil jeg ikke gå og vite, at de vet Roar har vært gal.»

«Jeg har alt skrevet til Hans Johan, Anna.»

«Ja, jeg regner ikke ham.»

Moren blev liggende og tenke. Når det bar til, blev det kanhende likevel *Anna* som seiret. Det var ikke godt å si . . .

Men en ting vilde hun gjøre før hun drog: hun vilde snakke med Per og Ingrid. —

Det hørde sig så hun blev alene med dem en eftermiddagsstund, et par dager før hun reiste. Hun hadde lært dem en kortkunst; da det var gjort, stokket hun kortene og sa:

«Når jeg nå er borte og mor blir alene, vil jeg be dere to hjelpe og støtte henne på alle vis, Per. Får hun vanskeligheter, skal dere stå henne bi. Kan jeg stole på det, barn?»

Ingrid satt enda ved bordet; Per stod. Han så ned på søsteren med et glimt av et blikk.

Da sa Ingrid:

«Det kommer vel an på, hvad det er!»

«*Hvad* det så er, Ingrid! Når det gjelder din mor!» Den gamle så på datter-datteren gjennom brillene, som gjorde de grå øinene overstore.

«Selvfølgelig, mormor,» sa Per. «Hvis det trengs.»

Mars og april måned gikk.
Roar holdt sitt løfte — han gav Anna tid å venne sig til tanken. De fikk snakke sammen igjen, når *det* var skjedd ...

Men eftersom ukene drog sig til ende, den ene efter den andre, økte uroen i ham. Han skjønte sig ikke på henne. Røsten hennes hadde beholdt den klingre glasstonen, som første gang han hørte den, hadde fått ham til å grøsse. Var det noen forskjell på henne, var hun heller freidigere enn før, — munter — munter som i et barnekammers omtrent. Travl og iherdig arbeidet hun i huset, bad støtt fremmede til aftens, holdt ball for de små, fortalte ham og Per nyheter om byens folk.

Engang sa han stilt:

«Du er ikke dig selv om dagen, Anna?»

«Jo, *jeg* er mig selv,» svarte hun og så ham i øinene, blått og sterkt.

Han la merke til, hun både med deres venner og barna gjerne snakket om ting de skulde gjøre i fremtiden — ofte langt ut i fremtiden,

når Ingrid hadde vært i pensjonatskole og Per var blitt medisiner. Og en kveld nede hos Stur-lands sa hun: «Til sommeren skal barna op til min bror i Gudbrandsdalen — da får du huske på mig og Roar en og annen søndag, Karoline, når du er ute på landhuset ditt.»

Hadde gamle fru Randby lært Anna «taktikk»? Han blev mer og mer ille ved.

Det daglige brevet fra Eli gjorde ham ikke glad lenger — det gjorde ham nervøs. Hun spurte ikke om noe, hun skrev tvertimot, at om livet aldri kom til å gi henne annet enn brevene hans, var hun rik. Men for ham var hver dag en tapt dag, stjålet fra fremtiden med henne. — I hjemmet var barna hans tilflukt. Per leste hardt, han så ikke større til *ham*; men Ingrid hang i armen hans hver morgen han gikk til kontoret. Og han greide det, så han fikk noen rolige stunder med de små før aftensmålet — han lærte dem å bruke løvsag, de skar ut dyr og folk, satte ihop små hus, en hel liten gård med stuebygning og låve og stabbur; søndagene tendte de lys bak kråkesølvstrutene. Det blev vel Sverre og Annik, som fikk følge moren ... Han syntes ikke, han kunde komme dem nær *nok* denne tiden.

Men da han en morgen nede på kontoret rev av siste blad for april på kalenderen og «Mai» med store, røde bokstaver kom frem, bestemte han sig. Han hadde gitt Anna rummelig tid, han hadde gitt henne to fulle måneder. I alle

disse ukene hadde hun stelt det, så de aldri var alene mer enn noen korte minutter. En gang han hadde slått på det, hadde hun svart: «Sengen din står opredd på rummet vårt.» Hun hadde sagt det med et smil.

Var det så, at hun ingenting *vilde* skjønne, var det på tide det blev en endskap på det.

Da han kom hjem fra kontoret, stod hun ved husveggen og bandt op espalietreet. Han hadde hørt de kvasse klippene av havesaksen langt nede i veien . . . Hun hadde vært oppe på stigen; nå holdt hun på å binde op de nederste grenene.

Han gikk bort til henne.

«Idag er det første mai, Anna,» sa han.

«Jeg vet det nok.» Hun skjøv tørklæet, hun hadde på hodet, litt op fra pannen. «Jeg kan fortelle dig, at Per vil gå med i demonstrasjonstøget.»

«Nå får vi snakke sammen, om hvordan vi skal ordne det, oss imellem. Hvis du vil, kan du komme op på kvisten til mig i eftermiddag.»

«Jeg har ikke noe å snakke med dig om —» Hun drog en bastlengde fra bunten hun hadde hengende på stigen — tredde den inn under tretremmene på veggen og bandt op en kvist.

«Men jeg vil ha en ordning,» sa han. «Og hvis du ikke vil snakke med mig, Anna, så flytter jeg ned på kontoret imorgen. For godt.»

Hun blev blussende rød.

«Det gjør du ikke,» sa hun.

«Se på mig, Anna.»

Langsamt vendte hun hodet mot ham.

«Tvilere du enda, Anna?»

Hun stirret, bundet av voldsomheten i de mørke øinene. Han gjorde det! Hun så han vilde gjøre det! Ansiktet hans var hvitt og stille ... Det var ikke vanvittig ... Det var ikke sinnssykt ... Det var hardt av *vilje*. Et sekund flakket de enda en gang gjennom henne, tankene hun hadde båret og næret hele denne tiden: han var forrykt; men han greide ikke skilles fra henne og barna! Han vilde knekke på det — de skulde sende ham til en nerveanstalt — de skulde pleie ham!

Noe vilde briste i henne — en skjørhet flyttet sig som en isrei gjennom legemet hennes — et nu lukket hun øinene

«Nei,» sa hun. Ikke til ham sa hun det — hun hvisket det til sig selv; alt hun enda hadde av kraft, samlet hun mot svakheten, som vilde bryte henne.

«Vent til lørdag.» Hun så blindt på ham. — «Lørdag er alle barna buden bort; vi blir alene.»

En frist — en kort frist. Hun visste, hvad hun vilde bruke den til ...

Om natten satt hun oppe og skrev. Det gikk lett unda for hånden, den var vant til å fylle ark på ark om hjemmet og familien; og det var om hjem og familie hun skrev nå også — øinene flammet i det hete ansiktet, hjertet bultet og slo.

«... Og hvem er De,» skrev hun til Eli Tofte — «som våger å trenge Dem inn mellem mann og

hustru, mellem foreldre og barn? En forelsket tøs, en «moderne» kvinne — å jeg kjenner dere! De tenker ikke på andre enn Dem selv, De tror, De med Deres elskov skal få en hederlig mann til å glemme plikt og ære og barna, han har satt i verden; og mig, som han har lovet troskap. De har besnåret og forgjort ham, De er ung og forførerisk, og han er et mannfolk og De visste, hvordan De skulde friste ham over evne. Han har vært en bra gutt all sin dag, han har aldri kjent kvinner av Deres slags, han var et lett bytte. Men jeg kjenner ham, jeg vet, at når rusen er over, vil angeren og elendigheten komme, da vil han få sin forstand igjen, da vil han gjennemskue Dem og forbanne Dem for det De har gjort, som jeg forbanner Dem. For han og jeg er ett ...»

Hun la ned pennen. Straffen, som vilde ramme Roar og denne kvinne, blev så levende og nær — hun var ikke alene om å varsle den, en makt utenfor henne var med. Gudsbegrepet tok med ett skikkelse for henne — Zeus med lynet i sin hånd, Tor med hammeren, bibelens Jahve blev én og den samme; innerst inne hadde hun alltid visst, menneskene er under Hans øie — mangfoldige ganger hadde hun sett straffen lyne ned over dem, som brøt Hans lov. Hun hadde ikke aktet Ham nok selv, hun hadde ikke fått sig til å tro, at Han la sig op i smått og stort, som Karoline Sturland trodde; men at han var i skjebneslaget, *det* hadde hun alltid visst!

Den natten konsul Helvig døde sin onde død, hadde hun tenkt det: straffen for hans liv! Da Marietta Tillers barn blev lam i benene, hadde hun tenkt: Guds finger.

Og Han hadde stått ved Saras side, da Hagar blev jagd ut i ørkenen!

Hun skrev igjen —

«De vil komme til å ete Deres brød med tårer en gang, frøken Tofte! For som et menneske sår, skal det høste. De har moret Dem med å forhekse en mann, for tidsfordrivs skyld. De vil ha ham til å forråde hjem og familie for en forelskelses skyld. Den dagen han blir sig selv igjen, vil De få høre av hans egen munn, hvad De har gjort ...»

Neste morgen gikk hun til byen og la selv brevet i kassen på posthuset.

Da hun kom hjem, satt Per og Ingrid i stuen og leste — skolen hadde månedslov.

«Far er ikke frisk,» sa hun og gikk mot spise-studøren. «Husk på hvad jeg har sagt: ingen kjedeligheter ved bordet idag heller! Vi må ta hensyn til ham.»

Ingrid så bort på broren, da de blev alene. Per leste videre som om ingenting var.

«Hvad er det som feiler far?» spurte hun. I to måneder hadde moren formant dem til å være muntre og hyggelige for farens skyld. Annik måtte sitte med ham og Sverre og skjære ut kuer og andre dumme dyr og late som hun syntes det var morsomt. Hun var sint som en

røskatt, når hun kom op på værelset — det var hun, Ingrid, som fikk undgjelde ...

«Far er i fin form,» sa Per. «Mutter har fått ham på hjernen.»

«Men hvad er det?»

«Jeg har sagt dig, hvad det er, masa.»

Med tynne, klamme fingrer bladet Ingrid i boken, bladet og bladet ... Gråten satt under strupen som en klump; hun syntes den hadde sittet der helt siden den natten, hun var inne i Pers alkove — hun kunde nesten ikke holde på den lenger ...

Lørdag middag kom Roar ikke tilbords. Fra kontoret hadde han gått bent op på kvisten.

Ingrid stod midt i loftstrappen og ropte på ham:

«Kom og spis, far!»

«Jeg skal ikke ha mat,» lød det der innefra.

Blass omkring de lyse øinene kom hun tilbake — moren satt alt for bordenden og øste op suppen.

«Far vil ikke ha mat,» sa hun.

«Så?» Anna sendte en full tallerken nedover til smågutten, fylte sin egen og tok et par skjeer.

Alle var tause.

Nå la moren servietten fra sig.

«Jeg får gå op og hente ham selv da,» sa hun.
«Du skal ikke snu skjeen i munnen, Annik, det er stygt.»

Roar lukket op for henne der oppe. Da hun fikk se ansiktet hans, gikk hun inn uten et ord. Han blev stående med ryggen mot døren, som var han redd, hun vilde rømme ...

«Du har skrevet til Eli.»

«Ja,» sa hun; de stod midt imot hverandre nå.

«Det lumpneste, sjofleste brev! Du kaller henne en tøs — *henne!* Du, som har vært i hennes hjem! Hun, som hele sitt liv har levd for andre, for sin mor — for Nils og Tore —, hun som er det reneste, fineste menneske! Som — som ikke har annen feil, enn at hun er ung og — og varm — og hengiven! *Henne* våger du å krenke med de verste ord!»

«Har hun sendt dig brevet mitt?» Annas røst kom som langt borte fra.

«Ja, hun har sendt mig brevet! Og hun skriver — skriver som den hun er! Tror du, *hun* vil tvinge sig til noe? Hvis jeg ikke holdt på henne med begge hender, hvis jeg ikke hadde tigget og bedt henne, hadde hun reist av landet for lenge siden! Og — og nå gjør hun det kanskje likevel, skremt, jaget av dig! Men det kan jeg si dig, at da ser du aldri mig heller — hverken du eller barna.»

Anna hadde støttet sig mot veggen. Hun stod og lutet.

Han forsvarte *sitt eget* ... Han stod — *her* — og forsvarte en annen, imot henne. En, som var hans Han vilde reise med henne — fra barna.

Som lyset fra en blendlykt rammet det henne: føide hun ham ikke nå, mistet hun ham. Hun måtte la ham gå, vilde hun ikke miste ham — moren hadde sagt det!

Et kaldt øde bredte sig i henne — uten å løfte hodet sa hun:

«Jeg skal reise, Roar. Det skal bli som du vil.» —

Det blev så stilt i huset som lå noen på likstrå.

Moren var hjemme dag efter dag. Hun puslet med småting, gjorde tøy i stand; hun snakket nesten ikke. Faren var vennlig og rolig — vennligst mot moren. Ved bordet sa han: «Skjenk øl for mor, Per. Send brødet opover til mor.»

Fra rummet ovenpå kunde Per og Ingrid høre, at foreldrene satt sammen i stuen om kvelden og snakket lavt og fredelig. —

Anna og Roar var blitt enig om, at de ikke skulde tale om noen forandring til barna før Per hadde fått artium. Det kunde skiple ham. Litt efter litt blev de enig om flere ting: de to yngste skulde holdes utenfor, til dem var det nok å si, at moren flyttet til Oslo med Per, som skulde studere. De eldste skulde få beskjed, når Per hadde sin eksamen. Men *grunnen* kunde de tidsnok få vite, mente Anna, den skulde de spares for lengst mulig.

Roar gjorde ikke krav på noen av barna; men Anna holdt på, Sverre burde bli hos ham, hos

kameratene og skolen. Han var i den alderen også, at han trengte en far ...

Mannen takket henne.

Ingrid fikk velge, sa Anna; men det var rime-
ligst, hun vilde være med til hovedstaden. Og
hun bad mannen tie med sannheten til andre
folk, de to årene separasjonstiden varte. Det
kunde gå for, hun holdt hus for Per.

«Det blir jo ikke mer enn ett år,» sa Roar,
«hvis vi blir enige.»

Det kunde hun ikke si noe om *nu*. Hun måtte
rådføre sig med moren og Hans Johan. «Dem
har jeg,» sa hun. Når ferien kom, vilde hun reise
op i Gudbrandsdalen med alle barna. Til høsten
kunde de innlede separasjonen. Ikke før. Det
stod hun fast på.

«Så kan du øve dig på å være alene i som-
mer —» Hun så langt og prøvende på ham.

Natten efter avgjørelsen hadde hun hatt
tanker, hun alltid siden mintes med skam.
Fristelsen til å ta livet av sig hadde vært over
hende. Hun hadde lesket sig med å tenke ut,
hvordan det vilde bli med Roar, når han fant
hende. Lik en besettelse hadde det vært — til
siste småting måtte hun se inn i det. Gift hadde
de i huset — det var både morfin og veronal i
vesken, mannen førte med sig på doktor-reisene
utenskjærs. Hun vilde klæ sig i brudekjolen sin
og legge sig oppå sengen. Der skulde han finne
hende.

Da solen kom inn gjennom rutene neste

morgen, måtte hun gjemme øinene for den. Men den la sin linne varme over hendene hennes. Og for første og siste gang denne tiden gråt hun milde, fulle tårer. Onde makter hadde vært hos henne, hun hadde villet svikte barna sine, hun hadde villet svikte livet, der det lå stort og strengt langt forover og krevde mot og rakhet og arbeide. Det var ikke *hun*, som skulde i bakken ...

Per fikk beste avgangseksamen ved skolen. Det var kanskje ikke stort å takke for; men foreldrene takket likevel. For dem begge kjentes det som en gave, de trengte. På guttens første dag som student hadde de stek og vin til middagen. Alle barna var i høit humør — endelig var ferien kommet, Annik hadde alt pakket ned i håndkofferten de nye sommerkjolene sine og alle dukkene.

Dagen etter bad moren de to voksne komme op på soveværelset. Mens hun satt der oppe og ventet på dem, veknet sinnet. Hvordan skulde hun begynne? Hvordan skulde hun få fortalt det til disse to, som ingenting ante? Bitterheten økte og økte i henne — hun tok kraft av *den*.

Per kom først inn av døren; han stakk straks begge hendene i bukselommen. Ingrid blev stående bak ham.

«Kom hit og sett dere,» sa moren.

«Jeg vil heller stå,» sa Per. Søsteren gled ned på en stol.

«Jeg — jeg har jo — sagt det til dere i hele

vår, at far ikke er frisk. Og — jeg regner ham ikke for frisk nå heller. Men ... Men det kan ikke nytte for mig lenger! Han tenker ikke på andre enn sig selv! Han bryr sig ikke om mig og dere lenger! Han ...»

Nei. Hun greide det ikke. Hun måtte snu hodet og se vekk fra de to bleke ansiktene.

«Du trenger ikke si mer, mor,» sa Per. «Vi vet det.»

«Vet dere det?» Hun vendte sig mot dem igjen, tok dem inn i et blikk bredfullt av redd undring. «Vet dere — at far vil skilles?»

«Vi har tenkt oss det,» sa Per.

Ingrid hadde tatt på å gråte, lydløst inne i hendene.

«Han vil ikke ha mig her! Jeg skal ut av huset! Han vil selge Løvli! Han vil flytte ned i en leilighet nede i byen, jeg skal bo i Oslo, jeg skal ikke ha noe hjem mer!» Røsten steg og steg til den nesten brast — «Jeg skal aldri få komme hit!»

Nede i lommene tok Per tak om sine egne bekkben. Never wince — never wince ...

«Hold op med den pipingen, for fan!» sa han til søsteren.

«La Ingrid gråte! Det var rimelig om du også ...»

«Jeg synes — det er — riktig, mor,» fikk Per ut mellom tennene.

«Du synes — det er — riktig?»

«Når dere ikke passer ihop.»

«Passer ikke far og jeg? Passer ikke *vi* sammen?»

«Det har ikke sett sånn ut, mor.»

Anna knepte hendene; og nå tok ordene på å strømme fra henne. Hvad hadde Per sett og hørt? At de trettet litt, at de ikke var enig i ett og alt! Hvad betydde *det*? De var vel mennesker? Han så vel, hvordan hjemmet var gått *frem*, hvordan de arbeidet, hadde arbeidet sammen, så her litt efter litt var blitt lunt og trygt!

Om hans barndom nordpå snakket hun — om flytningen og vanskelighetene og de første årene her i byen. Om praksis og fattigdom og Løvli og alle vennene de hadde.

«Og to — to som har hatt det slik, de *passer* ikke sammen?» Flammet i ansiktet, sterk i blikket så hun på sønnen.

«Jeg synes, du skal gjøre som far vil, mor,» sa han. «Jeg skal støtte og hjelpe dig.»

Annas uttrykk veknet.

«Ja, Per —» Hun tok pusten i et dypt åndedrag — «Det visste jeg, du vilde. Jeg visste du vilde holde med *mig*. Det er det eneste jeg har å fortrøste mig til nå. Og du vil komme til å se alt sammen med mine øine, det vet jeg også. Og — og nå er det ikke mer å snakke om.»

Ingrids gråt var med ett blitt så høi at den døvde morens stemme.

«Nå må du tørke øinene dine, barn.»

Skilte foreldre . . . Skilte foreldre . . . Det klang og klemtet alle steds.

«Og hele byen da!» hikstet hun.

«Byen skal ingenting få vite — hysj, hysj, Ingrid!» Anna hadde reist sig, hun stod og strøk datteren over håret, som hennes egen mor hadde strøket henne. Og hun sa, som hennes egen mor hadde sagt: «Jeg skjønner dig, barn.»

Ingrid så op:

«Hvordan skal de ikke få vite det da?»

«Vi flytter til Oslo med Per og holder hus for ham. Noe annet får ikke folk vite.»

Vantro stirret Ingrid frem over lomme-tørklæ-tullen. De vilde skjønne det! Alle vilde skjønne det. — Beate, Else — allesammen!

Per slo moren lett over ryggen —

«Vi skal få det jevli bra der inne, vi mor.»

Han hørte selv, det var noe galt med tonen . . .

Faren hadde sagt til de to eldste, de skulde innfinne sig på kontoret klokken to, og de var på pletten.

Og det samme, som hadde hendt hjemme hos moren, hendte om igjen — om enn på roligere vis. Per stod i sin yndlingsstilling, Ingrid satt på voksduksbenken. Fra plassen foran skrivebordet snakket faren til dem.

Han hadde besluttet sig til dette, fordi han ikke lenger kunde forsvare å leve ulykkelig.

Han vilde miste både selvaktelsen og arbeids-
evnen, om han fortsatte. *Det* vilde ikke minst
gå utover barna. Han håpet, de var så voksne
nå, at de forstod.

Ja, Per forstod.

Ingrid tidde; men gråt ikke.

Han vilde be dem være god mot deres mor.
Men han var takknemlig for at de skjønnte *ham*.
Forholdet mellom dem og ham vilde bare bli
inderligere herefter. *De* vilde få *to* gode hjem
istedenfor ett, håbet han.

Faren var saklig og fattet.

Morens opøste ansikt, morens dirrende røst
kom for Per. Han blev kaldere i øinene.

«Ja — når det ikke kan være anderledes,»
sa han.

«Nei,» sa Roar fast. «Det kan ikke det.»

«Det hadde jo vært greiere, om du hadde
funnet det ut — før du giftet dig med mor.»

«En må oppleve — før en *erfarer* dumhetene
sine, Per. Det er dessverre ingen vei utenom det.
Iallfall mens en er ung.»

«Noen må kanskje det,» svarte gutten uten
å se op.

Roar smilte.

«Kan du slippe den lærdommen, skal jeg være
den første til å glede mig, Per.»

Per bet sig i leben. Den gleden skulde
faren få!

«Og» — Roar dreide et stetoskop mellom
fingrene — «jeg synes, det er rimelig om — om

dere to blir hos Anna, når dere kommer hjem fra landet til høsten. Jeg er villig til det — Målet sviktet ham litt.

Plutselig slengte Ingrid sig overende på benken og stanget pannen mot voksduksrullen.

Faren reiste sig og gikk bort til henne.

«Vesla mi,» han la hånden over den tynne småpikenakken.

Hun famlet efter hånden hans, fikk den innunder sig — han kjente en liten kald munn mot håndbaken. Han bøide sig dypere ned.

«Vil du ikke helst følge din mor, Ingrid?»

«Nei,» hvisket det. — «Nei, far!»

Hjertet jagde til i ham — han vilde ta datteren inn til sig. Husket Per og rettet sig op, strøk sig fort over øinene og sa:

«Anna og jeg er enig om, at dere selv skal avgjøre, hvor dere vil være. Du har tid til å tenke på det i sommer, Ingrid.»

«Jeg for min del har jo ikke noe valg,» sa Per. «Men jeg vilde i alle fall fulgt mor. Et mannfolk må hun ha i huset.»

Uten avskjed med noen hadde Anna Liegaard forlatt byen hun hadde levd i snart ni år.

Da sommerferien var forbi og farvellet med Ingrid og Sverre overstått, leide hun to rum i et pensjonat til sig og de andre barna. Under de mange visittkort på entrédørens karm stiftet hun op sitt eget: Fru doktor Liegaard. Ordene var skrevet med blekk i hennes egen klare, faste hånd.

Alt som måtte ordnes med henne og mannen, blev ordnet skriftlig. Separasjonspapirene hadde det ingen hast med; men vintertøiet skrev hun efter — hun hadde stelt det istand, før hun reiste hjemmefra. Per hentet de to kolliene på båten en dag i september. Da Roar vilde vite, hvad hun ønsket av møbler, satte hun op listen. Med velberådd hu tok hun ting, han var glad i; også bohave, han hadde arvet efter sine foreldre. Deres eldste sønn var hos *henne*. Og hvad savn det kunde følge efter en gammel stol eller et skatoll, det måtte han bære — om han

greide det. — Men han fikk beholde alt så lenge som mulig, så lenge han ikke solgte villaen. Når sakene skulde pakkes, måtte hun bli underrettet. Da vilde hun betro sig til Karoline Sturland og be om å få stuvet dem bort i all stillhet på en av Sturlands boder. Selv vilde hun ikke få bruk for dem foreløbig — hun aktet ikke sette hjem for det første.

Et par ganger i vinterens løp kom Roar op og hilste på barna. Anna fikk høve til å forestille ham for pensjonatsvertinnen: «Min mann, doktor Liegaard.»

Det falt ikke vanskelig for henne fremdeles å te sig som hans hustru, både her hun bodde, og blandt slekt og kjente. Hvad tanker de gjorde sig kom ikke henne ved; så lenge lovens hånd ikke hadde skilt dem var hun hans.

Stort sett vantrivdes hun ikke i sitt nye liv. Samværet med familie og venner, hun i så mange år bare hadde sett stundevís, livet henne op. Hun blev med i morens kvinneklubb, hun tok del i menighetens fattigpleie her som «hjemme». Når hun trengte å tale om det, som lå tyngst på henne, kunde hun ty til moren.

Efter den første samtalen hun hadde hatt med sin bror overlæreren, undlot hun å snakke med ham om Roar. Hans Johans skarpe ord hadde såret henne — han så på hennes mann som på en mindreverdig person, han syntes til og med å mene, det måtte være en lette for henne å bli «fri». Og hun var på vakt mot ham — som

mot alle — når det falt et krenkende ord om Roar. Til Hans Johan sa hun: «Skal noen bak-tale ham, skal jeg selv besørge det, så meget du vet det!»

Nei, i forholdet til andre falt det henne ikke vanskelig å hevde mannen; så lenge de hadde levd sammen, hadde hun ikke søkt hjelp mot ham utenfor hjemmet. Den gjengse fruentimmerfortroligheten hadde hun aldri kunnet med. Når fruene satt sammen og beklaget sig og betrodde hverandre intime ting, hadde hun tidd så tydelig, at hun hadde fått andre til å tie, også.

Men hun saknet somme tider, at hun ikke kunde snakke ut til Per. Det hadde hendt, et par ganger, at hun passerte Eli Tofte på gaten. Hun tok ikke øinene fra det lyse, forhatte ansiktet, hun stirret på henne, så hun syntes hun måtte se henne ned under asfalten. Mennesket hadde bøid hodet som til hilsen første gang — hun lot det være siden! Professor Tofte møtte hun aldri. Hun vilde gjerne visst, om han også var med på bedraget — hun trodde det ikke. Det var ikke sikkert, Roar søkte damen i hennes hjem mer. Gjorde han det, fortalte han kanskje ikke Nils Tofte, at *hun* var i byen. Løgn har fortielse i følge...

Når disse tankene herjet henne, hadde hun trang til å tale med Per. Men Per kjente ikke engang *Tore* Tofte.

Så hendte det noe ut på våren, som endret alt.

Det var lys aprilkveld. Nordenvinden hadde

feid byen ren for røk, mot aften stilnet været, luften blev mildere — poplene i Studenterlunden holdt en liten, blå dis fast mellom de oprakte grenene og himlen sendte et spedt sølvskimmer ned over plasser og hus; de blev så fine i tonen, blev i slekt med fjord og åser.

Per Liegaard drev opover en av gatene fra bryggene. Han hadde vært ombord på «Polarstjernen» — han gikk med en av kapteinens svarte sigarer i munnen og tenkte på alt Dyvik hadde fortalt fra Japan og reisen. Aprilkvelden seg innpå ham med sin forjettelse — i mai skulde Klara Ringer komme til byen. Hadde det vært *nå!* Minnet om henne tok ham, så han knapt gad flytte fot foran fot — den vesle, blide piken hans, som hadde grått sig vekk den natten, han tok farvel med henne ... Han hadde ikke sagt for meget, da han sa til henne, hun hadde vært det vakreste i verden for ham. Han kunde sagt *mer* ... Han kunde takket henne for at *det* aldri mer kunde bli sjofelt for ham ... Ja, sig selv, det hadde han bare vært sammen med henne. Hos Klara hadde han sloppet til det, han nødig viste noe annet menneske. For hun var uten brodd og uten flinke tanker ...

Sigaren sluknet. Den var litt sterk også. Han stakk den i lommen og så fordrømt opover gaten.

To—tre has ifra ham stanste en herre og dame utenfor en kafé. Damens ansikt så han, det var lyst og blondt som selve kvelden. Så gjorde den høie karen en rørsle, la armen om

skuldrene på henne og skjøv henne foran sig inn døren ...

Det var hans far. —

Per blev stående. Det suste for ørene. Han kjente ikke gaten under sig.

Never wince. Never wince ...

Det hjalp ikke. Det hjalp ikke mer! Halvblind av vått i øinene tok han de første skrittene hjemover. —

Anna gikk og gjorde istand aftenmålet. Om kvelden spiste de hos sig selv, på Pers værelse, som var rummeligere med den ene sengen. Døren til hennes og Anniks stod åpen, der inne kokte alt vannet på spritapparatet. Da hun hadde satt teen, ryddet hun litt i rummet, hvor datteren for en stund siden hadde klædd sig til ball.

Det magre ansiktet var fortenkt — vemod strøk som et linnvær gjennom de dypblå øinene. Hun tenkte på den eldste datteren; hun hadde snakket med henne i telefonen ved middags-tid og fått vite, hun gikk hos tannlægen om dagen. Da var det alltid slik jammer på Ingrid — hun var en pyse til å tåle smerter. Og det falt som et så fattig lys over henne — lyset kom fra Anniks ballklædde skikkelse. Annik likte sig her inne, hun — som fisken i vannet. Hadde alt dusinet fullt av venninder; hadde mange små kavalerer også. Hun var nok i full sving ute på dansegulvet i dette øieblikk — vakker som hun var, trollungen ... Men Ingrid

hadde ofret sig for å stelle for faren. For *henne* stelte vel ingen — hun kunde trengt en krydderpose for tannverken i kveld ...

Nå hørte hun sønnens skritt i gangen; hun tok tekannen i den ene hånden og vannkjelen i den andre og satte dem fra sig på det dekkede bordet, i det samme han åpnet døren.

Per blev stående, med hatt og frakk på.

«Skal du ikke ta av dig?» sa moren. «Teen er ferdig.»

«Hvorfor har du ikke fortalt det?» Han nesten ropte.

Hun så på ham.

«Han har en annen! Det er for en annens skyld! Dere har skrønt for oss!»

Morens øine blev klare som sjø.

«Har du møtt far?»

«Jeg har sett dem sammen ...»

Han raget plutselig, dér han stod. Han vilde kaste sig om halsen på moren ... Han vilde skrike som en unge i armene hennes ...

Han rev av sig hatten, vrengete av sig frakken — hev den fra sig. Spyttet.

«Fy til rakkeren, mor!»

«Så du har sett dem sammen?» sa Anna langsomt. Så satte hun sig ved bordet. Mens gutten drev hit og dit i det lille rummet, sa hun:

«Jeg har mer enn en gang ønsket, du skulde få vite det, Per. Siden vi kom hit inn. Men jeg kunde ikke ... Nå vet du det da. Så vet du, hvordan jeg har hatt det disse årene.»

«Hvem er det?»

Hun fortalte ham det. Hun snakket om Eli Tofte slik, hun var blitt for henne i mørke nattetimer og de onde, beske dagene, hun visste, mannen var hos henne. Et menneske uten moral, en «overklassedame», et lite unyttig kvinnfolk, som hadde lagt garn ut for faren. En av de tusen kvinner, som har vært menns forderv gjen-nem alle tider.

«Hvorfor har du funnet dig i det, mor?»

«Jeg har ikke funnet mig i det. Jeg har snakket til far. Jeg har snakket for ham natt og dag. Jeg har skrevet til henne også. Men folk, som har det, som de to, Per, hverken hører eller ser. De blir til sten.»

Per tidde. Nå så han ikke annet enn farens ansikt . . . Dengang han hadde talt til ham nede på kontoret, om å være «renlivet». Humbugen! Hans vennlighet mot moren de siste ukene hjemme — humbug! Snakket til ham og Ingrid om *to* «gode» hjem!

Han knyttet neven og slo i luften — han slo midt i det rolige ansiktet med de brune øinene . . .

«Jeg er ferdig med far.»

«Nei, Per!» En angst snørte Annas strupe sammen. «Nei, nei! Det er ikke far, du skal legge for hat. Han er et mannfolk. Du — du er ikke voksen nok til å skjønne det enda . . .» hun blev blussende rød — «Men — men somme menn er svake som barn. Og det vet visse kvinner . . .»

Det blev Pers tur til å rødme. Han gnrte sig

over ansiktet med de harde, tynne hendene. Og nå var det damen han så ... Det blonde håret under den blå hatten. De blå øinene under den blå hatten ...

Friskt og salt skyllet hatet innover alle tanker. Han snudde sig og så på moren — lenge, som så han henne for første gang.

«All right,» sa han, nesten med farens røst. Og han gikk bort og bøide sig og kysset henne på kinnet.

Per kysset henne ... Anna blev sittende urørlig. Nå forstod han. Nå var sønnen hennes for alltid. —

Om natten skrev Per brev. Han skrev til Klara Ringer. Han gjorde det forbi med Klara. Klara var ødelagt for ham ... Alt var ødelagt.

Han skrev og rev sund — skrev og rev papiret i småbiter. Tilslutt minket ord og forklaringer inn til et par linjer.

«Klara, vi kan ikke møtes mer. Mine foreldre skal skilles. Det er en hemmelighet enda, men du kan jo holde på hemmeligheter. Herefter blir allting anderledes. Jeg må støtte min mor. Takk for alt.

Per.»

Det var ikke aldeles sannferdig. Men han sendte det allikevel. Sannheten kunde han ikke overkomme å si til henne. Hun fikk vel vite den en dag. —

Neste kveld kom Roar Liegaard op i pen-

sjonatet for å hilse på sine barn. Det traff sig så heldig, at de var alene — moren var i leseforeningen.

Annik fløi straks om halsen på ham, som hun brukte, og blev sittende på fanget hans den halvtimen, han blev der. Småjenten spurte om allting hjemmefra — spurte og fortalte, kast i kast. Hun hadde vært på ball og fått blemme på tåen, så meget hadde hun danset! «Se her,» sa hun og drog av sig sko og strømpe og sprikte mot ham med en liten naken fot — de viltre øinene skinte av stolthet.

Men i sønnen var det ikke låt. Per satt på bordkanten og kakket med støvlen mot bordbenet og svarte med enstavingsord på alt faren spurte. Roar så granskende på ham, et par ganger. Før han skulde gå, tok han frem tegneboken — en femmer til Annik og en tier til Per, som ellers. Av småpiken fikk han en «y «knus og klem». Per la sin seddel fra sig på bordet.

«Jeg har ikke bruk for den,» sa han.

«Så?» Roar smilte lønsk. Men noe i guttens ansikt stanste spøken han hadde på leben. Han tok pengesedlen og stakk den i lommen igjen. «Som du vil.»

Per hadde fått greie på det med Eli ... Han kunde se det på ham.

Langsamt gikk han ned trappene i det store huset. Det sved i brystet. Det sved under øielåkkene. Av alt, som hadde hendt, var dette det tyngste ...

Men en gang måtte det skje. Og like godt først som sist! Anna hadde vel ikke kunnet tie lenger — hun trengte vel en bundsforvant. Guttens sinn var vendt *mot* ham, nå. Han fikk finne sig i det også. Han hadde sagt til Eli engang: Om jeg så skal gjennom svarte helvete, må jeg frem til dig... Helvetes vondt — han hadde det i dette øieblikk. Men han husket sine egne ord og kunde si dem om igjen. Livet var ikke *nu* — livet lå på den andre siden sommer og vinter. Når *det* begynte, vilde Per forstå og komme tilbake til ham.

I dype tanker gikk han gjennom byen. Han skulde treffe Eli på en liten stamkafé, de hadde skaffet sig i en av sidegatene mot havnen. — Da han kom dit, var hun ikke utenfor — så hadde hun vel gått inn alt, som avtalen var.

I det samme han vilde ta i døren, kom en mann ut. Som en gang før var det så vidt han og Dyvik ikke tørnet; det var den vante fart i kapteinen, Roar måtte smile:

«Hallo!»

«Hallo.»

De blev stående og se på hverandre — øinene i det solbakte sjømannsfjeset glitret av liv.

«Er du på disse kanter, Liegaard?»

«Er du kommet hjem?»

«Kom om søndag. Fin-fin reis, Liegaard. Har du ikke angret dig, gutt?»

«Nei, Dyvik.» Roar la hånden på akslen til den andre og ristet ham litt — i et blink husket

han dagen, han hadde stått på kaien og sett «Polarstjernen» seile. — «Det er det klokeste jeg har gjort, Dyvik.»

«Something up?»

«Jeg har vært inne og sett til barna mine ...»

Enda holdt et hårfint tvilråd igjen betroelsen.

«Sønnen din var ombord hos mig igår. Sprek, liten kar, Per.»

«Han og småjenta bor her inne hos sin mor.»

«Hvad faen?»

«Jeg har hivd anker, Dyvik.»

«Har — har du gjort dig av med kona di?»

Roar nikket. «Men jeg vil nødig, du skal snakke om det hjemme. Ikke enda ... Jeg bor alene med to av barna nå.»

Kapteinens øine var blitt små og kvasse.

«Skal du gifte dig igjen?»

Roar var på nippet til å si: «Bli med inn, skal du få se henne!» Han kastet et blick på Dyviks ansikt — sa:

«Husker du den dagen ombord? Somme eventyr kan være store nok, sa du. Nå har jeg fått mitt for livet, Dyvik. Som jeg ønsket mig.»

Den andre skjøt frem underleben; han hadde rettet sig op, han var tomme høiere enn doktoren nå. Skrått ut av øinene så han ned på ham.

«Du kunde blitt med ut, Liegaard. Så hadde du spart kona di for slikt.»

«Jeg — jeg kunde ikke bedra henne; og

komme igjen; og late som ingenting. Jeg er ikke slik skapt.»

Da lo kapteinen, et lite, hardt skratt.

«Nei — når en vyrder hustruen sin så høit, da er det ikke greit sann. Godmorgen Liegaard.»

Roar rakte frem hånden.

«Samvittigheten er ikke ens hos alle, Dyvik.»

«Nei — han er nok finere hos somme, enn en sjømann kan peile han. Ja — du er velkommen ombord, om du har en stund — hun ligger utfor siloen.»

Roar blev stående litt og se efter den blåklædde ryggen, som vagget vekk fra ham. Forsætt, så det sved! Og han kastet sig inn mot kafédøren og fikk den op: Finne Eli — berge sig inn til Eli.

Da det første separasjonsåret nærmet sig slutten, fikk Anna brev fra mannen med bønn om at hun vilde gå med på skilsmisse *nu*. De måtte være enig om det, skrev han, så fikk de den.

Hun rådførte sig ikke med moren og Hans Johan, som hun en gang hadde tenkt; hun samrådet sig med Per. Sønnen syntes som hun, at de skulde nekte.

Halve sommeren hadde Ingrid og småguttet vært hos henne på landet. Hun hadde forhørt Ingrid grundig om stellet hjemme. Hun hadde også fått vite, Roar hadde vært svært nedfor den dagen han hadde solgt Løvli, og de dagene de flyttet til leiligheten ved torvet. Alt i alt fikk hun visshet for, at mannen oftest var taus og forstemt. Per bekreftet det — han og Annik hadde reist sørover med de andre to søsken i august og bodd i det nye hjemmet. Per hadde ikke snakket større med faren, han hadde ligget og seilt med kamerater det meste av tiden; men

såpass hadde han sett, at faren var blitt gammel og temmelig ugrei i humøret.

Anna tenkte over Roars bønn noen dager. Hun gikk turer opover i Vestre Aker, stod oppe i lien og stirret sydoover. Hun merket, hun aldri for alvor hadde trodd, hun ikke mer skulde vende tilbake til byen bakom alle åsene. Og det barna hadde fortalt, økte troen. Det hadde gått som hun tenkte: Roar greide ikke vente-tiden, den tærte på viljen ... Det var ikke visst, damen hadde trang til å vente sammen med ham heller. Det var ikke *lett* lenger nå ...

Hun skrev et kort svarbrev: Etter samråd med deres eldste sønn måtte hun si nei til hans forslag. Et år fra eller til kunde vel ikke bety så meget, når det gjaldt å bryte tyve års ekteskap. Selv vilde hun bli ved å bo i pensjonatet.

I året som fulgte, så hun ikke mannen en eneste gang. Pengebrevene kom regelmessig som før. Et par linjer med hans hånd: summens størrelse i tall og bokstaver og et «hils barna». I viniereus løp telefonerte han to ganger til pensjonatet og bad Per og Annik møte ham på hotellet, hvor han bodde.

Per fortalte, faren var blitt grå ved tinningene. «Vi blir begge grå,» sa moren.

Hele sommeren var hun og guttene oppe på den vesle fjellgården i Gudbrandsdalen. Annik og Ingrid var hos Sturlands på landhuset. De skrev, faren hadde tatt på fisketur over til Vestlandet i ferien sin.

Der bodde hans morsslekt. For noen år siden hadde de begge to besøkt folket hans. *Dit* reiste han ikke i kvinnefølge ...

En underlig, tung ro rådde i Annas sinn. «Du er blitt så stille, mutter,» sa Per. «Har du forlagt snakketøiet ditt?» Da smilte hun — det var sant, hun glemte å snakke for bare tanker. Det var snart ikke mer enn tre måneder igjen av ventetiden. —

En morgen i desember fikk hun et tykt brev fra mannen. Det var et offentlig dokument. Skilsmissen var stadfestet.

Med det store hvite arket brettet ut foran sig på bordet blev hun sittende. Kongens eget navnetrekk stirret tilbake på henne; under det et annet fremmed navn.

Og plutselig syntes hun, hun så inn i en sammensvergelse. Disse menn hun aldri hadde møtt eller snakket med, de hadde slått sig sammen med Roar om å gjøre henne ulykkelig! Hun hadde føid ham — hun hadde føid ham i en galskap, hun hadde gått med på å leve borte fra ham en tid ... Men hun hadde aldri villet *dette!*

Da Per kom hjem fra universitetet, fant han moren på sengen. Hun lå fullt påklædd, med ansiktet begravd i putene. Gulvet var strødd med sundrevet papir. Han bøide sig og tok en av de hvite betene op — den var stemplet med Norges våben. —

Anna sendte begge barna ned til faren i julen.

Ukene før hadde hun hver dag sett gjennom avisenes petit-spalter for bryllup og ekteskap. Det hun fryktet, hadde ikke stått der.

En sprengkald vinterkveld fulgte hun Per og Annik ombord i vestlandsbåten. Der sa hun for siste gang til dem: «Når dere går rundt treet, skal dere synge de gamle sangene våre.» I Pers koffert hadde hun lagt alle julegavene — mange småpakker til hver av barna. «Fra mor» stod det med store bokstaver på dem alle. Der lå også en konvolutt til mannen. Hun hadde latt forstørre et fotografi, som var blitt tatt for tyve år siden — av henne og Roar sammen med hans far. Gamle doktor Liegaard satt mellom dem, han hadde Roars hånd og hennes i sine, en på hvert kne. —

Selv holdt hun jul med sin slekt. Hun var midtpunktet mellom dem nå. Men selv nu drøftet de ikke Roar Liegaard med henne — noe i Annas ansikt stanste dem, straks de nevnte navnet hans. De vendte sig bare mer direkte til henne i alle samtaler, hørte mer oppmerksomt på henne enn før, drakk først med henne ved familiemiddagene. Og denne nesten umerkelige sympati styrket henne like meget, som demonstrative utbrudd eller kjærtegn vilde støtt henne. Hun lesket øinene på brødrenes, på mors og søsters ansikt. De var blod av hennes blod; det som hadde rammet henne, hadde rammet dem også.

Om hennes fremtid snakket de en del. Svogeren, som var advokat, trodde han kunde skaffe henne to rum og kjøkken i en gård, han styrte med. Anna mente hun måtte ha fire rum for å greie sig.

«Leiligheter på fire rum er dyre,» sa moren. «Det kommer jo an på, hvad du får å leve av.»

«Det kone og barn trenger, får han skaffe,» svarte hun.

Svogeren tilbød sig å forhandle for henne med doktor Liegaard.

Nei, det skulde hun greie selv. Hun blev boende i pensjonatet inntil videre.

Da barna kom hjem hadde Per med brev til henne fra faren.

Før hun åpnet det, så hun fra sønnen til datteren.

De hadde fått av sig yttertøiet og satt hos henne ved bordet — Annik var storøid og stram om munnen, som satt hun på skolebenken. På turen hit fra båten hadde de fortalt henne om julen; de hadde hatt det muntert, skjønte hun, med dans både ute og hjemme. I trikken hadde de snakket livlig — det var herinne, det falt slik stillhet over dem. Kanskje hastet det allikevel med å skaffe dem hjem her, så de kunde ha venner og kamerater hos sig; her som hos faren ... Hun hadde spurt, hvad Roar hadde sagt, da han fikk fotografiet —; han hadde gitt det til Ingrid.

Hun tok kniven, som lå ved siden av tallerkenen, og skar op brevet, hun hadde fått.

«Skjenk te du, Annik,» sa hun.

«Jeg antar, far skriver og forteller dig, han skal gifte sig nå i januar,» sa Per.

Hun la konvolutten fra sig.

«Skal han det?» Hjertet som stanste i henne — hun så bare på datteren. «Har han fortalt *dere det?*»

«Ja,» sa Annik, som svarte hun «frøken» på skolen.

«Han sa det til oss alle sammen siste kvelden. Det er jo ikke nytt for dig og mig, mutter.» Per holdt søsteren fast med øinene — hun hadde lovet ham ikke å gjøre opstyr.

«Så han vil løpe linen ut,» sa Anna langsomt. «Stakkars . . .»

«Han sier det skal bli godt for oss.» — Annik blev purpurrod.

«Han vet ikke bedre, Annik.»

«Annik!» ropte Per.

Men det var for sent — søsteren hadde reist sig, hun ruste frem til moren og kastet sig inn til henne.

«Isch, det er så vemmelig, så vemmelig at, mor! Jeg vil aldri reise hjem mer!»

«Det behøver du ikke heller, Annik. Ingrid og Sverre skal komme hit til oss. Vi skal få oss leilighet og holde hjem *her.*»

«Ingrid og Sverre kommer om tre uker,» sa Per. «Han skal til Paris.»

«Skal han flytte til Paris?»

«Bryllupsreise,» sa Per. —

Neste morgen begynte Anna å se sig om efter hus. Kryss og tvers i byen gikk hun, med adresser i vesken; til slutt fant hun fire rum med bad og kjøkken oppe i et stort, nytt kompleks, på grensen mellom øst- og vestkant.

Hun tok leiligheten på hånden og skrev samme dag til mannen, hun hadde gjort det.

Han svarte straks. Hun kom til å bo dyrt. Det vilde komme til å gå utover hennes øvrige inntekter.

Og hun svarte straks. Det hun og barna trengte, fikk han vel skaffe nå som før. Det hadde aldri vært billig, det hun visste, å holde to koner. Møbler og husgeråd måtte ekspederes med første skib. —

Dagene blev travle. Skolegang for Sverre hadde Hans Johan lovet å sørge for — gutten skulde få komme inn i en av hans klasser. Men Anna vilde gjerne være i hus, før barna sydfra kom. Hver dag var hun oppe i den nye leiligheten, målte og fant ut plass til møblene. Plass til alle fikk hun ikke; men gården hadde loft.

En sur vinterdag med nordensno kom kalliene. I golfjakke, med sitt gamle havetørklæ om hodet stod Anna Liegaard ute på den firkantete gårdsplassen, som var grenset inn av det femhøiders bygget på to sider. Sammen med Per tok hun imot møblene — gutten arbeidet som en liten nordfjording, halte og drog sammen

med de andre karene. Uten å se til høire eller venstre styrte hun dem alle, fikk strien sprettet av de største tingene, våkte over de ikke fikk støt i trappen. Men hun sanset, det kom ansikter i vinduene opefter huset. Kortet med «fru doktor Liegaard» stod på hennes entrédør — de kunde stillet sin nyfikenhet dér, tenkte hun.

Da Annik kom fra skolen, var det meste på plass. Barnet sprang fra rum til rum og tok bort på bord og stoler og skatol med de små, skrubete hendene — hun hadde nesten glemt alt det pene de eide!

Først da sønn og datter var i seng, fikk Anna selv stilhet til å se sig om.

I tøfler, enda med blåforklæet på, gikk hun langsomt fra kjøkkenet inn i værelset, som skulde være både spise- og dagligstue. Her var trangt og overfullt... Gyngestolen stod midt på gulvet. Hun plukket litt treull av den broderte seteputen. Så snudde hun sik vekk — hun hadde ikke mot til å sette sig i den gamle, hjemløse stolen ...

Utenfor det nakne vinduet lå de høie bygningene i svakt måneskinn. Rader av grøntskinnende ruter blikket mot henne fra de store murflatene — innefra lyste det ikke i mange; det var blitt sent. —

Det var ikke byen, dette. Det var ikke hennes gamle by ... Den hadde endret navn, også; fremmed, like til navnet. Folk fra alle landets kanter var stuvet sammen i disse husene; hylle

oppå hylle lå de ... Hun hadde lest sig til det på dørene. Enkefru så og så — og Trondhjem strøket over på kortet. Forhenværende sorenskriver Paulsen. Frøknene Jensen — og Tønsberg strøket over. Det meste av det de eide og kunde skrape sammen måtte de vel ut med for å få tak over hodet her i forvisningen ...

Hun hadde så vidt sett ansiktet på damen, hun bodde vegg i vegg med. «Fraskilt,» hadde hun tenkt. Fire fruer av den sorten bodde bare i denne del av bygget, hadde portneren fortalt. Nå blev de fem. Bortstuvet; utenfor byens hjerte. Utenfor ...

Livet disse to siste årene endret bragd for henne. Det hadde ikke vært noe liv! Hun hadde bare tatt fatt i det for å få det til å svinne — hadde hun trivdes i samvær med sine, hadde det vært for hun visste, hun snart skulde skilles fra dem igjen. Med vold var hun blitt kastet hit ut!

Hun støttet hendene mot karmen — stumheten og ensomheten vilde kvele henne. Og uretten hun hadde lidt, slo sammen om henne; blind, uten å fatte stirret hun inn i den. Hvad hadde hun forbrutt? Hvad ondt hadde hun gjort? Hun forstod ikke — hun forstod ikke! Og forbitrelsen veldet op i henne — gammel bitterhet fra alle de gangene, hun hadde bedt Roar om forklaring og ingen fått. Hun hadde hatt retten på sin side — da som nu! Hjertet hadde villet ut av

brystet på henne, når hun ikke med ord hadde kunnet få ham til å skjønne . . .

Han kunde ikke lenger leve sammen med henne — hvorfor ? Han vilde gå «til grunne» på det. Hvorfor? Hvorfor?

Du er den sterkeste av oss, hadde han sagt. Ja, hun hadde vært den sterkeste. Han skulde aktet henne for det — som alle andre aktet henne! Han hadde hatt bruk for hennes styrke — han og barna!

«Den er sterkest, som står alene,» hadde en skrevet. Å nei, å nei!

Hun bøide pannen inn mot den kalde ruten. Den sterkeste er alltid alene, skulde der stått. For de svake søker sammen.

Det er med lidelsen som med vinterdagen; den ebber ut og natten kommer og søvnen.

Da noen døgn var gått, bredde det sig en tretthet i Anna Liegaards sinn — tankene vegret sig ved å holde på med det samme og det samme; hennes natur tok ut sin rett: her måtte arbeides meget og flittig, skulde hjemmet bli, som hun vilde ha det til Ingrid og Sverre kom.

Endelig! Sent en kveld hadde hun alle fire barn hos sig rundt spisebordet i stuen; og hun følte noe, som lignet glede. Søsknene snakket i munnen på hverandre, spurte og fortalte. Morens blikk gikk fra det ene ansikt til det andre; lengst drøide det hos Per, som satt med brødfjelen foran sig og leverte ut skiver. Hun så det nå: sønnen var blitt mann på dette siste året.

Ingrid var også blitt omtenkt og mer voksen — hun trengte ingen annen hjelp, nå hun hadde datteren. Det var kan hende riktig, Roar hadde tatt henne ut av gymnasiet, så hun kunde lære husstell. Hun hadde små evner for boken . . .

Dagene gikk og det kom latter og støi inn i

de fire rummene. Anna lyttet på barnas bråk, tørstig, på samme vis som da hun hadde vendt hjem fra sykehuset. *De* hadde ikke glemte å le! Med armene nede i det varme vannet i opvaskkummen kunde hun reise hodet og smile mot ståket fra stuen — nå lærte Per smågutten å bokse ... Fra dag til dag skulde hun følge dem fremover nå, alle fire — lære dem å slå sig gjennom. Det hun måtte, det kunde hun. Og hun tok rask tallerken efter tallerken og stillet dem op efter hverandre på den vesle, hvitskurte benken. —

En torsdags morgen kom ikke avisen. To ganger var hun ute på trappen og så efter den. Ved tolytiden tok hun telefonen og klaget til ekspedisjonen — denslags slurv var det best å påtale straks.

Men utover formiddagen fikk hun stadig besøk — først av moren, som blev sittende og vilde spise middag med dem. Siden av søsteren og begge svigerinnene. Og da til slutt Hans Johan kom innom efter endt skoletid, skjønte hun, noe måtte være hendt. Ingen hadde nevnt noe; men Bitten hadde hatt med blomster til henne.

Hun passet op Per, da han kom gående over plassen; ute i den vesle entréen møtte hun ham.

«Har du tatt med dig avisen imorges?»

«Ja, jeg tenkte vi kunde lese den sammen, mutter.»

«Er det idag?»

«Igår. Ekteskap inngått.»

Hun stod litt. Så sa hun:

«Mormor er inne. Jeg vil helst vi skal late som ingenting. For Anniks og Sverres skyld.»

«De vet det. Sverre leser bladene på veggen i Akersgaten hver morgen. Vi passer da på.»

Per var blek; men han hadde humøret i orden. Ved bordet spøkte han høilydt om den nye jomfruen, de hadde fått i familien. «Vi får gjøre det godt og hett for henne, unger,» sa han. «Skål da mutter!» Han løftet vannglasset. «Du skulde spandert vin — det skal mer til for å ta knekken på oss, ser du!»

«Uff Per — uff!» sa Ingrid.

«Ikke noe uff her!» svarte broren. «Imorgen er det en annen dag! Det er godt, det vonde kommer ned, sa kjerringa, mannen datt av taket. Har du hørt om damen, som gikk feil og kom i det gale selskapet, mormor? Det er en god stubb.»

Og han fortalte historien, kort og knapt, med en liten vri på ordene, som gjorde den mer komisk. Selv Anna måtte smile.

Det verste var hendt, men det var *kommet*. Som engang før tenkte hun det — som engang før kjente hun nesten lettelse ved det. —

Da Per dagen efter gikk til universitetet, følte han sig så snodig tom, som hadde han ikke fått mat på flere dager.

Ikke for at han hadde trodd, det skulde gå anderledes med faren og damen; men det var rart med faktum likevel ...

Han hadde ikke riktig likt sig sammen med familieguttene i det siste. Det blev vel ikke bedre herefter. Sønn til moster Bitten hadde et snitt med å anbringe sine lykkelige foreldre i allslags sammenheng . . . Mange steder han kom, hadde de ikke kjent til denne ugreien med foreldrene. «Hyggelig for Dem, student, så lenge De kan beholde Deres mor her inne,» hadde nylig en frue sagt til ham. Det blev kuvending herefter. Han hadde ikke akkurat trang til å være med på den . . .

Men det var kamerater nok å ta av — utenbys karer, hybelgutter. Han vilde få istand en klubb sammen med dem.

I følge med den yngste broren gikk han hjem til middag. Sverre hang med hodet. Han ønsket hele Oslo dit pepperen gror! Og skolen enda lenger! Og morbror Hans Johan lenger enn langt! «Skrujernet,» kalte guttene ham.

«Han vil skru dere til mannfolk. Vær ikke tosket, gutt,» sa Per. «Han kan lære dig et ord eller to du har bruk for.»

«Han klyper og kniper,» sa Sverre.

«Ja, når det kniper for dig. Heng i, så frir du dig.»

«Bare far kommer hjem igjen, så!»

Per så ut i luften. Sverre vilde stikke av! Han hadde kjent det på sig — når brudeparet kom tilbake, stakk Sverre og Ingrid. Lykke på reisen med dem. Så fikk han rummet sitt for sig selv.

I døråpningen til stuen stanste begge guttene. Rummet var fylt med blomster. Midt i den festlige farveprakten stod moren, høi og mørkklædd, sølvgrå i håret, med store, dunkle øine.

«Ja, hvad syns dere, gutter? Døren har ikke stått. Alle mennesker sender mig blomster.»

Brev og buketter blev ved å komme den følgende uken. Hilsen og gode ord fra venner og kjente. Kortene gikk fra hånd til hånd, selv smågutten stavet sig gjennom de vriene skrifttegnene. Og alle fire barn tydde sig nærmere Anna, i en slags ærefrykt. Ingrid's tanker fikk vanskeligere for å lete sig frem til faren; hele verden holdt med moren ...

Farven kom og gikk i Annas kinner; av og til sa hun det hun tenkte, høit:

«Folk vet da enda forskjeil på rett og urett, barn. Jeg visste ikke, jeg hadde så mange venner.»

Da en tid var gått, kunde ikke moren lenger la være å se, at Sverre og Ingrid vantrivdes i Oslo.

Smågutten magret. Om eftermiddagen hang han omkring leiegården, stod håndfallen og så på barna, som bygde snefestning uten på plassen. Når hun åpnet vinduet og ropte til ham: «Bli *med*, Sverre! Sneskuffen står i vedkjelleren,» — så vridde han uvillig på sig og drev vekk. Han saknet kameratene sine ... Og sjøen.

Skutene og bryggen ... Hun bad sine brødres små sønner til selskap for ham; men de var så rappe i munnen, de målbandt Sverre.

Med Ingrid var det ikke bedre. Det var vanskelig å skaffe henne venninder her inne — de unge pikene levde i klikker, Ingrid var en fremmed fugl; og hun bød ikke til å gjøre noe selv — hun smilte ikke og strålte ikke som Annik, bet ikke fra sig heller. I alle fristunder satt hun på stolen og sa: «Isch, jeg har ikke lyst så,» til alt moren forslo. Da Bitten holdt ball for de unge, tok Anna pengene, hun hadde lagt til side til klær, og kjøpte kjole til datteren i en av de store magasinene. Men da Ingrid stod foran speilet i den vinrøde stasen, sa hun bare:

«Den er ikke det grand pen — det var det jeg sa, mor!»

«Smil og se glad ut Ingrid,» sa moren. «Kjolen er nydelig, den.»

Å, den krumme ryggen — og gjepen, som drog munnen skakk ...

Neste dag ved den sene frokosten gav Per festberetning. Han hadde danset med e lita snelle, hun hadde ikke vært verst, hun. De hadde fått fuglestek og tre slags is. Moster Bitten var råflott.

«Hvem danset *du* med da Ingrid?» spurte moren.

«Han hadde tannpine. Han måtte ut i gangen og ha jod på tannen hele tiden.»

«Det var vel flere gutter enn ham?»

«Hver har sin,» sa Per. «Ingrid var uheldig.»

Ja, Ingrid var alltid uheldig ... Anna syntes hun kunde *se* henne sitte i en av de store stolene i Bittens stue, blade i et album og late som ingenting ...

Hver lørdag middag holdt barna stort kråketting ved bordet. Det gjaldt, hvad søndagen skulde brukes til. Alt, som kunde kreke og gå drog «opover» da: på veiene mot Tryvannshøiden, på løipene innover Nordmarka. Moren vilde skaffe Sverre følge, vilde telefonere til slektens gutter. Men Sverre protesterte. Han vilde heller gå tur med moren og Ingrid, hvis han var nødt til å være ute ... Når han ikke fikk være med Per så.

«Du kan ta med dig Sverre, som er broren din,» sa Ingrid.

Nei, Per skulde avsted med kamerater. Det fikk være nok, han én søndag hadde dradd på broren, som ikke kunde henge med — gikk og pep i bakken og tok løipene på rumpen.

Hissigst stod striden mellom ham og Annik. Annik manglet ikke følge, men hun vilde på hyttetur — hun vilde dra opover straks de hadde spist, hun vilde ligge på stua om natten, sånn som alle de andre.

Hver lørdag var det samme kamp — småjenta kastet kniv og gaffel og trampet i gulvet:

«Du har ikke noe å si over mig! Hvis mor lar mig få lov så! *Mor!!*»

Men Anna måtte holde med Per. Hvis dette

hyttelivet var, som Per sa, måtte Annik bli hjemme.

«Når jeg aldri har vært med der, kan vi vel ikke vite hvordan det er der,» ropte Annik.

«Men jeg har vært der,» sa Per. «Jeg akter ikke en dag å gifte bort en søster alle gutta har tøiset med. Så vidt du vet det.»

«Uff, Per!» hvisket Ingrid med spilte øine.

«Akkurat som jeg ikke kan passe mig selv!» skrek Annik.

«Ikke på stua,» sa Per.

«Per får råde,» sa moren. «Det er Per som får avgjøre denslags nå.»

Og småpiken gråt og Ingrid kom med innkast. Anna bøide hodet og kjente hun var blitt vekere enn før ... Hadde det ikke vært for Per, hadde hun ikke klart å nekte barnet denne utferden.

En eftermiddag sist i februar hendte en ulykke. Annik var ute på ski med en venninde — oppe i Aker tørnet hun mot en bil og brakk benet. Folk kom til — hun var blitt kjørt til lægevakten. Fra Rikshospitalet fikk Anna beskjed i telefonen, at datteren var lagt inn der.

Da hun noen timer senere gikk ut av sykerummet, hvor barnet lå i en av de hvite sengene, selv så hvit mot puten, satt enda den første skrekken i sinnet. Men innunder skrekken reiste noe annet sig — noe seierrikt, som med ett gjorde henne mer levende.

Alt der inne på hospitalet hadde minnet henne om Roar — lukten og sykesengen og lægens lerretsfrakk. Det var hennes plikt å telegrafere til mannen nå! Annik hadde fått en liten hjernerystelse; bruddet var nokså stygt, og doktoren kunde ikke si enda, om fallet hadde skadet henne på annen vis. Roar skulde få vite det, som det var!

Neste morgen sendte hun telegrammet til adressen Per hadde fått på brevkort fra faren. Mens hun om formiddagen satt ved datterens seng, fulgte hun det på vei; og da hun tenkte: nå er det fremme — strøk en het ophisselse gjennom henne. Hun visste hvad han følte nå — han, som alltid var så redd, straks det feilte barna noe.

Ved middagen snakket hun og de andre tre bare om dette: hvordan faren vilde ta nyheten.

«Han tenker iallfall ikke på annet,» sa Anna.

«Nei, det gjør han ikke,» stemte Ingrid i.

«Tror du han kommer hjem, mor?» spurte Sverre.

«Meget mulig,» svarte moren.

Alle følte de det, som var han nesten her i stuen.

Da det første telegrammet med bønn om nærmere opplysninger kom, gav moren Ingrid ordre om å skrive. Og hun sa: «Det er ingen grunn til å pynte på noe, Ingrid. Det vil bli en lang historie, i beste fall.»

Han kom ikke hjem. Men han vilde ha daglige telegrammer om tilstanden. Og Annik fikk

brev. «Alle fars tanker er hos dig, ungen min»
— stod der ...

Med reist hode og en dunkel brann i de mørkeblå øinene gikk Anna Liegaard sin gang til og fra hospitalet. Rettferdigheten er ikke så ringe, som menneskene vil gjøre den! Roar hadde fått føle det; kvinnen, som var hos ham, hadde fått vite at han var bundet med bånd, som aldri kunde løses ...

Da faren en dag i et brev til Per bad om å få telegrammene sendt til en ny adresse, til Pasteur-instituttet, hvor han arbeidet — da visste Anna, hvad det var hendt: Frøken Tofte — som hun enda alltid kalte henne — kunde ikke dele dette med ham. Det skulde *hun* og barna være alene om ...

I tre uker lå Annik på hospitalet. Tynn, med et nytt, litt blekere solskinn om det vakre, selvrådige fjeset, kom hun hjem. Brødrene bar henne op trappene, på krykker humpet hun inn i stuen.

Et par dager senere fortalte Per en kveld moren, at Ingrid og Sverre helst vilde reise sydover og være i leiligheten, når faren kom hjem om et par uker.

Moren tok det roligere, enn sønnen hadde ventet. Hun satt litt og så ut for sig med de sterke øinene. Så sa hun:

«Jeg har tenkt mig det. De trives ikke herinne. Kanskje det er best så, Per. At vi er sammen allesammen, fremdeles — på *den* måten.»

Men hun kunde ikke hjelpe, at det krøp en liten kulde inn i henne, når hun så på den eldste datteren — så, hvordan Ingrid levnet til denne siste tiden ...

Dagen før avreisen tok hun henne og småguttene for sig. Mange løfter måtte de gi henne: hver uke skulde de telefonere til henne fra Sturlands. Hvis noen bad dem om å kalle frøken Tofte mor, så forstod de vel, det var upassende? *Allt* som hendte, måtte de skrive og fortelle henne.

«Jeg stoler på dere,» sa hun til slutt. «Jeg stoler på at du holder dig til din mor i ett og alt, Ingrid.»

Ingrid svarte ikke. Men hun rakte ut hånden, som moren bad henne, og de tynne, kalde fingrene trykket til inni morens sterke ru håndflate.

Hun holdt med moren — for det gjorde alle. Men hun kunde ikke være der, hvor faren ikke var ... Og hun la pannen inn mot sin egen arm og gjemte øinene.

A tter var de bare tre i den vesle leiligheten. Annik hadde begynt på skolen igjen, Per gikk til universitetet, gikk på kino og på møter, hadde somme tider kameratklubb hjemme. Anna hadde fått en kone til hjelp tre ganger i uken, ellers greide hun husstellet alene.

Og nå blev det litt efter litt realitet for henne, at livet var festnet i endelig form. Som de nå levde og hadde det, skulde det være år frem-
efter. Det var *virkelighet*.

Sympatien, som hadde overrislet henne så vårilig ukene efter Roars giftermål, var der vel enda. Men menneskene glemmer så fort. Fruene i de hjem, hun og Roar sammen hadde besøkt, bad henne av og til i dameté. Selv holdt hun små teselskaper for dem og sine nærmeste. Men hun lengtet efter festlige måltider med mange par rundt bordet; med økende bitterhet skjønte hun, at i dem var det ikke lenger *hun*, som blev buden.

Hun klaget sig til sin mor.

«Men du har da alltid foretrukket dame-
selskap, Anna,» sa gamle fru Randby.

«Ja,» svarte hun. «Men det var *frivillig*, mor.»

Ordet blev ved å arbeide i henne. Frivillig kan et menneske bære så mangt. Men *hun* hadde lidt overlast — mot henne var det blitt øvd vold. En vanskelig økonomi hadde hun og Roar hatt de første årene; hun hadde holdt ut, for hun visste det var en overgang. Nå kunde det komme et raseri over henne, når kassen mot månedens slutt blev tom. Hun kunde ikke lenger gi bort med åpen hånd, kunde ikke søke kjente forretninger og ta varer på mannens kreditt. —

En mai morgen kom det telefon til Per, faren var i byen og vilde gjerne se ham og Annik. Da sendte Anna bud med barna, at hun ønsket en samtale med ham.

Og neste dag søkte hun ham på hotellet.

Halve natten hadde hun ligget og tenkt på dette møtet — rustet sig til det med all den harme og bitterhet, hun hadde spart op. Men da hun fikk se den høie skikkelsen hans i hotell-vestibulen, sviktet alle forsett henne; han var solbrent og sund — hadde nye, lyse klær — han så ung ut ... Hun slo ned øinene, sinnet famlet blindt efter feste, hun kunde bare hilse ham med å bøie hodet enda litt dypere.

Han viste henne inn i en salong — et leseværelse med aviser og tidsskrifter på bordene. Det var tomt. Men der kunde komme folk når som helst ...

«Har du ikke et rum, hvor vi kan snakke uforstyrret?» spurte hun.

«Det du har å si, får du si her,» svarte han.
«Jeg har liten tid.»

De minuttene samværet varte, fikk hun forklart ham, at hun ikke kunde greie utgiftene til hus og mat og barn for det beløp, han de siste to månedene hadde sendt henne.

Hun måtte streve for å holde røsten stø — ordene blev få og uten kraft.

Han svarte henne kort, at han foreløbig ikke kunde skaffe henne mer. Han måtte nøie sig med det samme selv, og de var fem mennesker.

«Det er billigere å leve i en småby, Roar. Og det går vel an for andre også å greie sig uten fast hushjelp.»

Han svarte ikke på det.

«Og Per trenger nye klær.» Hun hørte selv, det kom syt i tonen og hun rødmet.

Han var villig til å betale en dress til Per. Dermed fikk det være.

«Du bor dyrt,» sa han. «Du måtte kunne greie dig med mindre rum, nå Ingrid og Sverre er hjemme.» Han reiste sig.

Hun så op.

«Til mig har du ingenting å si?»

«Nei.»

«Tenker du aldri på — på før?»

«Ikke hvis jeg kan undgå det.» Plutselig bøide han sig litt ned mot henne og sa lavt og langsomt: «Jeg skal si dig en ting, Anna. Du døde i mig for godt, da du tok det året fra mig. Først forsinket du separasjonen; siden tok du et helt

år av mitt liv. Det kommer jeg aldri til å glemme.» —

Gjennem lange grå gater gikk hun opover mot nybygget. Hun gikk ustøtt — snart i rykk av stor hast, snart langsomt. Som fra bakhold hadde alle nattens tanker kastet sig over henne, straks hun satte foten på asfalten utenfor hotellet. Hun hadde glemt sig derinne — hun hadde ligget under — hun hadde ikke fått sagt noe av det, hun vilde si! Og de usagte ordene gjærte og suste i henne, ropte med høi røst i henne — et par ganger var hun ved å snu for å gå tilbake og få gitt dem fra sig.

Han trodde, han var ferdig med henne! Han hadde sagt, hun var «død» for ham! Å, han skulde få vite, at hun levde — at hun enda kunde ramme ham!

Da hun hadde låst sig inn i leiligheten, banket hun på Pers dør.

Han var hjemme; med snadde i munnen åpnet han for moren. Hun satte sig ved bordet med alle bøkene.

«Jeg har snakket med far,» sa hun. «Han vil ikke øke vårt underhold.»

«Han kan ikke,» svarte Per. «Praksisen hans er gått tilbake.»

Anna ranket sig.

«Er den *det?*» Og blodet skjøt frem under ansiktshuden — Karoline Sturland hadde spådd det! Her i byen er det bare én fru Liegaard,

kjære Anna, hadde hun skrevet. Det vil din mann og hans nye frue få føle . . .

«Jeg skal skaffe mig et studielån,» sa Per. «Jeg har snakket med morbror Hans Johan om det.

Morens øine blev mørke og blanke.

«Da syns jeg, du skulde følge Hans Johans råd og ta din mors navn også, Per. Da skylder du ikke far din utdanning engang.»

Per svarte ikke. Den korte snadden vippet litt mellom tennene, som bet til om piperøret.

«Du vet, jeg har alltid sagt det: barn skulde bære sin mors navn. Så slapp verden for fusk og mange forviklinger. Og Randby-navnet skjemmer ingen, Per. Det kan du bære med ære.»

«Vil du kalle dig ved ditt pikenavn, mutter?»

«Nei, den gleden gjør jeg henne ikke.»

Per smilte — han satt og streket med pipe-spissen langs en sprekk i bordplaten. Anna reiste sig.

«Tenk over det,» sa hun. «For dig kan det bli en fordel. Når det kommer et nytt kull sønner.»

Moren gikk. Gutten blev sittende og tenke.

Fra den dagen han leste at det nye ekteskapet var kommet istand, hadde hevntanker grodd i ham; grodd over billedet av faren lik ugress. Han hadde fått vite, hvad skinnsyke var. Med bare nevene kunde han kvalt «jomfruen».

Men igår, i gjensynet med faren, hadde han fått vite noe mer. Såvidt hadde han kunnet

styre sig, da han møtte de brune øinene hans bak lorgnetten — slik hadde han lengtet etter ham ...

Og farens navn vilde han bære tvers gjennom alt. Blev de fler om det — *han* var likefullt den første.

Når Anna Liegaard hadde talt med de fraværende barn i telefonen — lørdagseftermiddagen ringte gjerne Ingrid op, sjeldnere kom Sverre — fikk hun alltid de samme tunge tankene. Hvor sterkt hadde de to festet sig ved frøken Tofte? På et og annet syntes hun merke, Ingrid holdt stand; med småguttene var det vel mer tvilsomt — der går så mange veier til et barns hjerte ... Hun skulde ha begge hos sig på landet til sommeren; men tiden gikk tregt.

Og hun fikk andre anfektelser. Talte Roar med den fremmede kvinnen om fortiden? Fortalte han henne smått og stort? Alle deres felles minner — de onde og de gode — utleverte han dem?

Når denne tanken tok henne, måtte hun la arbeidet ligge. Det andre, som var de to imellem, blev fjernt og lite å bry sig om mot dette. Legemlig utroskap — den var nesten for ingenting å regne mot *sinnets*. Han kunde gjort frøkenen til sin frille — hadde hun aldri fått vite det, hadde hun ikke gjort sig vondt av det! Og selv om hun hadde fått greie på det — nå visste

hun, det hadde vært et *lite* forræderi. Erotikk — i underverdenen hørte den til, i mørket! Sammen med alle de andre primitive instinkter, menneskene må kue, skal de bli mer enn dyr. Hvordan kunde noen være så forgjort, at de ikke forstod det? Det skjønte hun ikke — nei, det skjønte hun ikke!

Sent en aften drev hun rastløs op og ned i stuen, herjet av disse tankene. Da ringte det på entréen. Hun lukket op — utenfor døren stod fru fra leiligheten ved siden av hennes. Hun hadde aldri før vekslet ord med henne — fra første stund hadde hun følt uvilje mot den blonde damen, som kveld etter kveld skrådde over plassen, pyntet og lettvent. Et par ganger hadde hun sett henne komme hjem fulgt av en herre ...

Kald og fjern i øinene så hun på henne — det lyse håret var ikke velflidd som ellers, ansiktet var upudret ...

«Undskyld, fru Liegaard!» Den bergenske røsten var gråtkjøvd. «Undskyld at jeg forstyrrer Dem så sent! Men jeg er så grusomt fortvilet — min lille pike er blitt syk, det kom på en eneste gang, imorges var hun frisk og tidig, og nå fantaserer hun! Å gud, hvad skal jeg gjøre! Så husket jeg på, De er doktorfrue — å, vil De komme inn og se på Lissa og si hvad jeg skal gjøre! Mitt navn er fru Blich-Jensen — ja, det er min fars navn.»

«Har De en liten pike?»

«Ja, og hun skal få være hos mig i fjorten dager. Og jeg har ikke sett henne på et år. Og nå er hun blitt syk og det er så skrekkelig for mig.»

«Det er bedre, De telefonerer etter en læge, frue.»

«Ja — men å kom og se på henne først, fru Liegaard, jeg tør ikke gå ifra henne.»

«Ja ja —» Anna fulgte damen. Noe i de hjelpeløse, rødkantete øinene hadde minnet om Ingrid ...

Leiligheten der inne, litt mindre enn hennes egen, var sparsomt, nesten fattigslig møblert. Annas ansiktsdrag myknet — de blåmalte tre-stolene, det gamle nøttetres piano stemte henne mildere; hun hadde ventet å få se noe annet ... Da hun bøide sig over den vesle piken, som lå i en stor jernseng i det innerste rummet, hvasket hun: «Stakkars liten,» og la hånden varsomt på barnets feberhete panne.

Moren hadde satt sig på sengkanten, med en av barnets små hender inn mot lebene mumlet hun: «Lissa mi, Lissa — kjenner du mamma? Her er mamma, Lissa mi!»

«En stygg — en stygg vovov — bort — bort ...» stotret barnet.

«Å hun tror det er en hund her inne! Å, hvad skal jeg gjøre!»

«De har ikke annet å gjøre enn å få fatt i en læge. Alle barnesykdommer begynner med feber. Det kan være hvadsomhelst.»

«Lissa — her er mamma, Lissa.»

«De kan gå inn til mig og telefonere. Til venstre i gangen. Her er entrénøklen. Jeg skal sitte hos barnet så lenge.»

De minuttene, hun var alene, prøvde hun å telle den lilles puls. Men fireåringen rykket til sig armen, bare hun kom nær den, lå og kavet og snakket om hunden.

Og Anna så sig omkring i det nakne rummet. Herinne hjalp ikke engang møbler et menneske til å glemme, at det levde i utlendighet ...

Hun reiste sig for å gå, straks damen kom tilbake. Da tok den fremmede om hånden hennes med begge sine og tigget henne om å bli til doktoren kom.

«Jeg er så redd, jeg er så gyselig redd, fru Liegaard!»

«Ja,» sa Anna. Hun prøvde få makt med sin medkjensle.

«Vi har bare henne. Jeg har bare Lissa. Og jeg døde nesten, da hun kom til verden.»

«Hvorfor er De ikke hos henne?» Hun hadde satt sig ved vinduet. Gjennom et halvklart, rødlig gardin skimtet hun plassens store, elektriske buelampe, som hver kveld kastet sitt frosts skjær innover hennes egen seng.

«Jeg fikk ikke beholde henne. Min mann, min forrige mann gikk til retten, han blev tilkjent barnet. Å gud, å skille mor og barn er syndig, fru Liegaard! Vi som hører sammen fra begynnelsen av.»

«Ja,» sa Anna. Gardinet la en kunstig rødme over ansiktet med den høie nesen og den dype rynken mellom brynene. Uten å se op, spurte hun: «De reiste fra Deres barn da?»

«Jeg måtte! Jeg kunde ikke holde ut lenger. Jeg trodde aldri, de vilde ta Lissa fra mig. Jeg var så grenseløst ulykkelig.»

«De har ikke sett ulykkelig ut. Jeg har jo *sett* Dem.»

«Nei — nei *nu* er jeg ikke ulykkelig ...» Det oppløste ansikt samlet sig likesom, under vippene gled blikket vekk fra barnet — hun så inn i noe annet, lebene skalv på henne. «Og jeg tror, jeg skal få Lissa tilbake, når alt blir ordnet. Når hun blir større, da kommer hun tilbake til mig. Jeg skal gifte mig om tre måneder. Min — min forlovede er det beste og snildeste menneske i hele verden. Det er han, som betaler husleien her.»

Anna rørte på sig.

«Undskyld at jeg sier det som det er, frue; jeg føler ikke noe for kvinner, som forlater sine barn.»

«Å, gå ikke fra mig! De — De ser så moderlig ut! Jeg syntes det, første gang jeg så Dem, da De tok imot møblene Deres ute på plassen. Og — og De, som har levd så lenge, De vet da, at et forhold blir så grusomt stygt, når kjærligheten er forbi! Jeg var så ung — jeg var så dum — det var en misforståelse alt sammen! Jeg hadde gått til grunne, skulde jeg blitt hos ham!»

Annas øine flammet til.

«Det sier alle, som svikter sitt ord.»

Skikkelsen borte ved sengen reiste sig halvt:

«Men jeg blev slem og ond! Og det har vi ikke lov til å bli, fru Liegaard! Nå — nå kunde jeg takke alle mennesker på mine kne bare for at jeg lever! Nå — nå er allting anderledes, solen og regnet og alt jeg ser! For kjærlighet er det eneste ...»

«Si erotikk.»

«Ja — kjærlighet og elskov, det er jo det samme?» Ordene kom sakte som et åndepust borte fra mørket. «Det er jo dem, som gjør, vi er *till*! De er det sterkeste av alt!»

Hun tidde litt. Så sa hun sakte som før: «Hvis det ikke var for Lissa, kunde jeg gå i døden for ham. Og jeg kunde dø *glad* — nå jeg vet, hvad det er ... Hos ham glemmer jeg alt.»

Anna hadde lagt hendene sammen i fanget; hun satt og stirret ned på dem.

«Barnet også?»

Moren reiste hodet.

«Ja, det finnes sånne stunder, det vet De jo, fru Liegaard. Vårherre selv har skapt oss sånn.»

Et øieblikk kunde Anna ikke røre et lem. Blygsel og skrekk lammet henne. Og som engang før, som engang for lenge siden, vilde et skrik frem i henne.

Rømme — komme sig ut — ikke høre et ord mer!

«Jeg må gå ...» Såvidt fikk hun det frem.

Og hun syntes, hun måtte ta i av alle krefter for å komme på føttene.

«Er De vond på mig? Å, men det var så godt å si det til noen! Jeg er fremmed her i byen — hele dagen snakker jeg ikke med et menneske!»

Fremmed her i byen ... På veien mot døren rørte hun den unge mors arm.

«Gid De må få beholde barnet,» sa hun.

Lenge blev hun sittende i sin egen, nattstille stue, skjelv og med hamrende hjerte.

Hun hadde sett ned i et ukjent dyp. Noe hadde kalt på henne — det var ikke Roars røst lenger, som sa ord hun ikke kunde svare på. Ikke den lille fremmede kvinnens heller. Pint og dunkelt følte hun, det var livets egen. Og hun kunde aldri svare ...

Omsonst prøvde hun få frem billedet, hun hadde gjort sig av kvinnen der inne: en lettferdig dame, en Eli Tofte, en Marietta Tiller. Men det nektet i henne — øinene hadde vært ærlige, de hadde lignet Ingrid's øine; et sannferdig menneske hadde sagt ordene ...

«Det fins stunder, da en glemmer alt ...»

«Vårherre selv har skapt oss sånn ...»

Hun helte sig frem, over sitt eget fang. Hennes barn var kommet til verden. Lydighet mot livet hadde skjenket henne dem. *De* hadde vært hennes lønn.

Vårherre hadde skapt *henne* også.

Da tårene kom, stanste hun dem ikke; urørlig

satt hun og lot dem falle som regn mot skjød-
det. —

Før hun gikk tilsengs lukket hun sig inn i
Anniks rum. Hun tendte lampen under taket —
hun måtte se barnet et øieblikk.

Med en spe arm bak nakken sov småjenten.
Da lyset kom, snudde hun ansiktet ned mot
puten med et lite, utålmodig rykk.

Bøid over det betraktet moren de halvåpne
lebene og øiefrynser, som lå tett og mørk inn
mot kinnets barnlige runding. Så bøide hun sig
enda litt og gav med spissen av lebene det myke
kinnet et kyss.

«Glemme *dig* ...» hvisket hun. Og med et
dypt, befriet åndedrag rettet hun sig op, rakte
hånden ut og slukket lyset.

Siden hun hadde fått stemmerett hadde Anna Liegaard stemt med venstre — tro mot sin fars gamle parti og alltid med frisk iling av stolthet over at kvinner var *med*.

En kveld i oktober, kvelden før valgdagen i Oslo, satt hun lenge oppe og snakket med sin eldste sønn.

Per hadde meldt sig inn i Det norske Arbeiderparti. Han prøvde overtale moren til å stemme som ham. De blågrå øinene hadde glans som av stål, der han satt midt imot henne ved stuebordet og svarte kvast på alle hennes innlegg.

Men det var ikke guttens argumenter, som gjorde Anna fortenkt og stundevís helt taus. De talte om politikk, om samfunndsforhold, om verdenskrigen for snart ni år siden og om Europas tilstand — *hun* syntes det var, som talte de hele tiden om det, som hadde hendt dem selv disse siste årene. Alle sår blødde frem igjen — uretten hun hadde lidt, blev besk og ny, oprøret mot skjebnen reiste sig i henne som de første ukene her i dette fremmede hjemmet. Når Per

talte om de fattige, de undertrykte, syntes hun, han snakket om *henne*. «Du trenger ikke forklare mig det,» sa hun. «Vi er jo selv fattige.» Og da han svarte, at hun ikke måtte snakke bespottelig, brøt hun ut: «Den som engang har hatt det godt, blir fattigere enn dem, som aldri har hatt det!» Når han nevnte ordet rettferdighet, dette ord hun hadde elsket, dunklet hun til i øinene og lukket lebene om et lite, bittert smil. Og da han sa: «Du ser det selv, mor, hele verden er i smelteovnen,» så tenkte hun på gamle dager og måtte svare: «Ja, alle begreper er visst i oppløsning nå, Per.»

Tiislutt talte sønnen lenge uten at hun brøt ham av. Det var natt og stilt rundt omkring dem. Pers smale ansikt blev så tydelig i det hvite lyset fra lampeskålen, som hang over bordet. Kinnbenet stod frem like innunder huden, og mot den høie neseroten lå en blålig skygge og gjorde øinene som større; og når de tynne lebene rørte sig hurtigere, drog en liten, skarp skrukke sig skakt ned mot haken i venstre munnvik ... Han var blitt eldre; moren syntes med ett han var *eldet*. Og plutselig hørte hun ikke lenger — en avmektig harme tok henne; mot ham, som hadde bragt det dit, at deres eldste sønn satt her med en gammel rynke i munnviken!

«Du biter tennene sammen når du snakker!» brøt hun ut. «Du er begynt å snakke bak lukkede tenner!» Og da Per prøvde å fullføre setningen, han var midt i, nesten ropte hun: «Å, det

er fars skyld altsammen, det er skilsmissen, som har gjort dig slik, det er fars forhold, det er det nye ekteskapet — det skulde være forbudt, det skulde være forbudt!» Hun knuget ihop hendene.

«*Nei, mor!*» Per kastet overkroppen frem, han la sig utover bordet og skjøv med et støt vekk visittkortskålen, som stod mellom dem. «Du tar feil, mor! Vi er ferdig med alt slikt! Vi er forbi det — det er jo det, jeg har sittet her og forklart dig! Det interesserer oss ikke mer — det skal fan ikke ha lov til å forstyrre oss lenger! Om en kvinne har sin dyd eller ikke — det vedkommer ikke andre enn henne selv! Det skiller ikke samfundet! Om ektefolk bedrar hverandre, dem om det! Et par, et menneskepar er ikke mer det centrale i livet, vi gider ikke lenger høre og lese om deres tretter og oppgjør og forsoninger! Vi er lute lei dem! Alt som er å si om erotikkens pathologi er sagt og skrevet — *utskrevet* — i to hundre år! Vår — vår interesse roterer ikke omkring «arnen» og hodeputen — vi har annet å tenke på, vi har annet å kjempe for — det er jo det jeg sitter her og forklarer dig! *Allt det der spiller ingen rolle!*» Han slo mot bordplaten. —

Annas svakt uthvelvete øine hadde en liten stinnhet i blikket, som alltid, når tanken hadde glidd unda det nærmeste. Uten å flytte dem fra guttens ansikt sa hun langsomt:

«Du synes ikke det spiller noen rolle, at vi sitter her vi sitter, Per? Det som har overgått

mig — og dig — og de andre? Det som har ... har gjort dig eldre enn du er. Å gud!» Hun la hodet mot hånden og sluttet den om hake og kinn.

«Jeg hadde en gal innstilling fra begynnelsen. Det er det hele.» Han rettet sig op, han rakte efter henne over bordet og rørte armen, som støttet det sølvgrå hodet. «Vil du ut av alt sammen, mor, så stem med oss! Vi er de eneste, som vet hvad vi vil! Kan noe menneske holde på det som er og har vært da, mor? Hvor har de ført oss, de andre partiene? Inn i verdenskrigen, inn i fallitten, ut i kaos! Mor!»

Hun endret ikke stilling; men hun la sin fri hånd over guttens. Det var Pers harde, magre neve; den hadde holdt henne fast alle disse årene, fra første stund.

«Det gamle er så sterkt i mig,» sa hun lavt.

«Men du er da *radikal*, mor?»

Hun så op. Han hadde skøi i øinene nå, noe mykt og muntert hadde bråtatt det strenge ungguttansiktet. Som for et kjærtegn blusset hun plutselig til.

«Ja,» hun smilte. «Men du vet, jeg er seig — seig; og forstokket også, Per!» —

Inne i det lille sovekammeret, hvor kommoden stod nær sengen som en gammel vaktpost, blev hun liggende våken til det lysnet av dag. Mange kvelder hadde hun sittet her inne og sydd, med døren åpen, og hørt på Per og hans kamerater,

når de diskuterte. Og hun hadde mintes samtalene i hjemmet den gangen hun var barn og ung — de ivrige frihetsdiskusjoner, de strie angrep på religionen, innleggene for og mot kvinnens uavhengighet. Det hadde vært romantikk mot det hun nå hørte: Verdensrevolusjon, samfundsomveltning, arbeiderklassens diktatur. I begynnelsen hadde hun tatt til motmæle, når gutten og hun blev alene. Lik en rekrutt hadde hun ført frem slagordene fra sin ungdom; Per hadde feid dem vekk som bønn. Litt efter litt hadde hun lagt dem bort. Hun hadde forlagt dem — i kveld hadde hun ikke husket et eneste ...

Med hendene under nakken lå hun time efter time og stirret på de blålige lysstrimene, den elektriske buelampen utenfor laget på begge sider av rullegardinet. Livet som det hadde vært før og livet nå — byen fra hennes ungdom og byen idag blev som to skilte verdner for henne. Utenfor veggen her lå plassen, bortenfor den nye, grå leiehus — bakom dem Akerselven. Og på den andre siden elven menneskene, Per kjempet for — fabrikkene og arbeiderbarakene, de endeløse, grimme gatene. Hun var kjent der borte, nå; det hadde falt lettere for henne i det siste å gå utover dit enn veien tilbake mot den gamle bydel. Sammen med Per hadde hun en dag besøkt en syk — i en maurtue av en bolig. Hun hadde ikke trodd, mennesker kunde eksistere i slik elendighet —. Hun hadde

syntes, de bodde dårlig, fattigfolk i småbyen sørpå; og de nødlidende hun og moren hadde gått til, da hun var ung. Men det hadde vært en kartlagt fattigdom, — en nød under opsyn. Ja, hun hadde somme tider tenkt, de bodde trangt og tarvelig nok, hennes egne foreldre. Nu tedde den tiden sig anderledes: midt i sin egen by hadde de bodd, ringet inn av faste forhold, sikre på sin betydning som medlemmer av en stand og et samfund. Med klare rettigheter og plikter.

Hun var skubbet ut mot et grenseskille, hun. Opløsning og usikkerhet — intet hadde hun fryktet som dem; nå var de blitt hennes lodd. Det gamle samfundet hadde sviktet henne — det hadde ikke beskyttet henne. Hvorfor skulde hun bli ved å støtte det?

Som en bør lå nattens tanker over henne, da hun neste morgen våknet etter et par timers søvn.

Det var sol utenfor på plassen; enda med gardinsnoren i hånden blev hun stående og se — rundt foten på den store lyktestolpen hadde vinden sopt sammen en haug med vissent løv.

Haven på Løvli en slik oktoberdag ... eple-treet tungt av frukt ... ripsbuskene ... asters-bedet ...

Hun vilde stemme som Per stemte! Mot Roar vilde hun stemme — mot alle overklassens unyttige kvinner — mot sin egen fortid — mot sitt eget gamle, godtroende jeg! Og hun vilde gjøre

det straks — klæ sig og gå avsted — ikke risikere å vente til senere. —

Ved middagstid kom Per hjem — moren holdt på å dekke bordet. Halvt med ryggen til ham sa hun:

«Jeg har gjort som du bad mig.»

«Har du alt stemt?»

«Jeg gikk straks etter frokost. Jeg tok — jeg tok din liste. Jeg tok ingen andre enn den.» Hun blev litt blekere.

Per var blitt stående fremme på gulvet. Det drøide før han kunde snakke. Noe uventet hendte i ham, overrumplet ham, så han med ett måtte ty til sin gamle styrkeformel: never wince!

Moren hadde stemt med arbeiderne ...

Plutselig visste han, han ikke et øieblikk hadde trodd, han skulde få snudd henne. Det var skjedd — det var en triumf ... Men han følte noe, som lignet skrekk, mens han stirret på den bleke, furete profilen. «En klasse mennesker uten hjemfølelse, uten tradisjoner ...» «Folk, som vil rive landegrensen ...» Hennes egne ord fra før suste gjennom ham. Hun hadde stemt med *dem*. Og med ett brøt en dunkel pine frem i ham — en blind indignasjon på hennes vegne — og han hadde følt den før! På Løvli, for mange år siden, den søndags middagen, hun kom med hele sin politiske trosbekjennelse og faren ikke støttet henne mot ham!

Forvirret, latt i stikken av sitt eget sinn, blek like til lebene rakte han ut hånden.

«Er det så ille med dig, mor?» Han klemte til om fingrene hennes. «Bare du ikke angrer dig!» Annas øine blev mørkere blå.

«Det er for sent nå. Gjort er gjort. Jeg tenkte det i natt: du får tro for oss begge, du.»

Da det blev kjent i Randby-slekten, at Anna Liegaard hadde stemt med arbeiderpartiet, vakte det en bevegelse, dypere enn hennes skilsmisse hadde voldt.

Hun fortalte det selv en søndag middag ved sin søster Bittens bord. Hennes svoger advokaten la ned kniv og gaffel og så på henne. Bitten og moren sa i samme åndedrett:

«Men Anna!»

Og så fulgte en hissig diskusjon — mor og sønn på den ene siden, alle de andre imot. Per førte kampen, Anna støttet ham med små trossige nikk og ord. Stinn i blikket så hun fra mor til søster — så på det lykkelige ektepar, som alltid satt ved siden av hverandre for bordenden — så på alle Bittens vakre ting. Og sa:

«Dere vet ikke hvad ulykke er. Dere har godt for å snakke. Det er vi, som er ulykkelig, som er i slekt med hverandre. Det er vi, som må støtte hverandre.» —

Den arme Anna. Gamle fru Randby holdt familieråd med sine sønner. En efter en prøvde brødrene å tale den eldste søster til rette. Alle

følte det som sin plikt å advare henne. Og en dag i hennes egen stue sa overlærer Randby kanhende det, hele familien sterkest fryktet.

«Du innser vel det, Anna, at ditt forhold til oss vil få brist, hvis du for alvor nærer denslags sympatier?»

«Ja,» svarte hun. «Jeg begynner å skjønne det nå, Hans Johan.»

«Det er dessuten stikk imot din egen natur. Det vil du selv få føle, min venn.»

Efter endt samtale fulgte hun sin kjæreste bror ut i gangen og åpnet entrédøren for ham. Blek og stille blev hun stående og se efter den store, tunge skikkelsen hans. I årevis hadde Hans Johan vært hennes rådgiver og faste støtte. Det var vel forbi nå — det også forbi!

Med en svimmel følelse av total forlatthet gikk hun tilbake til den tomme stuen. «Stikk imot din egen natur,» hadde han sagt ... Men alt, som hadde hendt disse årene, var imot hennes natur! Lenger og lenger ut var hun blitt skuvet — dit hun ikke vilde! —

Det gikk som Hans Johan hadde sagt — familiesammenkomstene vinteren utover blev ikke det, de før hadde vært for Anna. Et ørlite drag av kulde kunde plutselig trekke over ansiktene, når samtalen tok en farlig vending — små, forte øiekast hennes vei sa henne, at moren og brødrene la bånd på sig i diskusjonen. Dagens politikk hadde alltid vært et yndlingstema i Randby-hjemmene, som i de fleste hjem i deres

krets; nå satt hun og Per og hørte til i fiendens leir.

Men når hun blev alene med sønnen, og Per drev spott med sine morbrødres meninger, tok hun til gjenmæle. Han måtte ikke tro, det var gjort på én dag å velte det gamle samfundet, og folk som Hans Johan og hans like! Hun var ikke enig med dem lenger; men overmot skulde hun ikke ha noe av! Da gav Per henne et fort øiekast og la bånd på sig, han også. «Er du sikker på du er enig med dig selv, mutter?» spurte han en slik kveld, de var kommet hjem fra en familiemiddag.

Hun svarte ikke. Og da hun om natten lå og tenkte på sitt gamle jeg, var det som å minnes en stø venn, hun hadde mistet.

En morgen i slutten av april fikk hun et telegram.

Det kom mens hun satt ved vinduet i stuen og lappet en av Pers skjorter. Lyset fra en ung og skyfri himmel falt inn over fingrene, som nett-hendt dreide og la til rette det randete stoffet, så stripe møtte stripe. Sammen med vårsolen gled litt efter litt et armod over henne — en våg lengt efter barna, da de var små og enda trengte henne og krøp inn til henne og var hjelpeles uten henne — lengslen, alle mødre kjenner, når sønner og døtre vokser til, vokser fra dem og blir selvhjulpne og blir mennesker med egen vilje og meninger og tanker, de tier med. Plag-

get hun hadde mellom hendene, blev med ett så underlig kjær. Tøiet, hun gjorde istand til de store barna, var ledd mellom henne og dem —; de gikk ut av døren; hvor de gikk, visste hun ikke alltid; men var hun ikke med dem i annet, så fulgte hun dem i klærne, de bar — i bøting og stoppet strømpehull, der hvert sting og hver tråd hadde gått veien mellom hendene hennes. Barnas egne feil og lønlige brøst — mangel og svakhet ved tøiet deres; hun følte, at anken og omsorgen for begge hadde ett oppkomme i henne; følte det som arbeidet her på sitt lille vis skjøtet på og hjalp over dér, hun somme tider kom til kort med opfostringen . . .

Ferdig med skjorten holdt hun den ut foran sig — det skulde øvete øine til for å opdage boten! La ingen si, at en lapp er en lapp, og den ene stoppen like gjæv som den andre! Bøting er vel ingen *kunst* . . . Stopping og lapping er ikke «radering» nei, tenkte hun plutselig. Men det kan bli *liv*, det også — og for fler enn mig! Og hun husket alle de gangene, hun de siste årene hadde klippet op stoppen på Sverres strømpeknær og gjort dem anstendig istand; til sommeren skulde hun gjøre det på nytt! Het i kinnene reiste hun sig, flyttet på et par blomsterpotter i vinduet; og hun kremtet en liten, kvass kremt i det samme — som varslet hun sig selv mot tanker, som nå vilde frem i henne.

Da var det rengjøringskonen kom inn med telegrammet.

Det var fra Roar. Sverre hadde fått lungebetendelse; de ventet krisen om to døgn; han vilde underrette henne, om hun ønsket å se gutten ...

Anna blev sittende i den gamle gyngestolen med det åpne papiret i fanget. Hun mintes ikke alle de andre timene, hun som idag hadde kjent et savn suge, kjent en vek langt efter barna, både efter dem, hun hadde hos sig, og de andre to. Hun tenkte: Jeg følte det på mig, *jeg følte det på mig* at Sverre var syk — jeg kjente mig så underlig, det var som om noen ropte på mig!

Samme kveld gikk hun ombord i dampskibet.

Det meste av natten blev hun på dekk. Leden vestover lå i lys, sølvgrå demring; hist og her fylte nåletrær bergklovene med sitt eget mørke, dekket åsdraget som milde skygger; skjær og holmer svam langs landet, tedde sig såvidt, som emnet av hav og luft; forover bølget sjøens blanke flate — og langt ute, langt ute skilte en linje, et blekt tegn, jord fra himmel. Dit ut søkte Anna Liegaards blick atter og atter — noe i henne klamret sig til dette skille mellem forgjengelig og uforgjengelig; og mens Sverres lille skikkelse kom og gikk og skiftet i erindringen, rørte lebene hennes sig uten lyd over de samme ordene: Han kan ikke dø fra mig, han kan ikke dø fra mig!

Og hun slapp til hele sin langt efter barnet;

i månedsvis hadde hun stengt for den, tuktet den ned med viljen; dagene måtte leves, arbeidet gjøres — og drøm og lengt er dagens og arbeidets fiende. Nu stod hun viljeløs ved skibets reling og lot det skje med sig, lot minnene komme, som de vilde.

Enda kunde hun se den vesle gutte-kroppen til minste fold og rynke — som hun så den første gang, hun selv fikk vaske ham i baljen. Han hadde holdt sig så ildrød i skinnet som spebarn ... Derfor hadde Roar kalt ham «krep-sen» ... «Hy,» var det første «ordet» han sa ... «Hy,» ropte han og slapp sig og vaklet fra hendene hennes bort i Roars ... Og i sommer oppe i Gudbrandsdalen, da han fikk ri', da hadde han brukt ordet sitt igjen til hesten — Hy, hy! Og kveldsolen hadde gyllet håret hans og alle fregnene ...

Da og da rykket det til omkring munnen i smil. De nådde ikke de tunge, fortapte øinene, kruste bare de fyldige lebene et nu, spilte tanken og var borte. Fra syn i syn vokste gutten til; blev så plutselig nyfødning igjen; og ut og inn av billedene gikk mannen og de andre barna. Støttet mot relingen stod hun til natteduggen spant sitt ørfine dråpenett over den mørke, lodne kåpen og la et blakt skimmel langs deket — hodet sank litt forover på henne, i halvmørke syntes hun, hun seilte tilbake til alt, som hadde vært ...

Hun hadde med sig en liten spånkurv, fylt

med blåveis — vårens første, kortstilkete, halv-åpne blomster. Mosen de stod i var kald og fuktig. Hun kjølte kinnet mot den, da hun neste dag ved middagstid fra dekket så det første skimt av byen. Om en stund fikk hun øie på Ingrids lange, tynne skikkelse ytterst på kaien. Datteren løftet hånden og vinket til henne. Så levde Sverre ... Hun drog sløret ned for ansiktet. —

En dag og en natt blev hun i mannens hjem.

Fra det øieblikk, hun kom frem til guttens seng og så det rødflammede ansiktet og de dunkle, sløve øinene, hadde hun bare én tanke: de måtte redde Sverre, hun og Roar måtte redde ham — som de hadde berget Ingrid, da hun holdt på å stryke med av difteri; som de hadde fått liv i Per, da han falt utfor bryggen ...

Roar hadde reist sig fra en stol ved sengens hodegjerde, da hun kom inn i sykerummet. Han hadde rakt henne hånden og trykket hennes hardt. Å, hun kjente *det* ansiktet hans — det redde blikket, de nedvikte munnvikene, når noe stod på med et av barna. Og hun hadde spurt om sykdommens forløp og han hadde gitt henne forklaring, sett henne bent i øinene og svart nøie på alle spørsmål. Siden arbeidet de sammen, tellet pulsen samtidig, nevnte sakte resultatet til hverandre — gav gutten medisinen, byttet på ham, la ham tilrette igjen. Roar trengte ikke si annet enn småord — ja et nikk, en lyd var

nok til at hun forstod. I årevis hadde hun vært hans hjelper nordpå.

Ingrid kom sommetider og stod litt ved fotenden av sengen. Nå, faren ikke lenger vek fra sykleleiet, trengtes hun ikke her inne — de var likevel to om å stelle Sverre. Når moren en og annen gang løftet hodet, kunde blikket streife datteren; da slo Ingrid øinene ned. Men Anna så henne ikke — hun var utenfor tid og sted, hun følte ikke lenger sitt eget legem som utskilt fra sønnens — det var *hennes* åndedrett, som gikk hivende og tungt over de små, tørre barnelebene, det var hun selv som kjente lise, når hun fuktet guttens hete panne, inne i *henne* bultet og kjempet hjertet mot feberen. Bare på mannen festet hun somme tider blikket og tok styrke av det, hun så — det var hun og han, som sammen stred for et liv, som var hans og hennes.

Da datteren bøide sig over henne og stakk armen inn under hennes og hvasket: «Nå må du komme og spise, mor,» da vegret hun sig først: hun vilde være hos Sverre, hun trengte ikke mat. Og med en fort, sky rørsle rykket hun stolen nærmere sengen — utenfor sykerummet ventet andre tanker henne, hun vilde ikke inn til dem . . .

«Natten kan bli lang, Anna,» sa Roar. «Vi må stelle oss, så vi greier påkjeningen — gå inn og spis først, du.»

Da reiste hun sig og fulgte Ingrid, gikk de

første skrittene som en halvblind. Han hadde brukt et lite ord; hun hadde ikke hørt det av hans munn på mange år. «Vi,» hadde han sagt ...

Lysset i den store spisestuen blendet henne litt, hun måtte sitte med hendene for øinene en stund. Da hun så op, møtte hun datterens vid-åpne blikk — det var så nakent forskrekket, så hjelpeløst rådvilt, at det straks kalte frem en vernende kulde i henne. Hun reiste hodet, så sig om i værelset, la mat fra fatet på tallerknen og spurte nesten kvast, om de var fornøid med den nye piken, de hadde fått?

Ingrid tok et langt åndedrag. Så kastet hun sig inn i svaret, bredde sig og var vidløftig, tøide det ut og snakket lenge om piken Alettes egenskaper; til alle småordene blev som bro over til moren dér på Elis plass; til hun ikke lenger kjente sig brydd og fortomlet, men kunde bruke kniv og gaffel som ellers ...

Og med ett sa hun, uten overgang:

«Jeg vil be om å få gå på husholdningsskole til høsten, da flytter jeg inn til dere, mor.»

«Så? — Tenker du på *det*?» Anna så fort op, så over på det blasse ansiktet med fregnene over nesen — gransket det et sekund, blev vår det usikre smilet og sanset at det ikke var et lykkelig ansikt, ikke ansiktet til én, som go'er sig og *trives* ... Og med ett tinte noe i henne — som hadde følelsen for Ingrid ligget snelagt etsteds. Med en het dirr i røsten sa hun: «Jeg har ventet

på dig, siden du reiste fra mig — sengen din står dér den stod, Ingrid.» —

Timene i sykeværelset gikk som før. Fra hun kom, hadde moren omsonst speidet efter et lite tegn, et eneste øiekast, som kunde tyde på at gutten kjente henne. Nå mot kvelden steg temperaturen — de små neseborene spilte sig og vibrerte under den korte pusten, låkkene lå halvt igjen over øieplet. Når hun bøide sig ned, stod en hete mot henne, som fra et ildsted.

«La oss legge ham i vannpakning, Roar,» hvisket hun. — «La oss forsøke.»

Mannens øine flakket.

«Det kan være risikabelt nå. Ingrid og — — de gjorde det for noen dager siden. Men han er for urolig.»

Anna løftet Sverres vesle, brennvarme hånd fra teppet — da hun slapp den, falt den tilbake som en livløs ting.

«Nå orker han ikke røre sig, Roar. — Hent de store håndklæene, de med den blå randen ...»

Uten et ord reiste han sig fra plassen sin ved sengen og gjorde, som hun sa. Litt efter hadde han gutten i armene, mens hun og Ingrid surret det store, halv våte klæet om bryst og lender og siden festet gummilerret og ulltepper med sikkerhetsnåler.

En times tid senere begynte guttens temperatur å falle. Og efter enda en halv time sank termometret en grad. Ørsmå sveddråper tok på å glinse over den korte, brede neseryggen.

Moren holdt pusten til åndedrettet presset sig frem i små, lukkede sukk, øiehårene rørte sig knapt på henne — usynlig, bare som bud om et gry i selve luften hadde noe senket sig over sengen mellom henne og Roar — de måtte ikke røre sig, måtte ikke skremme det vekk ...

Nå bleknet farven omkring de blårøde, avgrensete kinnrosene; nå falt det snauklipte guttehodet over på siden; de kantete skuldrene minket liksom, halsens muskler slaknet, som hadde det lydt et uhorlig: «tred av» til hele det vesle legemet. Øielåkkene falt helt igjen, pusten blev jevnere — blev jevn. Han sov.

«Det ser ut som han greier det, Annå. Det ser ut som krisen.»

Hun rettet sig op fra sin bøide stilling og så over på mannen. Begges ansikt var grimet og dradd, som hadde den lange spenningen slettet ut alt minespill og ført trekkene tilbake til noe uttrykksløst oprinnelig. Men i neste nu fylte tårene øinene hennes. Da reiste han sig og gikk ut av værelset.

Litt efter kom Ingrid inn — hun gikk på tå og holdt de tynne armene ut fra kroppen; litt vekk fra sengen stanste hun og stirret med halvåpne leber på brorens ansikt.

«Å, så deilig, mor!» hvisket hun.

«Du kan sitte her en stund, Ingrid.»

Benene skalv under Anna, da hun kom sig op — en sval matthet bredde sig i henne. Sverre var berget — gutten deres skulde leve ... Lang-

somt fulgte hun efter Roar — hun måtte snakke med ham nå — høre røsten hans si vennlige småord, svare på spørsmål om Per og Annik.

Inne i stuen lå kveldslyset over ting og tepper. Hun sanset at stoler og sofa hadde fått et nytt, blomstret overtrekk. Men hun så de kjente møblene — de var der, innunder det nye; uforandret ... Og med et støt av heftig bevegelse følte hun alt det gamle ta imot sig, som rørte det henne med milde hender.

Roar stod borte ved rummets store vindu. Og hun blev selv stående. Mannens hode og skuldre tegnet sig mot den bleke skumringen utenfor ruten; uforandret ... Da var det, som alle tanker i henne lukket sig, bødte sig sammen om sekundet — tilværelsen blev *hel* igjen og hun hadde ikke ønsker og ikke ord ...

Roar Liegaard snudde sig — noen hadde dradd ånde her inne; han var ikke alene ... Et øieblikk så han på den høie, ranke skikkelsen — så vendte han fort hodet til siden, unda. Og nesten sprang inn i sideværelset.

Gjennem en åpen dør så Anna, at han dreide på telefonens sveiv. Der inne var kontoret hans ...

Hun hørte han talte med fru Pryser. Han spurte efter sin hustru.

Lik et menneske som våkner, strøk hun sig over øinene — så snudde hun sig og gikk tilbake til sykerummet. —

Denne sommeren var Per en fjorten dagers tid sørpå hos sin far.

Hans eget medisinske studium tok på å nærme sig slutten. Faren hadde de to siste årene arbeidet på en bakteriologisk oppgave for universitetet. Julen for halvannet år siden, da han og Annik for første gang var i det nye hjemmet, hadde han sett litt av dette arbeidet — den gangen hadde han ikke kunnet forstå større av det. Nå nærmet *det* sig også sin avslutning, og han droges mot å snakke med faren både om sine egne saker og hans. Samme dag, moren og Annik reiste til fjells som mosterens gjester, pakket han ryggsekken og tok vestlandsbåten. —

Og opholdet der nede artet sig lettere for ham enn første gang. Klara Ringer hadde forlatt byen — det var det ene. For det annet kjente han sig mer hjemme i huset nå. Det gikk ikke lenger så hardt på nervene å være i rum med farens nye kone — hun var et inventar, han fikk venne sig til. Det klisne forholdet mellom henne og Sverre hadde han fått gjort ende på — brøren holdt sig stram nå, forvekslet henne ikke med moren, iallfall ikke så lenge *han* var tilstede. Og det var sommer, han hadde høve til å være meget alene med faren, på båtreiser og i motorsyklens tilhengervogn opover i bygden. Frøken Tofte, som moren kalte henne, ruvet ikke større i hjemmet heller, disse fjorten dagene; hun hadde fått det gode innfall å dra til

Reistad hver formiddag, drev med å tegne gamle fru Helvig — var visst en slags halvkunstner ...

Den siste aften blev han og faren sittende en stund efter at de andre var gått til sengs. De satt i stuen, for åpne ruter — utenfor vinduet laget fullmånen bro mellom skjærgård og kyst. Fortrolig og ubesværet småsnakket de med hverandre; og når en stillhet senket sig mellom dem, følte Per at tausheten var utynget og god, den også — som før, som for lenge siden. Efter en slik liten pause tok faren et langt drag av snadden og sa:

«Det vil bety mer for mig, enn du kanskje kan begripe, om jeg får universitetets gullmedalje. Det — det vil være en sanksjon av så mangt for mig. Helt siden jeg var i din alder, har jeg gått med verk i mig, efter å gjøre rett for mig på den måten.»

Sønnen så bort på ham i månelysset.

«Da er det snodig, du ikke har tatt fatt før, far.»

«For noen år siden —» Han tidde og tenkte efter. — «For åtte år siden gikk jeg og — og plaget mig med en plan om å ta doktorgraden. Jeg vilde ordne mig og reise inn til Oslo og studere videre. Men det blev til ingenting — som alt det andre dengangen.»

Per kjente, han blev rød.

«Det vil si — at du lot dig stanse av mors innvendinger, formodentlig?» Han slengte det

ene benet over det andre. «At du var for veik — rent ut sagt!»

Roar endret også stilling.

«Du har råd til å være streng — det har alle i din alder. Men — nå har jeg råd til å tåle det også, gutt!» Den lyse røsten fikk en sterkere klang. «Og det er forskjellen på før og nå! Nei — jeg satte ikke min vilje igjennom for åtte år siden. Men det var vel helst for at jeg følte mig uviss, om jeg hadde overskudd nok til et slikt arbeid. Det overskuddet har jeg siden fått. Og det er hun der inne —» han pekte dit hans og konens soverum lå — «som har gitt mig det. Greier jeg opgaven i år, skal du og de andre ikke glemme *det*.»

Det blev en lang stillhet.

Per satt og tygget på en hyssingstump, han hadde funnet i lommen. Med høire hånd holdt han i den og drog til, mens tennene bet sig fast i den andre enden. Og tankene drev på med noe lignende ...

Er det hindringer på en manns vei, så får han rydde hindringene. Det budet hadde morbroren tidlig lært ham å stave ... For ham der borte hadde moren vært hindringen. Hadde *han* ikke opdaget det, før han hadde hørt ymt om skilsmisse? Han hadde til og med sagt til Ingrid, at det var rett og rimelig, om foreldrene skilte lag. Men — efter farens nye ekteskap hadde han fått et annet syn —. Ja, enda kunde det fare en djevel i ham, kom Eli ham for nær.

Ikke lenger siden enn ved middagsbordet idag hadde han hatt sin store glede av å dukke henne i diskusjonen, se henne rødme og bli taus . . . Men — hun hadde vært et middel for faren til å nå et mål. Til livsfornyelse. Den plassen kunde han innrømme kjønnsforholdet, tenkte han, gavmild.

Nå snakket faren igjen.

«Å dø — uten å få realisert sig selv, så å si med levende unger i sig, det — det tror jeg må være det tyngste for et menneske, Per.»

«Stemmer, far!» Han sa det så høit, at han selv kvapp litt. Straks efter la han til, dempet og roligere: «Det gjør visst forresten de fleste — kommer ikke på, hvad de vilde brukt livet til, før det er for sent.»

Roar skuttet sig — der satt en gammelmannsvisdom i denne tre og tyve-åringen, så han nesten fælte. —

Tanker, samtalen hadde vakt, blev ved å arbeide i Per efter han kom hjem til den tomme leiligheten i Oslo. Han gav sig til å gå gjennom sitt forhold til faren, han tok sin egen opførsel for sig. Da hendte det, den fikk som et lite komisk skjær over sig; men — never wince! Hatet, han hadde spandert på «jomfruen», kunde han holdt hus med. Hun var når alt kom til alt hverken demonisk eller forvorpen, men bare som kvinnfolk flest. Engang hadde han villet straffe faren med ikke å ta imot en tikrone . . . Han hadde brutt med Klara Ringer — og han

hadde vitterlig ment, han straffet faren med *det* også! Forklar det, den som kan . . .

I morens øde stue, i kamferlukt og ensomhet drev han frem og tilbake og holdt mønstring over sig selv. Til han en kveld kjente sig ferdig og stanste og så sig om, så på bord og sofa og billeder — og i et plutselig utålmod følte han trang til å sløife avstanden mellom dette halve hjemmet og det andre. «Det er på tide vi sanser oss og kommer på rett kjøel igjen, gutt!» mumlet han — han hadde lagt hånden på toppen av farfarens armstol, bikket den litt bakover og så inn i dens gamle ansikt. — «Vi har hatt nok vrøvl både hist og her, hva?»

Da Anna Liegaard kom tilbake fra ferieopholdet, vekslet hun ikke mange ord med sønnen før hun fikk en urolig kjensle av, at Per på en eller annen vis hadde forandret sig.

Som alltid, når ett av barna hadde vært sydpå, spurte hun ham ut om smått og stort. Med en tørstig tindr i de store øinene ventet hun på svarene og tok dem gjerne op igjen. Så Sverre var aldeles god igjen nå da? Og Ingrid — Ingrid hadde bleksott? Ja, hun trivdes ikke lenger i den nye menasjen, Ingrid — det var ikke å vente heller.

«Og far?» spurte hun. «Han har meget å gjøre?»

«Han er snart ferdig med en prisoppgave, et videnskapelig arbeide,» sa Per. «En jevlig fin bakteriologisk avhandling.»

«Et videnskapelig arbeide?»

«Han har holdt på med det i to år.»

«I to år? Og — og dere har ikke fortalt mig det!»

«Vi visste, det bare vilde ergre dig, mutter.»

«Ja, det vet gud! Er det rart praksisen hans er gått tilbake da, da? Et videnskapelig arbeide!» Annas hjerte tok på å bulste, en høi rødme satte sig fast over kinnbenet. — «Det har vært en fiiks idé hos ham i mange år, Per! Han hadde ruinert oss for lenge siden, hadde ikke jeg fått ham til fornuft!»

«Er du viss på, det var fornuftig fornuft, mor?» Det kom en utfordrende glans i Pers grå øine.

«Han vilde reise fra oss et år! Vi skulde sittet igjen i leiligheten — og leid ut to værelser — og hatt det trangt og vanskelig. Du synes vel det hadde vært fornuftig?»

«Du ser det bare fra en side, mutter — fra *din* kant. Alle er heldigvis ikke så subjektive som du.»

Alle ... Han mente frøken Tofte! Hun kunde se det på ham — på det dulgte smilet, på blikket, som ikke lenger møtte hennes.

«Hun vil innsmigre sig hos ham, derfor holder hun med ham! Og hun har sine egne lomme-penger, sier Ingrid — *hun* kan saktens! Hun er

lettsindig og ansvarsløs og hun har meninger derefter!» Anna tok sig til hjertet. Per lo ...

«Hun har i det hele tatt ikke utpregete meninger mor — og det passer far forbannet.»

Han forsvarte Eli Tofte ... Der la sig en liten skodde for øinene hennes — Pers snauklippede hode, de mørke brynene og den smale ironiske munnen var ikke like innpå henne lenger — noe dunklet ham til, skilte ham fra henne. — «Men mor!» Han løftet hånden for å røre ved, for å klappe ansiktet, som med ett var blitt dødblekt. Hun slo hånden hans vekk.

«Rør mig ikke! Gå din vei. La mig være alene — det er jeg allikevel!»

En morgen, en av de siste dagene i august, fikk Per vite at faren vilde bli tilkjent kongens gullmedalje for sin avhandling. Ved middagstid skiltes han fra kameratene utenfor universitetet og drev sydover, ned mot havnen.

Solskinnet flømnet over hus og gater, gyllent gjennom kjølig høstluft, langt ute over fjorden sitret et spinn av stråler fra sjø og himmel. Men foran Per flyttet en rød ekstrasol sig og gjemte utsyn og mennesker — så uavlatelig hadde han kastet hodet i nakken og stirret på himlens store gullmedalje, at han ikke så annet enn den. Han vilde være alene — alene en time eller to med det som var hendt; og han tok veien gjennom den gamle stenporten på Akershus; oppe på

festningsvullen under trærne fant han en tom benk og der blev han sittende.

Foran ham båret sjøen silkefin og blank; i ham selv båret lykkefølelsen blank og dyp, løftet tankene én for én og bar dem uteder, mens hele sinnet fulgte småbåtene på vei mot solglitret. Han var hjemme hos faren — han var i stuene hos morslekten — den ene efter den andre av de medisinske professorene var han innom. Om noen dager, om noen korte døgn skulde de allesammen lese det i avisene; og kanskje stod farens billed i en av dem ... Kameratene skulde trykke ham i hånden, hele det gamle Frederiks skulde lykkønske ham med hans far. Og til morbror Hans Johan kunde man for eksempel si: «Ja, det kan ikke nektes, jeg har en far, jeg kan være bekjent av.»

Med hatten i hånden blev han sittende under de løvtunge, tyste trekronene, en smal, litt lut unggutt-skikkelse med et ansikt, ingen selvkritikk vaktet. —

Samme kveld kom nyheten inn i Anna Liegaards stue — den kom på vinger, i Anniks skikkelse. Hun hadde spist aftens hos en venninde, enda med yttertøiet på suste hun inn til mor og bror.

«Vet dere noe? Far skal få en gullmedalje! Kongens! Han har skrevet en avhandling! En medalje av *gull!*» Hun rev av sig hatten og kastet den til værs som en ball.

Moren satt foran skrivebordet og gjorde op

regnskapet for måneden; over brillene så hun på datteren.

«Bær dig som folk, Annik. Medaljer har vi nok av her i landet. Gå ut og ta av dig tøiet.»

«Men denne er den fineste av alle, mor, det sa doktor Klausen! Nå er vi barn til en gullmedalje, Per, er det ikke stilig, Per? Han ...» Hun bråtystnet — moren hadde reist sig med et rykk, nå gikk hun ut i kjøkkenet med forte, harde skritt og lukket døren efter sig.

«Hvad er det med mor?»

«At du aldri kan lære, ditt fjols!» Per slo knokene mot bordet. «Hvad raker det *mor*? Det skiller ikke andre enn oss! Du kunde ventet, til vi kom på kammerset!»

Annik kastet med nakken; så jazzet hun bortover gulvet:

«Når han kommer til byen, skal han ut med en gullskilling til mig også! En gull — gull — gullskilling,» nynnet hun. Så listet hun sig helt bort til broren, spisset de røde lebene og hvisket langsomt ord for ord:

«Du — er — rasende — gla — du — også! Jeg — kan — se — det — på — gluggene — dine!»

Da tok Per et tak om den spee pikearmen og klemte til.

«Au — au!» Hun krocket sig og lo sakte og overlykkelig — det var mer enn alle svar, det var et kjærtegn.

Som alle mennesker med utpreget virkelighetssans hadde Anna Liegaard tross i alle beretninger fra mannens nye hjem ikke hatt annet enn en fåket forestilling om det. Tankene hadde ikke hatt noe fast holdepunkt, når de søkte dit — i en ond, grå skoddeverden foregikk det noe; men i oprørte stunder hadde hun ofte disse årene følt det, som kunde alt sammen en dag forsvinne og slettes ut.

Siden Sverres sykdom og besøket der nede var det blitt anderledes. Med sine egne øine hadde hun sett rummene, Roar og barna ferdedes i; godt hadde hun sett sig om, og synet stod spikret i minnet. Når Ingrid nå telefonerte og fortalte om selskaper, de hadde hatt, kunde hun se sine bekjente sitte benket om bordet i den store, lyse spisestuen. Fra sin plass i gyngestolen om kvelden, med lampelys over bordteppe og album og visittkortskål hadde hun ofte en visjon: Det andre bordet, det gamle runde med løveføttene, så nakent uten teppe, med en dunkelblå glasskrukke, fylt av blomster. Som vegg i vegg med hennes eget lå mannens hjem. Det lå der og lokket barna herinne som en felle — med sin rummelighet og sitt solskinn og sitt dansegulv i spisestuen ... Efter Pers ophold dernede i sommer var forandringen med ham kommet. Nå gikk Annik omkring og småsang hele dagen, blank og stor i pupillene — de var til og med blitt *forgylt* nå, faren og alt hans ...

Bitterheten ringet sig som en orm om sinnet,

bet henne og forgiftet henne — konfus og ulykkelig søkte blikket hennes *forbi* barna, når de snakket til henne. —

Det var Annik, med de samme, store pupil-løne og den samme dirr av opgjemt glede i røsten, som en eftermiddag forkynte, at hun og Per neste dag skulde i fest for faren til professor Tofte. Hun reiste sig med et sett fra stolen, hvor hun satt midt imot moren og stoppet gardiner; til hun blev rød i hodet, hadde hun sittet og øvd sig på innledningen, Per hadde lært henne — nå buste ordene like godt ut av henne uten overgang.

Men straks efter mistet det lille ansiktet med opnesen og de buete lebene hele freidigheten — morens øine sprengte sig så rart frem under låkkene, munnen blev skakk og fremmed...

«Men mor!»

Med utstrakt arm holdt Anna henne unda — harmen blev som et stoff under ganen, hun måtte synke, før hun kunde snakke.

«Hun — hun har bedt dere hjem til sig. Det — det er uhørt — det er — uhørt frekt!»

«Det er far som har bedt oss. Fra professor Tofte.» Anniks røst var tynn som kyllingpip. «På immatrikuleringsdagen imorgen — når han har fått medaljen. Mor!»

«Da skal hun ta dere til inntekt. Da skal hun sitte og pynte sig med mine barn. Så alle kan se, de elsker henne.»

Annik vridde plutselig på hodet og speidet

over sin egen skulder — som stod det et spøkelse bak henne, ett, bare moren så . . .

«Ingrid — Ingrid og Sverre er jo ikke i byen, mor.»

«Men du og Per er i byen. Dere er *her*. Og da er det jo rimelig dere blir buden til Toftes.»

«Per vil gå . . .» sa Annik lavt og vissent. «Han har laget en tale til far.»

Nå bøide Anna sig forover, lutet over sitt eget fang, *sank* liksom . . . Hun hadde overlevd å gå ned trappen i Roars hjem en morgen i våres — gå ut av huset, reise sin vei, mens smågutten enda lå hjelpeløs i sengen. Hun kunde ikke overleve mer — alene her, med barna i fest hos Eli Tofte, den timen levde hun ikke over!

Annik la sig på kne innved den ihopkrøpne skikkelsen, hun la armene om morens nakke.

«Jeg skal la være, mor.» Og da ingenting rørte sig under hendene hennes, rykket hun til med dem, så hun fikk det grå hodet inn til sitt. — «Jeg skal la være, hører du! Ikke pip da mor! Når jeg blir hjemme så!»

Det barnlig-runde ansiktet vrent sig i gråt — Per gjorde som han vilde, han! Alltid var det hun, som måtte gi sig — alltid, alltid . . .

Per hadde skrevet talen sin og lært den utenad. Han hadde overveid det nøie og var kommet til, at begge deler var nødvendig. Han måtte gå god for ordene, han sa — og han måtte kunne *si* dem.

Det hadde vært et vrient arbeid og tatt mange nattetimer — å levere fra sig en sannhet uten å utlevere sig, å innrømme uten å rømme val-plassen, det var knuten . . .

Da han immatrikuleringsdagen stod borte ved veggen i universitetets aula sammen med en del andre eldre studenter og ventet på at øieblikket skulde komme og læge Roar Liegaard stige frem og motta kongens gullmedalje, memorerte han:

. . . Jeg vil gjerne si et par ord til dig, far, fra mig og mine søsken. Vi hadde ikke alder og for-utsetninger til å forstå det, som hendte for to år siden, da du og Eli giftet dere. Men vi har sett, at du er lykkelig. Og vi skjønner, at det som har skjedd idag, besegler din lykke — og ikke bare den. Som du selv sa til mig i sommer: nå har du fått dine evner sanksjonert. Som mann til mann lykkønsker jeg dig, far. Jeg vil også takke dig for at du den gangen for fire år siden lot oss få fritt valg og lot mig følge vår mor. Jeg løi, om jeg sa det hadde vært gode år; men dermed er ikke sagt, jeg har hatt vondt av dem. Og idag er jeg kommet dit at jeg kan si sant, når jeg sier, jeg forstår dig. Og det, tenker jeg, er det du helst vil høre. Vi blev jevli gla den dagen vi fikk vite, du hadde seiret i konkurransen. Annik tok en svingom med sig selv. Og jeg har alle de tre andre med mig, når jeg nå drikker din skål, far. —

Om kvelden avleverte han talen ved fest-bordet i professor Toftes villa. Han fikk et lite

trykk i strupen da han kom til: «Jeg løi, om jeg sa, det har vært gode år.» Men det hadde vært sterkere, da han satt og skrev ordene ned inne på sitt eget rum hjemme. I aulaen hadde det også hatt tak på ham; nå hadde han memorert det sammen med talen, nå mestret han begge. Og før første gang greide han å se fullt på Eli — da han hadde drukket med faren gjorde han det, bøide sig litt frem mot henne og sa, mens hjertet slo storm i ham: «Skål!» —

Samme aften var moren og Annik i teatret. De så et muntert stykke og lo flittig. Og de droide så lenge som mulig med å gå hjem — Anna spanderte dagens souper i Speilsalen. De drakk et par glass vin og så ivrig på folk ved de andre bordene — der var sannelig noe å le av, dér også. Det traff sig så heldig, at Annik hadde en venn i salen — to ganger kom den unge mannen og bød henne op til dans. Anna så på dem gjennom stanglorgnetten, smilet satt der det satt, på de enda fyldige lebene, de energiske øinene sviktet ikke ...

Da de kjørte hjemover ved siden av hverandre i trikken, sa hun:

«Ja, nu har vi riktig slått oss løs, Annik, klokken er snart ett.»

«Festlig, mor,» svarte datteren uten å se op.

Pers hatt hang på knaggen, da de kom inn i gangen — så var han kommet hjem. Men i stuen var det mørkt — han hadde alt lagt sig.

Da moren var i seng, hørte hun begge barnas

stemmer gjennom veggen fra guttens rum. Hun snudde sig på siden og brettet snippen av puten over det fri øret og holdt den der.

I dagene etter festen hos Toftes snakket ikke moren til Per utover det nødvendige. Han besluttet sig til å late som ingenting — fra gammelt av kjente han denne kunstige fjernhet i røst og blick, når et uvær hadde herjet henne. Hun hadde prøvd å få ham fra å gå til professor Toftes; med rene ord hadde han sagt til henne at han både hadde rett og lyst til å være med, når de skulde feire hans far. Etter det hadde rimfrosten tatt henne; hun tinte vel med tid og stunder ... Han hadde holdt en tale; den var kanskje ikke videre merkelig — for ham selv hadde den vært jevngod med en programtale. Han aktet å holde den linjen. Og det måtte moren lære å finne sig i like godt først som sist.

Men han åpnet døren litt varligere disse dagene, hadde et speiderblikk, tok en rask oversikt over morens ansiktstrekk, før han satte sig til middagsbordet. Fiendtlighetene var enda ikke avblåst, så han ...

Akkurat ukedagen etter farens og Elis hjemreise fant Per henne alene i stuen, da han kom fra hospitalet. Klokken var tre, men bordet var ikke dekket. Hun satt borte ved vinduet, ørkesløs, med hendene i fanget. Og da hun snudde på hodet, skjønte han noe var hendt; *de* øinene

hadde han sett før — da hun skulde fortelle ham og Ingrid om skilsmissen ...

«Hvor er Annik?» spurte han — hadde søsteren rømt?

«Jeg har sendt henne op til Bitten,» sa moren. «Jeg har fått brev fra far.»

Og igjen fikk Per en veivill tanke — hadde det gått i stykker med faren og Eli?

«Du kan lese det,» sa moren — hun rakte ham to fullskrevne ark, som hadde ligget i vinduskarmen.

Stående leste han dem. Litt efter litt vek det vesle han hadde av farve i kinnene; uten en lyd leste han brevet til henne. Men da hendte det utrolige — han kastet hodet i nakken og lo.

Rystet stirret Anna på ham.

«Du ler? Du synes det er muntert, at Ingrid skal ha et barn?»

«Også med Doffen Andersen! Det er forsyne mig det stiveste! Ja, har ikke hun støtt vært et kronfjols, mutter!»

«Fjols eller ikke — *Ingrid*. Jeg fatter det ikke, fatter det ikke ...»

Per stod og så ned på papiret. Langsamt sa han:

«Ufattelig er det vel ikke akkurat —. Han har jo alltid hengt efter henne. Dere hadde jo ikke så få basketak av den grunn, du og Ingrid.»

«Hun holdt sig vekk fra ham den siste tiden hjemme! Hun lystret og holdt sig vekk! Det hadde aldri hendt, hadde jeg vært hjemme.»

Han dreide litt på det fatale brevet. Nei — det hadde knapt hendt, hadde Ingrid hatt morens øine over sig. Hun hadde alltid vært redd moren, hun. Hadde ikke kunnet ta henne lett-vint — hadde ikke kunnet narre henne i all vennskapelighet. Og nå streifet tankene hans eget forhold til Klara Ringer, kom plutselig bort i det innviklete problem mann og kvinne — hans lille risiko og *hennes* overstore. Og Ingrids ansikt skygget gjennom Klaras, som blev de ett.

«Slik en fordømt tosk!» brøt han ut. «Gå bort og stelle sig så forbannet!»

Anna reiste hodet, de rødgråtte øinene tindret til:

«At du aldri kan tenke og snakke som et dannet menneske, Per! Jeg blir gal av din og Anniks jargon.» Hun tok sig til hodet med begge hendene. Men så var det, som hjalp denne utenoms-forargelsen henne. Ulykkesfølelsen, som hadde lammet henne siden hun fikk brevet, fortok sig litt. Og da sønnen svarte: «Jeg må vel ha lov til å snakke naturlig. Forresten er det jo en naturlig ting, vi snakker om, også,» — da sa hun positivt og nesten rolig:

«Ja, hun får jo gifte sig med ham. Det er klart.»

«Det får hun vel selv bestemme, mor?»

«Ingrid? Du syns, det ser ut, som hun bestemmer? Et barn som skal sette barn i verden? Er det noen som trenger et hjem og en forsørger, er det Ingrid.»

«Ja ja, så slipper vi å be om det daglige brød for henne da, mutter!» Tonen skulde være lystig, men den skjevret — for med ett hadde sinnet tatt makten i ham: den feite bakergutten til svoger, fy til rakkeren!

Da sa moren:

«Fru bakersvenn Andersen! Det er snart ikke den ting, jeg ikke må finne mig i!»

Han stakk hendene i lommen, snudde sig halvt vekk og stirret forbitret på det tomme spisebordet.

«Skal vi ikke ha mat?»

Nå hadde hans og morens herremannsinstinkt falt godt i tråd! Fastere satt han ikke i salen ...

«Dekk du,» hun reiste sig. «Og maten får du ta som den er. Jeg har glemt potetene.»

Litt efter gikk han og satte frem på bordet, så tallerkner og redskap klirret. —

Om kvelden skrev Anna et brev til Roar. All hennes opsparte bitterhet, alt hun hadde forutfølt av kommende ulykke fikk luft. Rettferdigheten er ikke så ringe som menneskene vil gjøre den! Ingrid hadde de siste år levd i et hjem, hvor hun hadde fått alle begreper forvirret. Erotikk er smittsom; barnets ubefestede sinn hadde ikke tålt påkjeningen. Nå fikk Roar leve følgene av det, han hadde gjort. Hun hadde forutsagt det, hun hadde visst, straffen vilde ramme dem ...

Da hun var ferdig med denne første del av brevet, satt hun lenge stille. Underlig styrket og

sterk kjente hun sig nå — den samme makt var over henne som hin natt, hun skrev til Eli Tofte. Enkel og streng er livets lov — de, som ikke vil bøie sig for den, får føle dens arm. Den hadde hatt bud til Roar nå.

Men den hadde bud til henne også ... Noe varmt og mykt strøk plutselig gjennom henne — som sanset hun først nu, at der skulde komme et nytt lite barn i slekten. Et barn, *hun* måtte ta hånd om ...

Hun sluttet brevet til mannen: Bryllupet kunde stå her hos henne, hvis han vilde bekoste det. Det var det rimeligste og det vilde være det minst pinlige for alle parter. Såsnart hun fikk høre fra ham, skulde hun gjøre istand.

Den 28. september blev Ingrid og Adolf-Andersen viet i Oslo.

I den perlegrå silkekjolen sin, med sitt eget brudesjal over skuldrene satt Anna Liegaard mellom sine barn i kirken og så Ingrid stå for alteret, gjemt i det luftige, hvite sløret. Dagene forut hadde vært travle; og i arbeidet og all virksomheten hadde en glede listet sig inn i sinnet hennes: evner, det så lenge ikke hadde vært spurt efter, levde frem i henne og gav henne som en lett rus: endelig skulde her ikke spares på noe, endelig skulde hun atter stelle til fest og vise dem, at hun *kunde*. Nå lå den lille leiligheten og ventet, bryllupsklædd den også;

bordet stod dekket med Bittens og brødrenes sølvtøi, stuen bugnet av blomster; hun hadde kokkekone i kjøkkenet, hvitkappet opvartningspike, champagne på is ... Hjertet slo i henne — dunkle av bevegelse flyttet de store øinene sig, streifet Roars bøide hode bak Pers bleke profil — dvelte ved Karoline Sturlands gode, åpne blikk, ved brudgommens foreldre og søsken, ved hennes egen mor og slekt.

Presten talte og sluttet å tale, brudeparet fant sammen tilbake til de to høiryggete stolene, orglet bruste. Da kjente hun Anniks lille, varme hånd gjennom hansken, løftet den og la den et sekund inn mot sitt hete kinn. Det var ikke vondt å sitte og minnes. «Vil du blive fast hos ham, til døden skiller eder ad?» Innunder Ingridis lave ja hadde *hun* kunnet legge sitt eget, idag som for to og tyve år siden.

«Jeg har det godt, Annik,» hvisket hun ned mot småpikens granskende øine. «Tenk ikke på mig.» —

Straks selskapet kom hjem fra kirken, hendte en liten ting, som virket lik en styrkedrikk på henne.

Hun fulgte brudgommens mor inn i Pers soverum, det eneste værelset, som ikke var ryddet for anledningen. Der inne tok den solide, bramfri kone begge hendene hennes og sa:

«Jeg kan hilse Dem fra hele byen, fru Liegaard. Det er ikke én hjemme hos oss, som ikke gleder sig over, at bryllupet står hos Dem.»

Ordene holdt vakt hos henne under hele mid-dagen. Der satt hennes mor og brødre, høireiste, vakre folk, livlige i ord og fakter; der satt Per, smal og fin i den nye snippkjolen sin; den blank-øiete Annik og Sverre-gutten, solbrent og sund. Sturlands bas og Karolines langsomme redelige røst nådde henne, kjært og hjemlig som en tone — Bittens og svigerinnenens flotte kjoler var en hyldest til dagen. Og familien Andersens nærvær forringet ikke høitidsstunden, stillferdig satt de der og lyttet og gjorde ære på den gode maten. Ved siden av henne tidde Adolf, stor og forelsket — spiste med venstre hånd og holdt den høire gjemt hos bruden. Han var ikke len-ger en ulykkesfugl og en mindreverdige person, fra idag av var han Ingrid's mann og familie-medlem. Var han skyld i andre ting, så var han også skyld i at hun fikk oppleve denne timen, denne opreisning og hjemmets fest, hvor der var flere tilstede, enn øinene så!

Hun merket Roars forstemte taushet; den var også i sin orden; og det var ikke første gang, hun måtte snakke for to. Da farens altfor få ord til bruden var sagt, slo hun selv på glasset og holdt en av sine små skåltaler — å, det var lenge siden sist! For Ingrid's og Adolfs nye hjem talte hun; og hun kjente ordene fikk makt og hjelp fra alle jordens hjem, der kvinner prøvde å berge hus og barn midt i skibbruddets og oppløsningens vonde tid. Hun citerte Ibsen og Bjørnson, og da hun sluttet og hadde støtt glasset mot bruds og

brudgoms, så hun over på sin mor, som satt midt imot henne. Og rødmen, som blusset over ansiktsdragene hennes blev dypere — morens blikk møtte hennes, fylt av en stolt ømhet, hun knapt mintes, hun før hadde sett i *de øinene*. —

Livet var blitt lettere å leve, Per konstaterte det, når han kom hjem til middag og møttes av alle de spørsmål, moren hadde sanket sammen til ham i formiddagens ensomme timer. «Var ikke Hans Johans tale for de nygifte aldeles klassisk, Per?» — eller: «La du merke til, at gamle Andersen ikke smakte annet enn selters ved bordet?» Festen gikk enda igjen her inne. Begivenheten hadde vært så rik på begivenheter, den ene lå inni den annen som i forundringseske, moren løftet på låkkene og holdt dem på nytt og nytt frem i lyset. Ja, slik rassel hadde tilfellet Ingrid satt i henne at hun tok på å ligne sig selv fra gamle dager. Og fru Adolf Andersen skrev brev, ingen pokker kunde skjelne fra en lykkelig kones ... «Har du sett make til fin oktober, mor?» Per myste solen midt i ansiktet — godværet nådde bunnen i ham.

Annik var i høit humør. Om ulykkeshendelsen med Ingrid hadde hun ikke fått vite. Nå var Ingrid gift og hjemfaren, enda det bare var med Doffen Andersen — neste gang var det hennes tur! Da skulde hun sitte med slør og krans i farfarstolen ved festbordet ved siden av en

mann. Og tankene løp seier fra gutt til gutt og videre, videre — ut til den ukjente med hvite tenner og herskerøine, som en dag skulde stige ned fra filmen og bli virkelig og forære henne skinnkåpe og bil. Ingen Adolf for henne, takk!

«Tror du, slep blir moderne, når jeg skal gifte mig, mor? Å, gid det blev, mor! Jeg vil ikke se ut som en småpике, sånn som Ingrid!»

Mor og barn åndet i den samme luften; uke efter uke holdt været og den gode stemningen sig, lyset dvelte i det lille hjemmet, og mild sensommer drøide over jord og by. I de korte sekunder mellom søvn og ikke-søvn om morgenen fornam Anna noe vennlig nær sig — slo øinene op og husket at idag som igår kunde hun fritt telefonere til Ingrid og snakke med henne om alle hennes gjøremål, forklare og råde. Livet var blitt lettere å leve ...

Folk i kystbyen husker ennå den oktoberdagen 1929, da doktor Liegaard døde efter et vådeskudd. Han hadde vært ute på alkejakt i kjøbmann Sturlands motorbåt. En av skytterne, en ung ingeniør, hadde mistet fotfestet i sjøgangen, geværet hadde gått av for ham og skuddet hadde ramt Liegaard. Han levde noen timer — en operasjon, hans kollega doktor Pryser foretok, viste sig å være omsonst.

Barna i Oslo blev varslet i telefonen efter at ulykken var skjedd. De kjørte sydover i bil; men nådde ikke frem i tide. —

Da Per og Annik var reist, fylte stillhet leiligheten i Oslo — tett og hørlig, som stillhet blir etter et plutselig oppbrudd. Skritt og gråt og stemmer dirret enda i stumheten — rekker av lyd fra skuffer, som var blitt revet op og koffertlåkk som smekket, skalv for øret. Solen skinte stadig — rosen i gyngestolens kanavasmønster blusset, prismekronens krystaller glimtet og skjøn.

Minuttene gikk. Urørlig stod Anna ved vinduet. Bilen med de to var ute av syne; men hun måtte ikke slippe dem fra sig ... Hadde de fått med sig det, de trengte? Hadde hun glemt noe? Hun holdt den ene hånden knuget om den andre — det gjaldt å tenke på dette, å bli ved å tenke på det, et øieblikk, et øieblikk til ... —

Så følte hun som en berøring, en linn varme mot bryst og arm. Det var solen, som nådde gjennom kjolen. Og hun dreide hodet — så kronens glitrende prismer og blusset fra stolputen.

Litt etter lå alle rum i skumring for nedrullede gardiner. I det innerste værelset, i Pers seng, hadde hun gjemt sig; og der blev hun liggende time etter time. Når hun sendte sin kraft fra sig, når hun samlet den hos ham og kjempet *med*, så skjedde det ikke ... For hun hadde aldri ønsket ham død — hun hadde visst, straffen vilde nå ham — men hans død hadde hun aldri ønsket! Og som var det enda tid til å opplære en misforståelse, til å nå en blind makt

med ord, mumlet hun uophørlig: La ham ikke dø — la ham ikke dø fra oss. —

Om kvelden fikk hun vite det var forbi. Karoline Sturland telefonerte til henne.

«Forbi.» tok hun op. «Er Roar død?»

«Han døde ved tre-tiden, Anna. Stille.»

«La mig få snakke med Per.»

«Det har tatt svært på Per, Anna. Han kan ikke komme i telefonen nå.»

Hun tidde.

Langt borte sa vennindens langsomme røst:

«Han var jo både livs- og ulykkesforsikret, Anna. De pengene blir dine, kan du vite.»

«Naturligvis,» svarte hun.

«Jeg er hos barna, Anna. Fru Eli har forlatt huset. Noen har sett henne i en bil. Det er å håpe, hun har reist til sin bror i Oslo. Hun har vel mistet besinnelsen.»

Forgjeves prøvde Anna få lyd i stemmen. Hun måtte bryte samtalen.

Hele natten gikk hun oppe. Og der kom dunkle øieblikk, da hennes egen sorg nådde sønnens og den annen kvinnes smerte og blev ett med den. —

Hennes mor var hos henne, da Ingrid et par dager senere telefonerte og fortalte at stemoren enda ikke var kommet tilbake fra Oslo. Og hun spurte moren, om ikke *hun* kunde komme til begravelsen, hvis den andre ikke vilde?

«Jeg får tenke på det,» sa hun. «Alene kan dere ikke være.» Muligheten: å få samles med

barna jagde alle disse døgnenes langt frem i henne.

Men da hun hadde ringt av og skulde fortelle moren, hvad Ingrid hadde sagt, blev hun tatt av en selsom ophisselse.

«Han er død — og nå vil hun late ham i stikken!» brøt hun ut. «Hun vil ikke stå ved hans grav — det har hun ikke mot til!»

«Henne om det, Anna,» sa gamle fru Randby. «Det kommer ikke dig ved.»

«Jo — jo, det vedkommer mig,» svarte hun og sinnsoprøret gjorde henne stakkåndet. «For det skylder hun Roar.»

Moren så på henne gjennom brillene, som gjorde de grå øinene så overstore. Kunde det være mulig, at datteren enda følte sig forbundet med denne mann, som hadde sviktet henne så totalt? Med en snev av skrekk i røsten sa hun lavt og inntrengende:

«Anna — gå ikke bort og gjør dig til narr!»

Hadde moren lest tankene hennes? For hun vilde snakke med Nils Tofte — hun vilde telefonere til ham — det var ham som måtte tilholde søsteren å gjøre sin plikt! Driften til å handle dirret i henne.

«Jeg trodde, du var ferdig med det mennesket for lenge siden, Anna.»

«Når han er i graven, er jeg ferdig med henne. Ferdig for bestandig.» Og brystet videt sig ut, hun fikk rum til et dypt åndedrag — å, muld og mørke skulde gjemme Eli Toftes person for

evig, aldri skulde tanken streife henne mer, aldri skulde lebene nevne navnet hennes!

Fru Randby blev sittende. I et par timer sydde de i fellesskap på sørgetøi til Annik. Men samtalen vilde ikke komme igang. Når moren så op, møtte hun det samme syn: datterens hvite lukkede ansikt, ukuelig og besluttomt som den natten, hun sa: Jeg greier meg alene, mor.

Om aftnen telefonerte Anna til villaen i Aker. En pike svarte: professoren og fru Liegaard var reist i begravelse.

Med hørerøret i fanget blev hun sittende og stirre frem for sig, skjelv og avspent. Nå var det bare å vente; vente og være stille, døgnene til alle tre barna kom hjem. —

Hun leste om igjen notisene, bladene hadde hatt om Roars død og liv; en liten bunke med gamle brev leste hun også igjennem disse øde ventedagene. Det var ikke ofte, hun og Roar hadde vært fra hverandre, — en femti-seksti brev fra ham var alt, hun eide. Avisene nevnte gullmedaljen — det stod intet i dem om årene i Nordland, da han mangen gang våget livet for å rekke frem til en syk ute i havet. Utålmodig la hun bladene vekk. Men de små, korte brevene hans vakte et mylder av minner; av dem skulde hun lese høit for barna ...

Og i våkne nattetimer gikk tankene tilbake gjennom hele deres samliv — vandret og dvelte, drøide helst hos ungdomstiden og de første årene. Små halvglemte hendelser åpnet sig mot

henne, ørsmå hverdagsting grodde frem og hegned henne inn som et løvsprett; og under et tåreregn rettet og ranket noe sig i henne, nesten vårlig. —

Nå kunde ingen ta ham fra henne mer! Han var borte — men hun hadde fått ham tilbake! Hele ungdommen hadde de sammen; i atten år hadde hun eid ham. Over de siste onde årene skulde livet lukke sig — hun var sterk nok til å la det skje og hun visste det. —

*«På egen grunn» er skrevet
i 1927—29.*

*I «Prisoppgaven» er Roar Liegaards
annet ekteskap skildret.*

NINI ROLL ANKER:
P R I S O P G A V E N

5. tusen.

Pris kr. 6.50; innb. 8.75.

Varmere, stemningsrikere og visere har fru Anker ikke skrevet — den nye boken står på høide med det aller beste i hennes produksjon.

Ronald Fangen i «Tidens Tegn».

Under lesningen fanger boken ens interesse helt og ubetinget. Det skyldes dens hele og ubrutte stemning, det skyldes også at fru Anker neppe noensinne har skrevet så godt som denne gang.

Sigurd Hoel i «Arbeiderbladet».

Det er yderst sjelden man har rett til at si om en bok, at den er et mesterverk. Om Nini Roll Ankers nye bok kan man si det.

Jean Føyen i «Sjøfartstidende».

Her er virkelig en god bok som fortjener å bli lest. En roman så enkel og ukunstlet, så inderlig og ekte menneskelig og samtidig så velskreven at den fullt ut holder mål som fin litteratur og god kunst.

Dosent L. Aas i «Dagsposten».

H. ASCHEHOUG & CO.

NINI ROLL ANKER:

Huset i Søgaten. 12. tusen.
Kr. 4.00; innb. kr. 6.25.

La være at fru Anker har arbeidet med betydeligere oppgaver enn denne siste, aldri nådde hun høiere i klar fremstillingskunst. Hennes bok er full av lune, av sødme og smil. Og solid viden. — Det er morsomt å skrive om en god bok. — Da hun diktet «Huset i Søgaten» var gratiene til stede.

Nils Collett Vogt i «Dagbladet».

Skjønn og fin reiser Nini Roll Ankers roman sig, plastisk og enkel, utformet med kunstnerisk sikkerhet, båret av hjertevarme. Og ren, høi himmel hvelver sig over den.

Inge Debes i «Nationen».

I Amtmandsgaarden. 5. tusen.
Kr. 6.00; innb. kr. 8.25.

«I Amtmandsgaarden» har noget av livets mangfoldighet. Det er en bok som under lesningen får et stadig fastere grep på leseren.

Gunnar Høst i «Adresseavisen».

Nini Roll Ankers bok fengsler sterkt . . . en av årets verdifulle bøker.

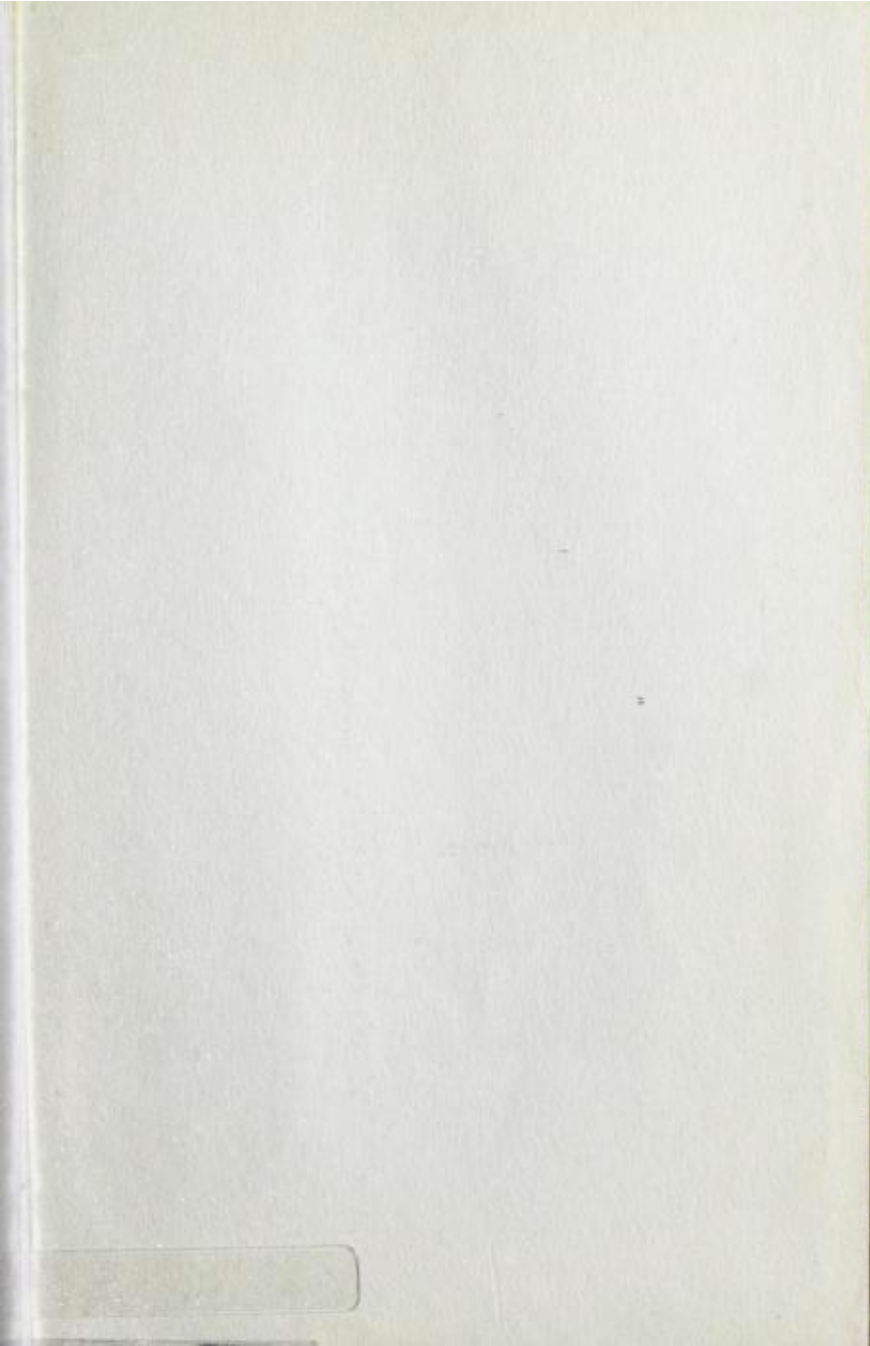
J. H. Bjørge i «Nidaros».

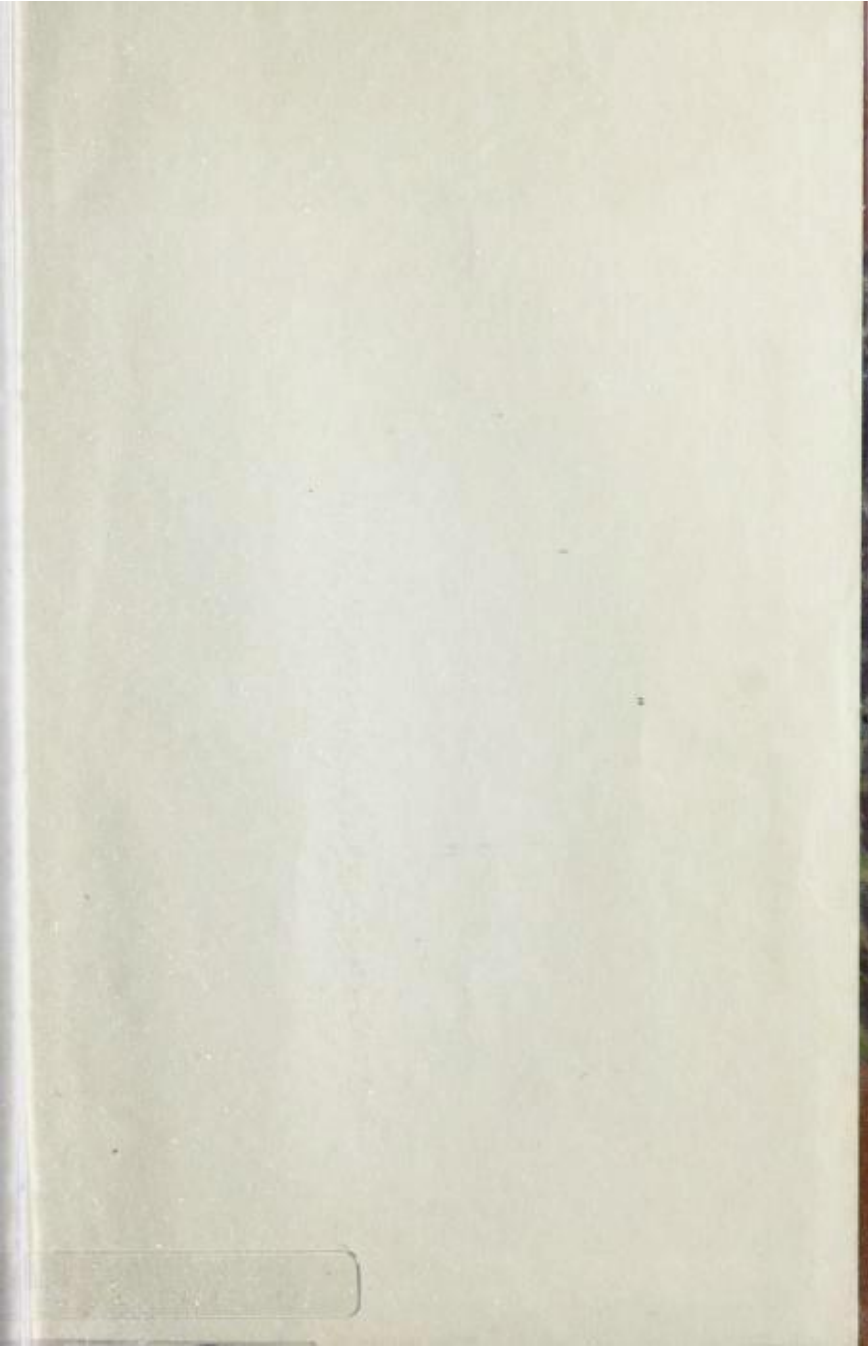
Under Skraataket. 5. tusen.
Kr. 7,75; innb. kr. 10.00.

Alle disse personer og flere til er mesterlig levendegjort, og i den knappest mulige form. — — Skulde jeg nevne noget enkelt avsnitt som slående eksempel på forfatterinnens litterære kunst, hennes rent artistiske evne altså, så måtte dette bli kapitlet hvor Bente besøker sin amme, det er mesterlig. — Hermed være boken anbefalt. Den virker overbevisende, sannferdig. Når vi lukker den, sier og tror vi: Ja således så det ut i vårt land i det år 1917.

Hans Aanrud i «Aftenposten».

H. ASCHEHOUG & CO.

DATOTAVLE

Lånetid:

Overdags-
betaling:

- 6 FEB. 1981	
21 FEB. 1981	5 OKT. 1987
29 OKT. 1981	- 2 JUN. 1988
18 JAN. 1982	3 MAR. 1989
12 OKT. 1982	5 MAR. 1989
20 APR. 1983	
20 APR. 1984	
15 JUNI 1985	
31 OKT. 1985	
- 4 NOV. 1986	
7 5 JAN. 1987	
- 5 APR. 1987	

Fortsettelse i samme
forfatters bok:

Prisoppgaven

Anker, N.R. M

På egen grunn

ex 1

41	391
7276	43
69	46
514	

Anker, N.R. M

På egen grunn

ex 1

RANA BIBLIOTEK

7% BOKJOTEKSENTRALEN - ORLO

ANL. NR. 207/00

Depotbiblioteket

76g0 76 648

NINI ROLL
ANKER

PÅ EGEN
GRUNN

